

Cesta k dokonalosti

KVĚTOSLAV
MINAŘÍK

CESTA K DOKONALOSTI

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
Svazek 16

CANOPUS

Květoslav Minařík

CESTA K DOKONALOSTI

Praktická psychologie

CANOPUS
Praha 2004

CHARAKTERISTIKA CESTY K DOKONALOSTI

Květoslav Minařík vysvětluje duchovní nauky v každé ze svých knih z jiného aspektu a jiným způsobem učlení látky, aby tak duchovní nauku lépe zpřístupnil širokým vrstvám lidské společnosti.

Tato kniha, „Cesta k dokonalosti“, má metodickovýchový charakter. Podává návod, praxí ověřený, jak správně postupovat při proměně bytosti – především v její psychické oblasti – na cestě k dokonalosti. Zároveň upozorňuje na nebezpečí, kterým je nutno se vyhnout. Proto dává pokyny každému přístupnou formou aforismů a jejich vysvětlením jak správně ve smyslu *poznej sebe sama = gnothi s' auton = scito te ipsum* zaměřit jednotlivé složky psychické oblasti. Vždyť jenom takovým způsobem lze získat orientaci ve vlastní psychické oblasti, jejíž jednotlivé složky jsou individuálně kvalitativně odlišné a uplatňují se automaticky a ve vzájemné návaznosti jednotlivých složek.

Do této automatiky má člověk zasáhnout soustavným sebezpozorováním, sebekontrolou a sebeovládáním, kladnými zásahy vůle ve smyslu *sursum corda = vzhůru srdce*. Extrovertovaný, do světa zaměřený člověk, se tímto způsobem stává správně a kladně introvertovanou bytostí, která má možnost a předpoklady vyhnout se introverzi nesprávné, jež je v různém stupni psychiatricky zabarvená. Psychická oblast je velmi křehká; při správné její výchově je nutno postupovat velmi obezřetně a nelze si dovolit lecjaký nesprávný zásah.

Psychické složky totiž představují velmi jemné energie, vázané na určité struktury lidského organismu, které je potřeba správným pozitivním zaměřením a zásahy vůle uvádět

v harmonický celek; to vyžaduje cílevědomý sebevýchovný zásah do jejich vzájemného neuspokojivého a disharmonického poměru. Jsou to také síly osudového významu, jež se řídí určitými zákonitostmi a jejich projevy mají odraz v celém lidském organismu.

Manipulace s psychickými složkami je tedy vlastně manipulací s jemnými a subtilními energiemi vázanými na struktury lidského organismu, především na centrální nervový systém (to znamená mozek, mozkový kmen a míchu s jejich zapojením přes periferní nervový systém), neuroendokrinní, endokrinní a ostatní biologické spoje, na celý organismus člověka, který je grandiózní souhrou biochemických, biofyzikálních a bioelektrických pochodů. Všechny tyto pochody se řídí biologickými zákonitostmi a ty má člověk ovlivňovat jen kladnou a harmonickou psychickou náplní.

Kniha je velmi cennou pomůckou při výchově a sebevýchově k vnitřní harmonii psychických složek až k dokonalosti ve smyslu duchovních nauk, které zahrnují velká náboženství. Slučuje kladné prvky jejich cesty k dokonalosti v jednoduší výchovný celek, ověřený vlastní celoživotní praxí autora a podaný zde srozumitelným a přístupným způsobem k pochopení dnešním lidem dobré vůle.

V Brně v létě 1990

Doc. MUDr. Antonín Bajer

PŘEDMLUVA

Tento spis, *Cesta k dokonalosti*, pojednává o jógické výchově. Napsal jsem jej už před třiceti lety na žádost přátel, abych napsal co nejstručnější příručku o józe, která by jim umožnila kontrolovat svůj postup v jógickém úsilí. Když se pak ukázalo, že je tato příručka tak stručná, až se stává těžko srozumitelnou, došlo k tomu, že jsem její věty očísloval a přidal k nim komentáře. To tedy autor komentoval sám sebe.

Nikomu se to však nezdálo závadné a tak vznikal spis, který jsem zařadil jako třetí do edice *Přímá Stezka*; tato edice již byla zastoupena knihou *Přímá Stezka*, která vyšla v roce 1939, a knihou *Vnitřní smysl Nového Zákona*, vydanou v roce 1945.

Třetí svazek již vyjít nemohl. Protože však jóga mé známé nepřestala zajímat ani v tak dlouhém mezidobí, vznikly po *Cestě k dokonalosti* i další spisy, o nichž se zmiňuji již nyní proto, abych řekl, že je zamýšlím vydat v téže edici jako uvedené knihy. Pojednávají sice stále o témž předmětu, ale na různých úrovních intelektuálního pojetí věci.

Při popisu této jógické metody jsem se nemohl vyhnout vyjádření světového názoru jóginů, jejich filozofickému pojetí vzniku světa, které je naprosto odlišné od pojetí běžného. Mluvím o bozích, duchách a démonech a pak hlavně o „vývoji tvorů involucí“. Na vysvětlení však mohu říci, že jsem tento světový názor, toto filozofické pojetí světa, nepřejal z příruček o jógické výchově, ale právě touto výchovou jsem k němu dospěl ve shodě se všemi, kdo se jógické výchově podrobili.

Při zřikání se světa, jež předepisuje jógická nauka a jež nutně vede k introverzi, denní vědomí postupně opouštělo periferii bytí; ve vnějším pojetí je tím méněn smyslový svět, kdežto

v psychologickém pojetí všechn duševní život. Opouštěl jsem vrstvu za vrstvou, až jsem již dále pokračovat nemohl, protože jsem došel až na konec „složeného světa“ a dotýkal se absolutna.

Pak teprve jsem zjistil, že se centrum všeho, absolutno, pro svůj potenciální vnitřní pohyb chová jako cosi živého, co se vymezuje obdobou prostého sebeuvědomění; když se posléze vymezí, začíná se proces, zvaný tvoření. V jedné tzv. objektivní linii v univerzu začínají vznikat hvězdné mraky, mlhoviny a hvězdné systémy, kdežto v druhé linii něco, co je živá příroda, tvorové v příslušné fázi vývoje. A tvorové následkem postupné degenerace nebo vývojového procesu involucí získávají stabilnější a stabilnější formu, až se stávají podobnými nám, lidem, ale dosud nemají hmotná těla. Ta totiž získávají až v další fázi involučního procesu, kdy se náhle prolínají nebo vetkávají do chlupatých těl evolucí se vyvíjejících živých organismů; tím vznikají tvorové, kteří v sobě nosí potenciální vědomí o svém prapůvodu.

Nebo je snad možné, aby se v nás tento prapůvod všeho mohl tak silně ozvat, když bychom pocházeli odkudsi z minerální oblasti, která se postupně modifikovala až na živou hmotu, postupně se intelektualizující až k nejvyššímu stupni inteligence?

V přírodovědeckém pojetí původu a vývoje tvorů je příliš mnoho nejasností. Z hlediska toho, kdo kázní zřikání narazil denním vědomím až na stav absolutna, není důkazem směru tohoto vývoje ani to, že např. vývoj lidského zárodku až k foetu prochází znaky kategorií jiných, méně vyspělých tvorů než lidských.

Dalo by se říci, že se příroda příliš nenamáhala, aby vytvořila nebo si vymyslila velmi mnoho kategorií jevů. Ale obecná příbuznost těchto kategorií tu jistě je. Leží na dně té části živé hmoty, která je hmotou míšní nebo mozkovou. Tam je původní idea jevů kosmu uložena a izolována v potenciálním nebo

latentním stavu. Kosmos sám se jóginům jeví jako živý tvor, budující jednotlivé jevy stvoření – své vnitřní fyzické orgány – idejemi, které se pak staly těmito potenciálními kategoriemi živých tvorů.

Vesmír je velká iluze. Kdyby nebylo prostoru, oné podezřelé dimenze empirického světa, byla by tato iluze průhlednější. Bylo by jasné, že makrosvěttem virů jsou těla živočichů, jejich makrosvěttem snad galaxie atd. atd. Zda má galaxie jakožto soustava hvězdných systémů také svůj makrosvět, by se dalo z předešlého předpokládat. Tu se však člověk musí již zastavit, zahodit všechna svá měřidla a nazírat na všechno jako na nesmysl, na klam, který nám vykouzluje dimenze zvaná prostor. Nebo snad nemám pravdu? Vždyť jsem přece zcela rozvážně „odloupával“ z kompaktního útvaru, zvaného denní vědomí, jednu kompletní dimenzi za druhou, až již nebylo co odloupávat, neboť poslední „dimenze“ už neměla žádné ohraničení. Co jsem měl dělat ještě potom? Vzít kladívko, poklepat na kámen a říci si, že toto je jediná pravá skutečnost?

Když jóginové dosahují hranic jevového skutečna, vytvářejí zcela samozřejmě a bez vzájemné domluvy filozofii o vývoji živých tvorů involucí. Nezajímá je, zda povšechně degenerující řada jevů, vstupujících do jejich obzorového pole jako řada vesmírných tvorů (z hlediska našich smyslů jsou to jacísi duchové), se s chlupatými těly živých hmot, vyvinutých evolucí, spojila za účelem vytvoření bytostí hledajících svůj původ. Nebo zda tato chlupatá těla asimilací jemnějších fyzikálních substancí dechu dospěla do stavu evidentně se uvědomujících bytostí, které potom zvláštním způsobem začaly tušit stav absolutna. V každém případě postupné odkládání slupek tvořících vždy určitou vrstvu vědomí, a tím vždy jeden kompletní svět každé jednotlivé bytosti, vede k tomu, až již žádná slupka nezbude, a proto začne svítat absolutno. To právě vede k odlišné

teorii vzniku živých tvorů, než jakou nám předkládá přírodověda.

Tím jsem tedy naznačil cestu k filozofickému pojetí vývoje bytostí involucí, o němž mluvím v tomto spisu. Na základě toho si pak činím nárok na uznání teorie vývoje bytostí involucí stejně, jako si přírodověda činí nárok na uznání teorie vývoje bytostí evolucí. Ostatně text nabízí důkaz. Je obsažen v opakovatelném přímém poznání, jehož se dosahuje cestou oprošťování a tím i očišťování vědomí postupnou izolací já od světa až k dovršení odstupu hlubokou askezí. Za těchto okolností bude totiž každý také odstraňovat ze svého vědomí jednu vrstvu reálného a evidentního světa za druhou, až dosáhne absolutna. Když narazí na tuto zeď skutečného světa, pozná, že už před ním neleží žádná další poznatelná země.

Říkám však ve spisu, že poznání tohoto druhu je jen vedlejší produkt mystické snahy. Primárním produktem proto je a zůstává jenom odstranění otroctví a strasti na jedné straně a evidentní zjištění, že bylo dosaženo vykoupení, na straně druhé. A právě aby bylo dosaženo tohoto zjištění, byla tato kniha napsána.

Dalším důležitým důvodem pro napsání této knihy bylo to, jak toužící lidé chápali mystickou disciplínu, jejíž pomocí chtěli řešit strasti svého života. Chtěl jsem jim říci, že životní strasti není možno řešit pochybnými metodami takové mystické praxe, která si všímá pouze mysli. Chtěl jsem jim říci, že více záleží na přetvoření jejich bytosti na úrovni mravní, to je na úrovni sebepocitování a sebeuvědomování, kde vlastně je kořen problému strasti. To zde chci zdůraznit, aby nikdo nedělal marnou práci tím, že na různě porušený stroj života, na přirozený stav svého bytí, navěsí okrasné pentličky mentální nebo fyzické snahy. Tou první byla již před druhou světovou válkou propagovaná a dodnes prováděná laická mystika a druhou je nyní tzv.

hathajóga, z níž vlastně byla vyňata pouze jedna část, chápaná zpravidla jako tělocvik. V obou případech jsou totiž lidé sváděni na scestí. V prvním případě tím, že se jejich myšlení může stát ještě odtažitějším od života, než tomu je u běžných snů, a ve druhém, že se slibované výsledky nedostaví.

Proto jsem od praxe, již v tomto spisu uvádím, nemohl oddělit její filozofickou část, světový názor jóginů. Jsem si příliš dobře vědom toho, že každé úsilí musí být filozoficky motivováno, jinak mu chybí start i cíl. A dokládám znovu: filozofický názor, že se lidské bytosti vyvinuly involucí, je plodem mystického úsilí nebo kázně, která vede k odbourávání psychické nadstavby bytí umlčováním nebo zastavováním mentální činnosti v první fázi a umlčováním nebo zastavováním všech psychických procesů a dějů v druhé fázi. Když člověk zastaví reflexní činnost myšlení i vytváření psychických stavů a jevů, bude se konečně moci zastavit na stanovisku, které vyplývá z tzv. čistého nebo přímého vnímání a pak už snadno pochopí koncepci jógické výchovy. Jejím cílem je dovést člověka až k naprostému zastavení duševní činnosti, k duševní nepohnutosti, jejíž postupná realizace znamená dosažení dobře evidovaného stavu vykoupení.

O této cestě pojednává text tohoto spisu.

A proč dávám čtenáři do rukou tuto knihu dnes, kdy jeho pozornost může být strhávána složitostí prudce se měnící situace, v době hluboké strukturální změny ve společenském životě národů? Jsem toho názoru, že dát se prostě absorbovat těmito změnami je méně užitečné než rozvážný vnitřní odstup ode všeho; to platí tím spíš, že člověk stejně zpravidla může být činitelem spíše pasivním než aktivním. Tento odstup je totiž dobrým předpokladem pro to, aby dění lépe pochopil. Aby vůbec mohl být člověk užitečným členem lidské společnosti, má být především dobrým pozorovatelem všeho. Pak bude umět

ve vhodné době „přiložit ruku k dílu“ a vnitřní rezervovanost mu umožní zachovat sílu, kterou může vydávat užitečným způsobem.

Zvykli jsme si planout pro události ve světě, aniž je vcelku můžeme dobře pochopit nebo je ovlivňovat. Tak se nás zmocňuje nervozita. Počínáme si jako někdo, kdo bezhlavě pobíhá v bludišti, aniž na okamžik pomyslí na to zastavit se a rozhlédnout, aby našel cestičku z bludiště jako člověk moudrý. Ten si je totiž vždycky vědom toho, že pobíhání je následek mentálního neklidu, a proto je méně užitečné než rozhlížet se po východisku.

Cesta k dokonalosti je poučením, že se máme chovat jako člověk moudrý. Duševní kázní se máme také zastavit, rozhlédnout po světě a pak stanovit správný směr. To je první užitek z jejího přijetí jako životní směrnice. Teprve pak se nám začne otvírat mystický svět, který je v první fázi také užitečný jen na úrovni pozemského žití a teprve ve druhé fázi v duchovních oblastech. Takové totiž jsou logické souvislosti duchovního úsilí na cestě k dokonalosti.

V Liberci, na jaře 1968

Květoslav Minařík

K 2. VYDÁNÍ CESTY K DOKONALOSTI

V létě 1968 připravil autor tento spis do posledního detailu k okamžitému vydání. Při tehdejších poměrech nemohl knihu vydat vlastním nákladem jako kdysi Přímou Stezku a Vnitřní smysl Nového Zákona, proto hledal a našel nakladatelství ochotné ji uveřejnit i přes nepříznivý posudek tehdejších předních psychologů. Jejich způsob uvažování byl do té míry ovlivněn materialismem, že se Cesta k dokonalosti vymykala

jejich porozumění. Jenomže okupace Československa 21. srpna 1968 vydání překazila dřív, než se mohlo uskutečnit. Žádné nakladatelství si potom až do r. 1989 nemohlo dovolit porušit tehdejší cenzuru, takže rukopis zůstal nevydán víc než dalších dvacet let; autor se už prvého vydání v r. 1991 nedožil. Dnes je první vydání rozebráno, mezitím je vydáno celé impozantní dílo Květoslava Minaříka a v desítkách tisíc výtisků slouží svému účelu: pomáhat na Cestě těm, kdo se snaží dostat na vyšší mravní a duchovní úroveň.

V Březové v lednu 2004

Zora Šubrtová

HLAVA I

POUKAZY K PRAXI

1. Účelem této nauky je v první řadě člověka uvést na cestu odstraňování karmických následků, pocházejících z niterných konfliktů.

Vysvětlení: Původ niterných konfliktů je ve špatných náladách. Vyúsťují v karmu, která potom působí v dlouhém řetězu postupných vtělení, v nichž vytváří charakter a tím i osud člověka. Proto můžeme přemožení špatných niterných nálad považovat za první etapu duchovně mystického vývoje.

Niterná pohoda je jedním z hlavních cílů světského člověka a zároveň je předpokladem duchovního růstu. Nejvyšší světský cíl je tedy vlastně základnou mystického vývoje. Můžeme z toho též usuzovat, že je mystický cíl vysoko nad úrovní nejvyšších světských ideálů, i když s těmito ideály není v protikladu.

2. Postupuje se k tomu vědomým upravováním psychických vznětů a napětí.

Vysvětlení: Radost, utrpení, víra, rezignace atd. jsou vlastně duševní stavy, na něž může mít člověk značný vliv, jestliže tomu věnuje pozornost. Tento vliv získá nejlépe tím, že proti všem mechanickým tendencím duševního prožívání udrží jeden určitý chtěný duševní stav.

3. Tímto způsobem člověk dospěje k poznání příčin spontánních funkcí psychické přirozenosti.

Vysvětlení: Udržuje-li člověk určitý duševní stav navzdory všem opačným duševním tendencím, které pocházejí z mechanických niterných procesů, získává zkušenosti z psychologických tlaků opačné povahy a tak se zároveň poučuje o mechanické povaze neustálých změn v psychické bytnosti. Neboť

udrží-li jeden chtěný duševní stav, osvobodí pozorující princip svého bytí od neustálých změn na duševní úrovni. Vlnící se hladina psychické bytnosti se mu stane kontrolovatelnou jako skutečnost na já nezávislá a strhující vědomí jen podmíněně.

Napětí, nálady a duševní stavy jsou totiž výsledkem kontaktů mezi vyššími psychickými činiteli a napětími, která člověk budí prostřednictvím smyslů svým niterným vztahem k vnějšimu světu. Když setrvává v jednom chtěném duševním stavu, nutí pozorující princip svého bytí, tzv. átmana, aby setrval v klidu. To je stav, který umožňuje, aby se všechno vnější i vnitřní dění rozvíjelo jako pozorovatelná skutečnost, z níž se člověk může poučovat jako divák nezaujatý životním dějem.

4. Na základě toho může své nálady ovlivňovat podle své vůle a přání.

Vysvětlení: Ve všem je změna. Když to člověk pochopí a bere v úvahu, nenechá se již znepokojoval takovým druhem nálady, o níž ví, že se považuje za překážku na cestě k duchovní dokonalosti. Spíše se trpělivým usilováním pokusí nežádoucí náladu ovládnout nebo setrvá v klidu naplněném přesvědčením, že se jeho dosavadní duševní stav opět změní v žádoucí.

Mystikové se o nálady nezbytně musí zajímat, protože nálady mají přímý vliv na výsledky duchovního úsilí. Např. povznesená a od pozemských zájmů oproštěná mysl přenáší vědomí do vysokých sfér bytí, čistoty a porozumění. Skleslá mysl, z níž se rodí pesimistická nálada, je podmínkou rozvoje strachu a vědomí přitom klesá do duševní temnoty. Ta je životním prostředím elementárních duchových typů a strašidel, vyvolávajících strach a bolest. Proto člověku udržování jednoho duševního stavu v mysli umožní poznat tyto souvislosti.

5. Tím jsou zájmy této nauky usměrněny (obráceny) do nitra.

Vysvětlení: Podstatná část zájmů cesty k dokonalosti se upíná k mechanice napětí v duševní sféře a z toho vyplývá nezbytnost psychické kázně, která bude popisována dále.

6. Všechny vlivy, jimiž na nás působí smyslový svět, se odrážejí v psychické přirozenosti. Z toho vznikají prožitky a z nich pocházejí životní zkušenosti.

Vysvětlení: Reakce fyzické bytnosti na vnější události mají podružný význam, jelikož bez psychických dotyků jedince s těmito událostmi by reakce nenastaly. Tím se také vysvětluje vznik a rozvoj magické schopnosti, projevující se jako necitlivost. Lidé, kteří jsou schopni z vědomí vylučovat všechny dojmy, mohou dosáhnout takového stupně duchovního vývoje, v němž se celá jejich psychická přirozenost osvobodí od těla, takže budou moci setrvávat ve stavu čiré nezávislosti. Pak ovšem nemusí pociťovat to, co se dotýká jejich těla. Neboť pak se již ani stavy těla nemohou vtiskovat do vědomí, které, následující psychickou přirozenost, setrvává též mimo tělo.

7. Proto jsou správně řízené funkce psychické přirozenosti rozhodujícími momenty pro nabývání životních zkušeností.

Vysvětlení: Správné řízení funkcí psychické přirozenosti znamená na jedné straně vyhýbat se neužitečným životním zkušenostem pomocí rozhodného hlubokého soustředění na Já, které není ve vztahu k diferencovanému jsoucnu, a na druhé straně ponechat otevřený průchod zkušenostem užitečným.

Neužitečné jsou ty životní zkušenosti, které pocházejí ze smyslových prožitků, do nichž se člověk duševně zcela ponoří, zapomínaje na sebe ve smyslu „já jsem“. V tom případě nepoužívá rozlišovací schopnosti, ale nechává se unášet bouřlivými vlnami svého nitra, toužícího po pocitových dotycích. Užitečné jsou pak ty životní zkušenosti, které přicházejí samovolně, to jest, když člověk po nich netouží. Za těchto okolností zůstává v činnosti rozlišovací schopnost, jejímž působením rozeznává

člověk sebe od dění. To je nutno pokládat za střetnutí vnějších skutečností s psychickou přirozeností; toto střetnutí je v přeneseném smyslu zažehnutím, jež jako samozárná síla vědomých postřehů poskytuje poznání, že dění má relativní význam a povahu.

Takto tedy vznikají užitečné životní zkušenosti. Vyplývají ze samovolného vybití napětí, které člověk v minulosti vyvolal kladným poměrem k vnějšímu světu nebo dění a na něž zapomněl, protože tento vnitřní postoj k dění mu tehdy nepřinášel žádoucí výsledek.

Z hlediska bezprostředních vztahů vědomí k psychické přirozenosti jsou životní zkušenosti užitečné nebo neužitečné podle toho, jakou mají povahu a jak na ně člověk reaguje. Nepříjemné životní zkušenosti jsou užitečné, když se jimi nenechá uvádět do špatných nálad a pokud je schopen vnímat je bez nepříznivých niterných reakcí. Příjemné životní zkušenosti jsou neužitečné nebo i nebezpečné pro duchovní růst člověka, jestliže si ho duševně podrobují do té míry, že se jimi nechá pocitově unést. Když je však pozoruje jako prosté procesy, to jest bez pocitových reakcí, které se manifestují jako duševní přilnutí, jsou i ony užitečné.

8. Nezjišťuje-li člověk, že mezi psychickým stavem jeho vlastní bytosti a děním existuje vztah a z vlastní vůle tomu sám nezabránil, stává se vnitřně závislým na vnějších procesech a děních.

Vysvětlení: Příčina tohoto stavu, jak jsem již řekl, tkví v tom, že se člověk v dění smyslově vyžívá. To vede k zániku rozlišovací schopnosti a člověk pak vnímá toliko pocitové dotyky. Když je vědomí já a dění rozlišeno, tu člověk od dění duševně abstrahuje; výsledek toho je, že jeho vědomí již není zastíňováno relativně pomalými vibracemi pocitových dotyků. Proto může setrvávat ve světle, v němž přirozeně tryská

radostná nálada, která není podmíněna zevními příčinami.

9. Vztah mezi procesem a sebevědomím (jástvím) má být přerušen.

Vysvětlení: Sebevědomí (které je v tomto případě nutno chápat jako jáství), nezastíněné určitými sklony a impulsy, je vlastně pozorovací základna. Tuto základnu je třeba neustále očišťovat zaměřením pozornosti do neproměnného Prázdna za oblastí psychických vzduť a vln, vznikajících při neuvědoměných pocitových dotycích nitra s přírodou. Pak je toto jáství schopno zrcadlit dojmy jako symboly objektivních skutečností a tak je přenést do paměti; tímto způsobem dostanou životní zkušenosti reálný podklad a význam.

Neuvědomělé pocitové dotyky se ruší tím, když člověk bez ustání potlačuje všechny nálady a necitelností k sobě samému ve všech kategoriích pocíťování vytvoří předpoklad pro trvání jednoho, zpravidla dobrého duševního stavu.

Všechny životní zkušenosti přestávají být reálné, jakmile se člověk nechá unášet pocitovými prožitky. Když však potlačuje nálady a neztotožňuje se na úrovni svého jáství se živočišností, spadnou mu z očí brýle mámení. Pak může určovat příčinu i význam vnucujících se prožitků.

10. Potom nenastane ovlivnění dějem.

Vysvětlení: Pozorovací princip, totiž sebevědomí ve formě jáství, nerušený určitými sklony a impulsy, se bude dívat na dění bez účasti. Tak člověk získá z toho, co pozoruje, zkušenosti a poznatky nezkreslené ustrnulými osobními názory, vyvěrajícími z cítění se sebou samým. Kdo může nazírat na dění bez psychické účasti, získává životní zkušenosti čirým poznáváním, to jest bez činnosti a jejího zpětného působení.

11. Výsledkem toho je, že ustanou konflikty, které pocitově žijící člověk vnímá a prožívá jako utrpení.

Vysvětlení: Složky materiálu vlastní bytnosti se mají po-

zvedat k potenciálním silám psychické přirozenosti silou uvědomění, které zůstává ve vztazích ke světlu a čistotě. Jinak není možné vyhnout se duševní účasti na konfliktech ze vzájemného protipůsobení bytnosti a přírody prostřednictvím počiťovací schopnosti lidského bytí. Nejdříve je nutno oprostít jáství, které se projevuje sebevědomím, od doléhajícího působení vnějších věcí a činitelů. Potom se dostaví klid.

Klid symbolizuje stav nebo také sféru, která se jeví jako Prázdnota potenciálně průzračná a světlá. Jelikož je tato Prázdnota prapůvodem bytí, pak pozornost, věnovaná složkám (materiálu) vlastní bytnosti, snadno přejde až k poznávání všeho jako Prázdnoty. To je předpoklad pro zánik karmy bytí, postiženého duchovní nedokonalostí.

Když člověk věnuje pozornost složkám (materiálu) vlastního bytí a následkem toho dospěje až k vnímání Prázdnoty, zastaví koloběh reakcí vlastního počínání. Tyto reakce jsou radostné nebo bolestné podle povahy psychického vypětí, které vždy představuje účinnou sílu.

12. Utrpení, radost, bolest, nadšení atd. budou odstraněny.

Vysvětlení: Ježto Prázdnota, poutající potenciál psychické přirozenosti, poutá i vědomí, zaniknou v ní i všechna psychická rozechvění nebo rozvlnění. Z toho vzejde duševní rovnováha, jak vyplývá z následujícího aforismu.

13. Bude dosaženo duševní rovnováhy.

Vysvětlení: To je samozřejmé, protože byla nalezena neproměnlivá základna pro vědomí i psychickou přirozenost. Tato neproměnlivá základna je synonymem vyššího, za vším proměnlivým existujícího Já.

14. Nepozornost, lhostejnost k vlastním duševním stavům, morální nekázeň, vyhovování požadavkům nižšího já, naplňování mysli pouze hmotnými věcmi a představami, to vše rozbíjí vnitřní klid, rovnající se spáse.

Vysvětlení: Toto je pět překážek, které zatarasují cestu k niterné harmonii a tím i ke klidu a pocitům štěstí. Neboť jenom v člověku samém a nikoli ve vnějším světě je utajeno vše, co potřebuje k vyřešení problémů, z nichž pramení i spontánně vystupující nespokojenost.

15. Proto je třeba je přemoci.

Vysvětlení: Jakmile člověk tyto zdržující překážky přemůže, dospívá ke spokojenosti úplně samovolně.

16. Toho se docílí dokonalým sebeovládáním, jehož nejvýznamnějším projevem je potlačování všech niterných vznětů a úmyslné nevnímání duševních reakcí.

Vysvětlení: Potlačování niterných vznětů a nevnímání celkem samovolných duševních reakcí je dvojí formou téhož úsilí. Když např. člověk nepotlačí vznět v okamžiku, kdy se začne rozvíjet, musí zaměřit pozornost k lepším duševním stavům, které si může vybavit ve vzpomínkách. Dobrymi stavy se musí v mysli zabývat tak dlouho, dokud se nepřestanou vynořovat všechny nežádoucí pocity, do nichž byl stržen duševní nekázní nebo které se v jeho nitru vyvinuly z nestřežených pocitových vjemů a dotyků. Jinými slovy: jakmile člověk neovládne některá vzduť vystupující v psychické přirozenosti, musí jejich zpětné působení v příštích okamžicích překonat tím, že se bude udržovat v dobrém stavu. V tomto případě ovšem dobrý stav není podmíněn samovolně vystupujícími dobrými pocity v nitru.

17. Sebeovládání znamená: nemilovat žádnou bytost pudově, nemít ji v nenávisti, být pozorností soustředěn v sebe, nereagovat na dojmy vyvolávané vnějšími činiteli, vyhlazovat vnitřní podněty, projevy vášní a všechny sklony k duševním projevům a duševní činnosti ne přímo nutné (pro momentální zachování vnější existence).

Vysvětlení: Zachovávali-li člověk tyto předpisy, provádí pravou askezi, neboť odpor vůči osobní chtivosti je široce zalo-

žen. Jiné úkony, jako je např. zdvižení ruky u indických fakirů, nejsou askezí v pravém smyslu toho slova. Takovýto úkon později přechází ve strnulou sebetrýzeň, která se v duševním životě projevuje rozvojem tuposti. Tak je nakonec účel sebetrýzně zničen přeměnou pocitu bolesti v duševní tupost.

Pravá askeze se musí projevit spíš ve zvyšování než ve snižování duševní živosti, čínorodosti a svěžesti. Pak se totiž omezující zásahy (askeze) stávají hlubokou orbou na poli prožívání a to vede k výraznému rozvoji niterné živosti. Jestliže sebeomezování (sebetrýzeň) vede k rozvoji psychických (magických) sil, je vždycky nežádoucí, pokud tyto síly neprovází rozvoj moudrosti, jakou byli vybaveni např. Ježíš a Buddha. A zase naopak: jestliže sebetrýzeň vede k rozvoji vnímavosti, svěžího myšlení, chápání, moudrosti atd., jeví se vždy jako žádoucí. To je ostatně velmi snadno pochopitelné.

Podezříváme fakiry, že užívají triků, i když tomu tak třeba není, ale uznáváme mudrce, kteří nám přinášejí osvěcující poznání. A přece jak psychické síly nadsvětského stupně, tak i moudrost se rodí z týchž předpokladů, totiž z askeze. Proto záleží na tom, jak askezi používáme. Zdůrazňuji: za pochybnou askezi považujeme sebetrýzeň, která vyúsťuje do duševní otupělosti; za dobrou považujeme takovou askezi, jaká stupňuje vnímavost, svěží myšlení, živost a duševní čilost.

18. Ovládnutím niterných vznětů získáme schopnost nadprůměrného postřehování.

Vysvětlení: Konkrétní vnímání je závislé na okamžikových stavech klidu a čistoty vědomí. Proto je samozřejmé, že člověk, který ovládl niternou vznětlivost v reakcích na vnější věci, samovolně získává pronikavější postřehovací sílu. Niterným uklidněním vytvořil totiž na úrovni vědomí pole čistoty. Toto pole je deskou, která jako zrcadlo odráží každé rozvlnění, vyvolávané buď fyzikálními podmínkami prostoru, nebo bytostmi rozličných sfér stvoření.

19. Za těchto okolností postřehy nejsou omezeny na hmotnou sféru.

Vysvětlení: Postřehovací základna tvorů je omezována nebo rozšiřována rozsahem sebeovládání, jehož konečným projevem je duševní klid, spojený s bdělostí. Obecně se člověk ovládá pouze v úzkých mezích na úrovni denního vědomí. Když však začne potlačovat každé hnutí v pocitech (nitru), propracuje se až k tomu, že bude tlumivě působit i na koloběh vzduší, která jsou člověku utajována proto, že jsou pod povrchem denního vědomí. A kdyby se ve stavu bdění stále nutil do neporušitelné duševní rovnováhy, rozšířil by oblast sebevlády až do temnot podvědomí. Tím by rozšířil i postřehovací základnu až k této mezi. To znamená, že sebevládou, rozšířenou do oblasti podvědomí, se do podvědomí rozšíří i postřehovací schopnost.

Podvědomí je jednou sférou světa, neviditelného pro člověka s běžnou postřehovací schopností. V makrokosmickém smyslu symbolizuje jeden z neviditelných světů, obydlený neviditelnými bytostmi. Proto člověk, který rozšíří postřehovací základnu až do podvědomí, vnímá jisté neviditelné sféry tak, jako obecný člověk vnímá svět viditelný.

20. Ostré pozorovací schopnosti se objeví svět nižších duchů, bohů, andělů i svět Brahmy.

Vysvětlení: Jmenované světy se vyvíjejí z jediné kosmické substance, ale odlišují se stavem frekvence energetických kvant, která určují jejich povahu. Ve sféře démonických bytostí je vlnová frekvence energetických nebo fyzikálních kvant velmi pomalá, proto v ní převládá polosvit až šero. Do těchto vlnových frekvencí se vměšují vibrace rychlejší a to je ze subjektivního hlediska podstatou silových srážek, které tyto bytosti pociťují a poznávají jako konflikty. Ve sféře bohů jsou energetické vibrace velmi prudké. Vzhledem k časově prostorovým podmínkám se proto neprostupují vibrační formace, které vytvořil

a vyvolal duchovní nebo psychický činitel nacházející se v určitém stavu. U bohů proto nedochází ke konfliktům v subjektivním smyslu a bohové tedy žijí v příznivějších podmínkách osobitého prožívání. Sféra Brahmy je založena na ultrakrátkém vlnění, které na úrovni prožívání způsobuje takřka splývání vibrací; jejich kritická blízkost vyvolává v oblasti vidění fenomen, který známe jako světlo.

Světlo brahmického světa je tedy produkt nebo obměna vibračních procesů o vysokém kmitočtu. Reprezentuje sféru, která se již nevyznačuje převahou prožitků, nýbrž vědomým vnímáním, za nímž existuje sebeuvědomění velikého (vesmírného) prostoru.

Vzhledem k subjektu odpovídá povaha „vlny určitého činu“ povaze vibrací některé ze sfér, již můžeme nalézt ve vesmíru. Těmito vztahy je odůvodněna existence zákona karmického zařadování bytostí. Tento zákon působí automaticky, protože každý čin je vyjádřením silové emise nebo emanace, která se vymyká z dosahu pořádací a potlačující moci člověka.

Proto nelze pokládat za správný názor, že jistá vnější příčina (Bůh) může cokoli změnit na stavu sil vytvářejících osud člověka. Uplatnění karmického zákona může klást překážky jenom člověk sám, a to tím, že se stane více uvažujícím než konajícím.

Když člověk proti tlaku přírodních sil udrží mysl povznesenou a čistou a vědomí, nezkalené vjemy smyslového světa, setrvá ve sféře bohů, i když jeho jednání bude v rozporu s karmickou podstatou této sféry. A v této zákonitosti můžeme nalézt klíče k tomu jak na pláni celého světa rušit pořádek, který vznikl působením slepých přírodních zákonů vyvolaných neuvědomělou činností.

Nelze však doporučovat, aby člověk stavy svého vědomí zůstával trvale v rozporu s činy. Nahromaděné spousty karmy z mechanického konání mohou v příhodném okamžiku přemoci

jeho vůli a pak se mechanická síla karmického zákona uplatní plnou vahou. Než se v tom případě člověk vzpamatuje, může se již ocitnout ve sféře, do níž povahou svého konání náleží. Potom může trvat celá léta, než se opět vymaní z následků svého zapomnění.

Z předcházejícího vyplývá, že umění vyhýbat se následkům vlastního konání se může uplatňovat pouze omezeně. Vždycky je možné, že člověk podlehne svodům, které sám vyvolává drážděním své nižší přirozenosti určitými druhy činů. Tím se vystavuje nebezpečí, že spadne do svého původního lidského stavu i potom, když se již duševní mocí povznesl výše, než kam náležel povahou své karmy.

Ve vesmíru je však všechno velmi dobře zařízeno. Ocitne-li se člověk ve sféře bohů, vystupují v něm touhy po konání dobrých skutků. Předpoklady ke střetnutí s ochrannými karmickými vlivy této sféry se proto tvoří jen při úmyslném jógickém metodickém postupu do této sféry za prožitky, jichž si člověk žádá z popudů nižší přirozenosti. Pak je vždy nutno počítat s tím, že může vyvolat odpor mechanického působení sil této sféry a tím i nebezpečí, že dosažený stav opět ztratí.

Člověk může lépe čelit samočinným následkům mechanického odporu sféry bohů jenom tehdy, obdrží-li vysoké psychické zasvěcení. Potom totiž vždycky včas rozpozná tendenci napětí nebo vlny, která ho má strhnout do propasti temnot, čili do neblahého prožívání. Možnost vstupovat do nebeských světů z vlastní vůle, získaná vysokým zasvěcením, by se snad vždy mohla pokládat za projev černé magie. Přece jen je to však vždy vysoká cesta, protože ukládá přiměřenou formu sebevlády, jež zřejmě vyústí do stavu odosobnění.

Je však ještě jedna cesta k poznání různých světů: stálé cvičení se v nelpění. Psychická přirozenost se nelpěním stane nezávislou na pocitových stavech. Jakmile se člověk z těchto stavů

psychicky vymaní, otevře se mu cesta do všech sfér bez ohledu na jeho dosavadní karmické zařazení. Může vstupovat do sfér bohů, andělů, strašidel a jiných duchovních bytostí. A pokud se mu v některé z nich nezalíbí, nesetká se s mocí, která by ho byla s to donutit, aby setrval a žil pouze v jediné sféře.

Když se mu však zalíbí v některé ze sfér, jimiž úmyslně prochází, uvede se do činnosti jeho prožitková karma. Pak se chťe nechtě ocitne v té sféře, do níž náleží povahou svého konání a psychických emanací svého bytí. Ale dlouhodobé postřehování sfér různé povahy ho může dovést k tomu, aby začal vytvářet nový druh karmy; to ho může zavést na cesty, po nichž nepředpokládal, že někdy vůbec půjde.

K problému podmíněné závislosti na karmě a pobytu v jedné sféře je nutno ještě říci: pozorovací síla zjemňuje a zmohtňuje cvičením se v potlačování niterných vznětů. Když se člověk začne cvičit v soustředování mysli a pozornosti, je jeho pozorování ještě těkavé a nedokonalé. Proto je schopen sledovat analyzující myslí jenom povrch pozorovaných stavů nebo předmětů. Během doby se však jeho analytická schopnost zlepšuje, takže pronikne povrchem tvarů a bude schopen pozorovat síly a napětí, náležející v bytostné sféře do psychické oblasti. A když dosáhne vrcholu svého soustředovacího úsilí, totiž neporušitelného soustředění při bdělém vědomí, zesílí jeho analytické prozření tak dalece, že bude moci prohlédat skutečnost až k jejímu prázákladu, k oné duchovní jsoucnosti, z níž vzcházejí těla stvoření a na jejímž těle se odrážejí. Pak již neexistuje nic, co by mu mohlo zabránit, aby vše dobře prohlédal. Proto může v přirozeném stavu postřehovat i sféry, které existují za hranicemi smyslového vnímání.

Cvičení pozornosti tak člověku umožňuje prostupovat sférami různého stupně hmotnosti, až si jednou proklestí cestu do Prázdnoty, která je absolutnem, a proto i základním prvkem

projeveného jsoucna. Je jen nutno doložit: vztah mezi základními psychicko-fyzikálními stavy vesmíru, které člověk poznává zvětšením rozsahu uvědomování, a různými stupni stvoření, tkví v odstupňované hmotnosti jednotlivých složek lidské bytosti, složek, které mají společný původ v jediném kosmickém principu.

Synonymem nejvnitřnějšího nebo základního prvku stvoření je u člověka pozorující Já. Dál od tohoto středu, který ve vesmíru sfér koresponduje se sférami bohů, andělů, duchů, strašidel atd., je v člověku psychická přirozenost. Pak docházíme až ke tvarům, které jsou ve vesmírném pojetí periferií emanací nejvnitřnějšího, resp. základního prvku, kdežto v subjektivním pojetí tělem bytostí. Proto člověk představuje mikrokosmos, svět v malém, který je obdobou makrokosmu, čili velikého světa – vesmíru.

21. Svět tvarů je projevem týchž sil jako světy právě jmenované, a proto je duchovně dospělý člověk může všechny postřehovat v přirozeném psychickém stavu.

Vysvětlení: Stvoření můžeme pokládat za různé stupně dekadence emanací kosmické Prázdnoty, rozechvělé napětím. Proto záleží jen na tom, aby člověk zvětšil variační schopnost svého uvědomování. Jestliže tedy někdo správnou kázní dospěje ke stavu neporušitelného čirého uvědomování, může postřehovat všechny světy, počínaje prvotními, čili nejvyššími božskými, a konče těmi, které jsou projevem tak dlouhých světelných vln, že se prakticky jeví jako bezdechá prázdnota kosmu nebo také půda, která je základem časově prostorových podmínek všeho stvoření.

22. Různé stupně energetických kvant jsou postřehnutelné, jestliže mysl pozorujícího člověka není roztržena změnami náplně.

Vysvětlení: Jestliže uvedeme mysl do naprostého klidu, po-

čne v nás vystupovat pozorující princip jakožto výkonný činitel. A uvedeme-li do klidu i tento princip, pak již žádná moc nebude moci položit hráze našim postřehům.

23. Postřehování v mezích obecného smyslového vnímání je podmíněno roztržštěním myslí.

Vysvětlení: Jestliže člověk mechanické duševní činnosti své bytosti nepoloží překážky, bude rozsah jeho vnímání omezen tak, jak tomu je u obecných lidí, žijících v psychické nekázní. Když se však pokusí stát se člověkem pozorujícím a nikoli prožívajícím, tu se začne duševně uklidňovat, čímž se současně jeho vnímání rozšíří.

24. Tím je odůvodněna potřeba sebevlády.

Vysvětlení: Duševním sebeovládáním je možno rozšiřovat poznání, které vzniká z dokonalých postřehů. To nám potvrzují i obecné zkušenosti. Např. je zřejmé, že člověk, který se nechá unést hněvem, smyslovým přilnutím, lítostí nebo jiným citovým vznětem, ztrácí přehled o situaci, protože jeho vědomí je těmito psychickými vzruchy unášeno. Kdežto ten, kdo ovládá každý niterný vznět, udrží si vědomí čisté a tím i přehled o situaci. A když dospěje k objektivnímu pozorování neustálých změn svého duševního stavu, pochopí celý mechanismus přírodního dění i příčiny existence všeho stvoření.

25. Nehybnost tělesná (při cvičení) a psychická (neustálá) je dokonalou sebevládou.

Vysvětlení: Oba druhy nepohnutelnosti jsou nutné, když chceme dosáhnout dokonalého upnutí pozornosti. Fyzická nepohnutelnost působí jako uklidňující činitel na eventuální duševní neklid, kdežto duševní nepohnutelnost člověku umožňuje, aby pozorností setrval na jednom předmětu libovolně dlouho. Tak je oběma druhy nepohnutelnosti dosaženo sebevlády, jejímž přirozeným výsledkem je rozvinutí schopnosti hlubokého vhledu, dokonalého postřehování.

26. Přináší postřehy sfér od nejhrubších až k praelementu stvoření.

Vysvětlení: Praelementem stvoření je kosmický fyzikální potenciál ve stavu dokonalé rovnováhy, čili je to vizuální kosmická Prázdnota. Proto jsou-li kosmické síly v tomto stavu, lze je postřehovat teprve tehdy, když je mysl téměř nehybná. Pak totiž postřehovací schopnost není omezována vlnami mysli, to je myšlením, a to je předpoklad pro postřehování i nejjemnějších vibrací a stavů napětí našeho kosmu.

27. Překážkami dokonalé sebevlády jsou psychická vzduť, která vnímáme, i ta, která jsou pod povrchem sféry denního vědomí.

Vysvětlení: Pod vlnami vzruchů, které si uvědomujeme, existují ještě jemné vzruchy, které unikají našemu vědomí, činnému na úrovni smyslového vnímání. Když vnímání rozšíříme, posuneme hranice uvědomování až do sféry, která se nám dosud jeví jako podvědomí. Tím získáme možnost uvědomovat si vzruchy, které vědomí unikaly. A vnímáme-li vzruchy, které jsou z běžného hlediska skryty v podvědomí, můžeme je také ovládat. Jak dospějeme k jejich vnímání, říkají následující aforismy.

28. Vnímání psychických vzduť, skrytých v podvědomí, bude dosaženo soustředěním pozornosti (mysli) na stavy ze smyslového hlediska neprojevené.

Vysvětlení: Aby mohl člověk hledět do svého podvědomí, musí se cvičit v upínání pozornosti na svou vnitřnější přirozenost, která se mu skrývá za jeho vlastní činnou přirozeností. A tato skrytá přirozenost se mu bude jevit jako nepohnutelná prázdnota obsažená v něm samém. Nechť však ví, že zatím co se snaží proniknout až do nepohnutelné části sebe sama – což možno definovat jako pokus o bezpředmětné soustředění – narazí na psychickou přirozenost, která je činná v nespočetných jemnějších projevech. Ale již zde, na stupni, který se vyznačuje

schopností vědomě pronikat do psychické přirozenosti, se nezkoušený člověk může domnívat, že vnímá to, co se považuje za stavy neprojevené. Doopravdy však vniká jen do oblasti náležející do jemnější projevené skutečnosti, totiž fyzikální, silové. Na tomto stupni již může pozorovat mnohé vzruchy, které jsou skryty pod povrchem běžného uvědomování. Skutečnou základnu všeho projeveného (bytí) spatří teprve tehdy, když se mu podaří soustředit pozornost na stavy skutečně neprojevené, jejichž obdobou je latentní vědomí, případně naprostý klid.

Pokud člověk vědomím setrvává v psychické oblasti svého bytí a tím ovšem i v jemném fyzikálním světě, je ještě stále unášen vibračními stavy. Proto je osleповán proměnlivou tvářností zdánlivě skutečného světa, neboť vše, co se pohybuje, je neskutečné. Může si však pomoci tím, že nebude uznávat žádný z dosavadních vjemů. To je předpoklad pro vstup na nepohyblivou základnu všeho světa, kde člověku padá sám od sebe „závoj“, který vždy spočívá na Pravdě.

Člověk postřehuje pravou podstatu skutečnosti do té míry, do jaké je schopen postřehovat Prapodstatu stvoření. Proto čím je hrubší ta jeho Prapodstata stvoření, tím hustší závoj spočívá na Pravdě, již si přeje poznat. Když si však vytrvalým úsilím hledět na stavy skutečně neprojevené prokleslí cestu k tomu, co je Nepohnutelné, spatří Pravdu takovou, jaká je. Pravdu, která již není zastírána jeho vlastními domněnkami, názorovou a zjišťovací automatikou a kladnými atavistickými postoji ke světu hrubých projevů.

29. Jsou-li psychická vzduť, skrytá v podvědomí, postřehnutá smysly zbystřenými koncentračními cviky, je třeba těmto vzduťm zabránit, aby již nevstupovala do vědomí.

Vysvětlení: Psychická vzduť, k nimž dochází pod úrovní denního vědomí, jsou spontánními, a proto karmickými kontakty, které se odehrávají na astrální (duševní) úrovni. Proto

člověk, který se propracoval k postřehování nevědomých vzduť, vlastně žije na astrální úrovni. Neboť tak jako tělo člověka náleží do sféry empirické skutečnosti a čiré vědomí do kladné Prázdnoty univerza, jeho psychická bytnost náleží zase do astrální sféry.

Astrální oblast je v bytostném světě reprezentována celou psychickou bytností tvorů; její tvárlivé projevy se často přetvářejí ve formace, které se vnímajícímu člověku jeví jako stínovité personifikace neviditelného světa. Vůbec tedy nezáleží na tom, zda na nejvyšším bodě jde o bohy nebo o strašidla na bodě nejnižším. Sféry a personifikace se vyjadřují zářením. Proto jsou bohové personifikací vysokých psychických emanací, kdežto démoni emanací nízkých a pomalých.

Jestliže člověk vnímáním pronikl do své vlastní psychické přirozenosti a může postřehovat astrální jevy, znamená to, že je vlastně senzitivní. Vjemy neviditelného světa však na úrovni pocitů vyvolávají různé vzruchy, proto je nezbytné se snažit o to, aby se všechny vize rozplývaly. Kázní nevnímání neviditelná a jeho projevů se rozvine potenciální napětí, které reprezentuje sílu, již je možno použít k ovládnání nálad. O výsledku toho mluví následující aforismus.

30. Dokonalým vyhlazením těchto jemných vzruchů dobýváme vítězství nad vlastní psychickou přirozeností.

Vysvětlení: Dokonalá psychická sebevláda představuje duševní napětí, které se po způsobu indukce přenáší jako použitelná moc ovládajícího se člověka i na jiné lidi a tato moc je přemáhá. To proto, že stvoření je vlastně jednota, již vládne ten jedinec, který psychickým soustředěním obsáhl celou svou bytnost a může jí též vládnout.

Dokonalou duševní sebevládou – již můžeme vidět ve schopnosti vědomě udržovat duševní rovnováhu – jsou tedy dány podmínky k překonání vlivu světa. Z toho Ježíšův výrok, který

pronesl, když se dokonale ovládl: „Já jsem překonal svět.“

31. Tím je podmíněn postup v řádu stvoření.

Vysvětlení: Stupeň nebo hodnota bytosti v řádu stvoření je v přímém poměru ke stupni jejího sebeovládání. Jestliže člověk ovládá pouze některá psychická vzduť, přemáhá jenom některé ze sil, jež na něho působí. Vnikne-li však do větší hloubky své bytosti a ovládne-li vzduť tam vystupující, jeho vláda nad vlastním bytím se rozšiřuje na větší celky. Když vstoupí až do centra své bytosti a ovládne se úplně, překoná všechny vnější vlivy. Pak se již zcela automaticky povznese na úroveň dokonalých bytostí. Neboť přeneseným projevem bytostné dokonalosti je schopnost přemáhat každý vnější vliv.

Přirozený postup k dokonalé sebevládě je založen na předpokladu, že ovládáme pouze to, co jsme až dosud poznali. Když ovládneme to, co jsme poznali, naše poznání se prohloubí a tím získáváme možnost ovládat dosud v bytosti nepoznávané jevy. Tak můžeme dospět k ovládnutí všech jevů vlastní bytosti a posléze poznat Prapodstatu celého vlastního bytí. Proto je možno říci: vyhlazováním vjemů jemných jevů ve vlastním bytí, které postřehujeme zbystřenými smysly, dosahujeme postupu v řádu stvoření.

32. Jestliže se člověk nechá unášet jemnými vzduťmi psychické životnosti při dobrém jejich vnímání, získá schopnost vnímat astrální útvary.

Vysvětlení: Vnímání formací astrálního světa závisí za prvé na určitém stupni nervové přecitlivělosti, spojené s jistým stupněm uvědomění vjemových pochodů; za druhé na pasivním postoji k niterným vzduťm a vzruchům, které sice zjišťujeme, ale necháme volně probíhat; za třetí na zahlobanosti v sebe, což činí intelekt pasivním. Tímto způsobem se dostanou do kontaktu měnící se napětí v bytosti, smyslové orgány a citové já. To všechno se pak přeneso do vědomí, které je odevzdá usuzujícímu

já (rozumu); toto já je rozčlení a případně zařadí. A to je postup postřehu.

Mystikové, kteří neznají mechaniku niterných procesů, pokládají tyto vjemy za vyšší stupeň postupného produchovnění na cestě mystického vývoje. Ve skutečnosti to však znamená, že se jejich svůdné pocitové prožitky jen přenesly do sféry pro člověka ještě neúchopnější, než je sféra pocitových reakcí u těch, kdo neznají mechaniku svého pocitového života.

Postřehy formací psychické přirozenosti však nemusejí mít vždy úpadkovou tendenci. Jestliže člověk dosáhne nejvyššího stupně sebevlády, jeho normální schopnost vnímání se zvětší natolik, že může tyto formace též postřehovat. Ale absolutní sebevláda se tu stává zárukou, že tyto kontakty u něho nevyvolají psychické rozvlnění, které se projevuje prožitky na úrovni pocitů. Pak tyto postřehy vedou skutečně k poučením a tím k rozšíření poznání.

Většina lidí však neodolá tlakům, jež pocházejí z těchto kontaktů, a proto jsou strháváni do prožívání, jež je pak jejich údělem. Co to znamená, říká následující aforismus.

33. V tom je veliké nebezpečí.

34. Neblahé předtuchy, jakož i klamné vidiny, vzbuzují v člověku strach.

Vysvětlení: Strach, který pramení z astrálních postřehů a tušení, může postihovat i lidi, kteří jsou silně materialisticky založeni. Setkal jsem se např. se dvěma lidmi, ateisty a hmotáři, kteří se pokusili provádět mystická cvičení. Pochopili však toto úsilí tak, jak se většinou chápe: že je nezbytné cvičit se v duševní pasivitě. Následkem toho se dostali do vleku vlastní, ovšem neovládnuté, psychické bytnosti, jejímž vzduším se úmyslně poddávali. Pak zanedlouho dostali strach, jenž vyvěral z pocitu, že je pronásleduje cosi neviditelného, co probudilo jejich tušení a co na ně podle jejich domnění číhalo všude, zejména však ve

tmě. Svůj neblahý stav později překonali intenzivním pozorováním představy vyvolané vlastní silou, již umístili kdesi v těle, a kromě toho též živým vnímáním věcí vnějšího světa.

Vysoká mystická cvičení, vedoucí skutečně k duchovnímu růstu, musí mít tyto znaky: 1. Pozornost musí být upínána do prázdnoty, již člověk hledá za činností a životností svého bytí. 2. Mystické snahy musí být chápány jako úsilí zaměřit psychickou přirozenost ke bdění a dobrým stavům; znamená to vyvarovat se i netečnosti vůči zevnímu světu, pokud je tato netečnost příčinou toho, že ho člověk náležitě nevnímá.

Nejsou-li splněny tyto dva požadavky, začne vědomí bloudit labyrintem duševní přirozenosti, čili astrálním světem, jehož bezduché jevy vedou člověka k rezignaci vůči celému projevenému (smyslovému) světu. Přitom člověk může posléze na úrovni podvědomí zcela podlehnout neklidu astrální sféry, což se jeví jako posedlost.

Kdo chce provádět mystická vývojová cvičení, musí být velmi opatrný. Když obrací pozornost k Prázdnotě, která je za činností a životností bytí, musí dbát též na to, aby nepřestal vnímat smyslový svět, a to až do té doby, než se mu neviditelný svět začne jevit jako jiný projev smyslového světa. Vzdá-li se vnímání smyslového světa dříve, je vždy vystaven nebezpečí, že ztratí orientaci ve skutečném životě.

Astrální jevy náležejí do jiného vidma stvoření. Vznikly jednak křížením vibrací kosmické energie (interferencí), jednak osvobozením obrazotvorností vymodelovaných emanací psychického potenciálu bytostí. Podle toho je ovšem jejich vztah k lidským bytostem různý. Ty, které vznikají křížením vibrací kosmické energie (interferencí), mají o člověka velmi malý zájem. Jejich život se cele vyčerpává v oblastech jednotlivých živlů, které jsou jejich vlastním domovem. Kdežto ty, které vznikly z emanací psychického potenciálu bytosti jako

osvobozený model obrazotvornosti, mají k člověku velmi úzký vztah. Možno říci, že se snaží představit se mu na úrovni jeho uvědomění, jsouce hnány k opětnému spojení se svým vlastním stvořitelem; tímto aktem se rozplynou opět v nic, které je jejich podstatou.

Tyto astrální bytosti se s člověkem snaží spojit na jeho duševní úrovni a to může způsobit nesčetné niterné konflikty. Jeho podvědomý strach před tím, že by mohl ztratit svou vlastní individualitu, v něm vyvolává psychický odpor. Astrální bytosti jej mohou snadno přemáhat, zvláště když propadne strachu před soustředováním, jehož pomocí se sdružují všechna psychická napětí. Potom se ocitá v náladách velmi často nepříznivých. Když se však nebojí a duševně se otevře těmto typům, které v jiném smyslu může poznávat jako pouhé pocitové stavy svého bytí, a když přitom ve svém vědomí dobře sdruží všechny životní a psychické síly své bytosti, spojí se s těmito astrálními typy prostřednictvím sjednocujících aktů sebeuvědomění (koncentrací). Tím získá posilující energii, která se uvolnila jejich rozložením. Je proto velmi užitečné znát tyto běžně neznámé pochody, pokud se ovšem této znalosti nezneužívá.

35. Síla je zlomena a člověk jakožto prožívající tvor propadá do strachu a utrpení.

Vysvětlení: To je výsledek trvalého postupu, o němž se mluví v aforismu 32.

36. Překonáním nálad vznikajících reakcemi na jemné vibrace kosmu, které probíhají pod úrovní denního vědomí, překoná člověk nebezpečí.

Vysvětlení: Jsou dva druhy nálad. 1. Ty, které vznikají reakcemi citu na smyslové vjemy. 2. Ty, které vznikají reakcemi vědomí na působivé momenty vyvolávané přírodou a které většinou probíhají pod úrovní denního vědomí. Z hlediska duchovního vývoje jsou jako překážky významnější druhé. Ukazují

totiž na to, že člověk neprohloubil sebeovládání a naopak se k psychickým změnám své bytosti chová celkem pasivně. Kromě toho dosud nezasáhl do dění v pocitové sféře, ačkoli se jeho duchovní zralost určuje především podle toho, jak dalece přemohl pocitové stavy, které se odrážejí v jeho vědomí.

I když však člověk nezná mechaniku vzniku nálad, má je alespoň překonávat, čímž zůstane „sám sebou“, to je duševně svobodný. Když tyto nálady překoná do té míry, že si zachová duševní rovnováhu, provázenou jasem bdělého vědomí, zamezí útvarům astrálního světa, aby ho posedly a vnutily mu strach, slabost a disharmonii v pocitech, což se projevuje jako utrpení.

37. Zároveň tím bude posílen a také schopen snášet další poznávání.

Vysvětlení: Rozvoj poznávání klade na člověka požadavek, aby zvětšil odporovou sílu proti jeho následkům. Neboť poznávání nelze omezit jen na věci příjemné. Poznává-li člověk zlo, které se tak mocně uplatňuje v životě bytostí, může být niterně velice otřesen. Konání, které je podmíněno egoismem, vyvolává následky, které na poznávajícího člověka působí v podobě hrůzných předzvěstí. Když se neovládá, působí na něho tyto předzvěsti tak mocně, že by se rád získávaného poznání vzdal. Není však možné ucpat znovu ventil, jímž do bytosti vnikají vjemy. Kdo jde mystickou cestou, musí se proto obrnit proti otřesům z postřehů, týkajících se osudové mechaniky světa, především tím, že bude překonávat vlastní nálady. Potom je třeba zaujmout postoj mudrce (lhostejnost) k dobrotě i ke zlu, jichž se lidé dopouštějí z neuvědomělých popudů. Pak si jistě udrží nezbytný duševní klid při postřezích jakéhokoli druhu.

Později se takto začne prohlubovat žádoucí soustředění, které se postupně samo usměrní na čisté a neutrální Já, na Prázdnotu za tvořivými procesy bytí. A když i potom bude moci postřehovat dobré i zlé procesy jako činitele jak příčinné,

tak i výsledné, velmi pravděpodobně pochopí hluboký význam těchto procesů pro zdánlivě samovolný duchovní růst bytostí, které jsou jimi postiženy.

38. Odporovat strhující síle přirozenosti je askeze.

Vysvětlení: Kdo klade překážky duševně strhujícím myšlenkám, pocitům a samovolně vystupujícím duševním stavům, provádí vlastně odříkání, čili askezi. Askeze sama je prostředkem k získání čehokoli. Neboť překážkami k dosažení toho, o čem se člověk domnívá, že ukojí jeho tužby, nejsou vnější příčiny, nýbrž vnitřní.

Kdo není ukázněn v myšlení, pociťování a v náladách, je duševně roztržštěn; duševní roztržštěnost vede člověka cestami, na nichž nenajde žádoucí úspěch. Ukázněný člověk je centrem magnetických sil a toto centrum připravuje na popud projevený formou přání podmínky, aby se mohlo dostavit to, čeho si žádá.

Odříkání tvoří v nejvyšším smyslu podmínky pro rozvoj stavu dokonalosti na úrovni denního vědomí. To proto, že se člověk může odříkat toliko pomíjivých stavů; když se zřekne každého procesu, který znamená pomíjivý stav, musí na úrovni jeho vědomí vyvstat stav absolutna. Askeze lze tedy použít ke všemu, čeho chce člověk dosáhnout pro svoje dobro nebo potěšení.

39. Ta přináší mnohostranné síly a schopnosti.

Vysvětlení: Askezi se rozumí potlačování všech duševních vznětů, jež náležejí jednak do kategorie vznětů vědomých, jednak do duševních projevů podvědomých, atavistických i impulzivních. Proto je samozřejmé, že askeze symbolizuje aktivní psychickou činnost, která transformuje bytostné emanace. Mocným odříkáním se uzavírají všechny průchody, jimiž vyzařuje životní energie z těla; to je předpoklad pro změnu energetických projevů bytosti. Místo nevědomého vyzařování nastupuje napětí, které člověk, provádějící askezi, může vybijet

ve zhuštěné míře, jestliže kladným postojem vytvoří k něčemu kladný vztah. Schopnost vybíjet záměrně energii, kterou zharmonisoval a zhustil, je symbolem projevu magické síly, takže kdo provádí správně askezi, stává se vždy magikem.

40. Je jich třeba k předepsanému snášení reakcí na snahu rychlit duchovní růst, reakcí, které se projevují duševními konflikty a deprese.

Vysvětlení: Jestliže následkem snahy rychlit vlastní duchovní růst dojde k zesílenému vybíjení nahromaděných spoust zlé karmy, musí člověk snášet tuto skutečnost bez odporu, reptání, nelibosti, strachu a skleslosti. Tento pozitivní duševní postoj k osudovým nepřízním totiž zvýší účinnou moc tření. Z toho vznikají životní zkušenosti, jimiž usilující člověk může překonat další překážky na cestě k duchovní dokonalosti.

Psychická kázeň, která se uvádí v souvislost s možností rychlit duchovní růst, nikomu hned nepřinese prožitky, poznatky nebo schopnosti, jimiž se zmenší jeho životní obtíže. Tato kázeň je předepsána proto, aby se rychleji roztavila zhutnělá a ztemnělá psychická napětí. Toto tavení se nejprve může projevit jako psychická krize, vzniklá z vnitřních příčin člověku nezjistitelných. Když jsou zmrtvělá a ztemnělá psychická napětí rozpuštěna – což se jeví odosobněním – může psychická kázeň vést k vytvoření příznivějších osudových okolností. Kdo se takto duševně očistil, získává touto kázní síly, jichž může použít k dobru jiných lidí.

Není třeba se obávat kritických osudových výbojů, které jsou někdy vyvolány psychickou kázní. Jestliže k nim usilující člověk zaujme pozitivní duševní postoj, jak řečeno nahoře, pozná, že zlo je vlastně dobrem, jestliže nemůže vzbuzovat příslušné pocity tím, že působí mimo okruh, v němž může být činná vlastní vůle člověka. Z psychických krizí, podmíněných tlakou psychické kázně, je možno získat světlo poznání, kterého běžně

žijící člověk nemůže dosáhnout. Asketa poznává vztahy mezi akcemi a reakcemi přímo, i když je jejich časové rozpětí delší než jeho současný lidský život. A toto poznání je poznáním karmy, v jejíchž intencích musí člověk jít za každým svým cílem.

To znamená, že psychickou kázní člověk dosáhne schopnosti správně používat přírodních sil. To vede ke spáse, stejně jako jejich nesprávné používání, závislé na podřizování se chtění, vede do psychického zatemnění a zhouby. Uvažujeme-li o překážkách na cestě k duchovní dokonalosti, poznáváme, že jsou obsaženy v touze po smyslových potěšeních. Kdo na nich lpí, upadá do strachu před zlem a stává se slabochem. To ovšem nejsou dobré předpoklady, nýbrž naopak indispozice na cestě k duchovní dokonalosti. Neboť jestliže akce za účelem urychlení duchovního vývoje přirychlí také karmu, pak rychlost, mnohostrannost a rozličná povaha nabývaných životních zkušeností jistě přivedou do zmatku člověka, který se neovládá.

41. A také jimi přemůže vliv obyvatel vyšších a jemnějších světů.

Vysvětlení: Jestliže se člověk odříká, vytváří se v jeho bytosti nejen kritické napětí, nýbrž také vzněty pocitové něhy. Z toho vyplývá, že když se dobře obrní před reakcemi temnými, nízkými a bolestnými, je ještě vystaven reakcím příznivým. To se může vykládat tak, že ze vznětů pocitové něhy vznikají kontakty s bytostmi vyšších neviditelných světů; tyto bytosti, podobně jako bytosti světů temných, působí na člověka tím, že v něm vyvolávají dobré, někdy dokonce až blažené pocity. Člověk provádějící askezi proto musí vlastně tlumit i vyšší a ušlechtilé vzněty, ale v tomto případě musí dávat pozor, aby je tlumil méně než vzněty nízké a zlé, aby si tak udržel relativní převahu dobroty, která ho vždy má provázet na cestě k duchovní dokonalosti.

42. Tím budou překonány překážky, kladené tímto prostředím.

Vysvětlení: Kdo přemůže temné vlivy, které na něho doléhají a popouzejí ho k stejnorodým reakcím, ale nepotlačuje lepší nálady, automaticky se stejně ocitá pod vládou astrálních mocí, v tomto případě dobrých. To pro něho ovšem též znamená, že je unášen psychickými vzduťmi, jež mu neposkytnou času k poznání povahy a funkcí duševní přirozenosti a k nabytí správného názoru na ně. Jinými slovy: stává se otrokem duševních (astrálních) mocí.

Když však potlačí všechna duševní hnutí, nalézá ve vesmíru pevný bod, z něhož ho nebude moci strhnout žádná síla ani intelligence, ať jsou její moc a vědění jakékoliv. Stane se podobným bohu Šivovi, na jehož těle tančí bohyně Kálí, ale nepohne jím, protože je bohem, který se všeho zřekl. Teprve tehdy, kdyby chtěl opět podléhat náladám, opustí tento bod; v tom případě však podlehl pocitovým pokušením.

43. Když si člověk zvykne na nepohnutelnou polohu těla a nekompromisně potlačuje hrubé (zřejmé) duševní vzněty, dostávají se u něho mystické stavy.

Vysvětlení: Tato situace vyvolává reakce mezi uklidněným již vědomím a jinými psychickými činiteli na jedné straně a dosud neustáleným tělem a pocitovou přirozeností na druhé straně. Z neklidu nižších bytostných složek vznikají impulsy, které jsou vysílány ke složkám již ustáleným; to se manifestuje jako abstraktní prožitky, čili mystické stavy.

Spontánní reakce na konflikt mezi složkami již ustálenými a ještě neovládnutými se jeví jako zvláštní prožitky. Jestliže se živočišné impulsy nižší přirozenosti musí rozplývat jednak v bezbřehém klidu vědomí, jednak ve vyšší životní potenci bytí, ustálené koncentrací, mají tyto prožitky vždy dobrou povahu.

Uvažujeme-li o povaze duševního klidu, jež člověk na sobě vůlí vynucuje, dospíváme k závěru, že před tím, než tohoto klidu dosáhne, bude u něho docházet k reakcím, které jsou jemné nebo hrubé podle toho, v jakém rozsahu uskutečnil duševní klid. Dochází-li u něho k reakcím hrubým a nízkým a vzepře-li se jim, pak začnou na úrovni jeho vědomí vystupovat reakce jemné a vysoké. Když se však vzepře i jim a nepřipustí, aby se předešlé opakovaly – rozšíří se oblast jeho klidu na celou bytnost. A protože tento klid vzešel z překonání samovolné bytné pulsace nebo činnosti, je to klid plný jasu, respektive světla, které osvětluje všechno, co člověk vnímá; je to světlo poznání.

Mezi krajnostmi, jimiž jsou nízká a hrubá duševní vzduť a úplné uklidnění, dochází ke zvláštním psychickým reakcím: to jsou tzv. mystické stavy.

44. Jejich působením se mění jeho povaha i jeho bytné působení.

Vysvětlení: Zvláštní psychické reakce, pocházející z pokusů ovládat celou bytnost, se označují za mystické stavy. Otřásají dosavadními názory člověka, protože vnášejí do jeho vědomí poznání, že existuje něco, co dosud nepoznal, něco velikého a skutečného. A bude-li dost čist, aby k těmto děním zaujal správný postoj, upevní ho to na cestě spásné mravnosti předepisované mystickou naukou. Bude-li na této cestě upevněn, jeho povahové založení i bytné vyzařování se ihned změní.

Někdy se však stává, že se definitivní přeorientování v názorech projeví jako soustava bludných závěrů. Nesčetné projevy aktů duševního ovládnutí se někdy vyjádří i tzv. vnitřním hlasem, který však vždy nemusí pocházet z absolutna, nýbrž i z prostředí mnohem nižšího. Je-li člověk slabý a pokud si v sobě dosud zachoval latentní sklony k pocitovému životu, pak manifestace aktů psychického ovládnutí ve formě vnitřního hlasu

zpravidla pocházejí z prostředí astrálních formací citové sféry. Podle toho jej ovšem vnitřní hlas, resp. popud, začne nabádat k tomu, aby usiloval o realizaci utajených nižších sklonů ve své vlastní bytosti.

Přijme-li někdo psychickou kázeň podle zásad mystiky (nebo praktické psychologie, chcete-li) a nedosáhne stupně, který umožňuje zrušit a vykořenit celý pocitový život, může se stát, že ho předčasná manifestace mystického konfliktu, projevujícího se ve formě vnitřního hlasu, bude nabádat k tomu, aby se choval podle svého dosud nepřekonaného ideálu. To se později projeví tím, že se navrátí do světa, z něhož chtěl mystickou kázní uniknout.

Příčina tkví v tom, že niterná přirozenost člověka vždy nabádá jen k tomu, aby ukojil své touhy, které následkem povrchní psychické kázně zapadly do jeho podvědomí jako nadpomyslitelně jemné vlny.

Mluvím speciálně o vnitřním hlasu, protože je to zdánlivě primární činitel v oblasti nadlidských, resp. mystických sil. Ale vnitřní hlas je stejně jako jiné magické síly nutno hodnotit především jako psychického pokušitele. Z toho důvodu se doporučuje, aby se člověk řídil především rozumem a teprve potom niternými popudy nebo hlasy; na ně musí klást požadavek, aby jejich rady byly v souladu s logickým a rozumným uvažováním.

Mystické síly, jejichž působení člověk nevyrovná odosobněním, se skutečně mohou projevit jako psychické pokušitelky. Vidí-li člověk, který těchto mystických sil dosáhl, že jiní lidé tyto mystické síly nemají, dospívá k přesvědčení, že je bytostí duchovně lepší a mocnější než lidé ostatní. To je pýcha, která je vždy zhoubnou charakterovou vlohou, jestliže se za ní neskrývá nitro necítící s vlastní bytostí a milující jiné lidi.

Nedostává-li se člověku těchto vlastností, duchovně padne. Pak bude donucen samou přírodou, aby jednou za méně přízni-

vých okolností znovu opakoval úsek duchovního vývoje, kterým již dříve prošel.

V mravních otázkách se člověk má vždy podřizovat všeobecným mravním příkazům, o nichž ho poučují náboženské, mystické a duchovní autority, jako např. Ježíš a Buddha. Má se jimi řídit tak dlouho, až dospěje k neutrálnímu postoji k životu a dokonale vyhladí rozličné tužby po prožitkových stavech. Když již zcela vyhasne a začne se stavět k životu bez násilí, to jest jako pozorný divák, může předpokládat, že jeho vnitřní hlas je pravý. Potom se jím bude moci řídit i tehdy, když jej bude nabádat k tomu, aby reformoval všeobecná mravní příkázání náboženských autorit, zvláště týkají-li se tyto úpravy jeho vlastního chování a počínání.

45. Mystické stavy neurčují stupeň v řádu stvoření.

Vysvětlení: Stupeň duchovního vývoje je podepřen mystickými a životními zkušenostmi a stupněm sebeovládání. Mystické stavy, které jsou výslednými jevy v dílčích duchovních postupech, takový význam nemohou mít. Jsou to jenom přímé reakce na snahu ovládnout samočinné projevy a vyzarování vlastní bytosti a mohou si prorazit cestu do vědomí jenom tehdy, když se člověk neovládá úplně.

Z toho vyplývá, že vznik mystických stavů závisí na vhodných mentálních podmínkách; proto také nemohou představovat postup v řádu stvoření. Mohou však přinést dílčí poučení o problematice života nebo nadšení pro duševní snahy a to dává sílu k jednání, které vede k změně stavu nebo duchovního stupně.

46. Jsou však důkazem účinnosti duchovního úsilí a patrného projevu vyšší intenzity niternéhožití.

Vysvětlení: Vnikají-li do vědomí tak hluboké bytostné reakce, jako jsou mystické stavy, je to samozřejmě znamením úspěchu na cestě sdružování duševních sil koncentrací a rozšiřo-

vání rozsahu uvědomování, čili niterného (mystického) života.

47. Proto musí být hodnoceny jako první kroky na cestě k Probuzení.

Vysvětlení: Tedy jenom jako první kroky. V praktické mystice je totiž obecná zkušenost, že ani počet ani kvalita mystických stavů nemůže být zárukou, že člověk získá niterné osvětlení a nevrátí se k živočišnému žití. Stává se totiž, že po vybití velké řady mystických stavů člověk v mystickém vývoji jakoby ustrne a pak se v něm opět začne ozývat volání živočišnosti, na něž často věcně reaguje, zatím co mystické stavy, které prožil, zůstávají jenom příjemnou vzpomínkou.

48. Po čase je usilující člověk přestane vnímat.

49. Příčinou toho je, že v něm začíná vystupovat sklon upínat se vědomím na bezbřehou a bdění plnou Prázdnotu, která po těchto konfliktech (mystických stavech) vyvstává před jeho zrakem.

Vysvětlení: Duchovní růst znamená v přeneseném smyslu průchod denního vědomí psychickou oblastí nebo psychickou přirozeností, která se začíná tam, kde končí smysly postřehnutelný svět, a končí tam, kde začíná Prázdnota absolutna. Ve smyslově postřehnutelném světě člověk dospívá k prožitkům, které otupují jeho postřehovací schopnost natolik, že mu psychická oblast zcela uniká. Vstoupí-li na cestu duchovního zdokonalení, opustí tuto sféru pomocí vědomého pozorování sebe sama na psychické úrovni a posléze postupuje k Prázdnotě, která je za hranicí všeho dění. V tom případě nemůže dosáhnout této Prázdnoty ihned. Zatím co k ní upíná pozornost, bezděčně naráží na psychickou (astrální) oblast, která na to reaguje vysíláním křížujících se vibrací do jeho vědomí. A to se děje až do okamžiku, kdy vědomou pozorností dosáhne hledané Prázdnoty. Pak nastane klid.

Tento postup se nazývá střední cesta.

Jinou, krajní cestou, jsou vjemové procesy na přechodech spánku a bdění. Jestliže totiž bdění představuje vjemové procesy a spánek klid, pak zejména u lidí mysticky pracujících dochází na přechodu z jednoho stavu do druhého k neobvyklým jevům. To souvisí s rozbíháním nebo zastavováním mechanismu vnímání.

Podle psychického stavu (čistoty) člověka mohou být tyto vjemy příjemné nebo nepříjemné; podněcuje-li proto někdo psychickou přirozenost mystickým úsilím ke zvýšené činnosti, rovnají se tyto vjemy mystickým stavům. Když konečně dosáhne tak vysokého stupně sebevlády, že potlačí duševní činnost i v době spánku, pak i přechody z bdění do spánku a naopak budou bezbarvé, čili bez zážitku.

To znamená, že člověk, který mocí sebeovládání dospěl k postřehnutí nejvyšší Prázdnoty, zamezí i to, co se nazývá mystické stavy. Je-li však teprve na cestě k dokonalé sebevládě a cvičí se ve bdění, jímž nahrazuje postřehování Prázdnoty, může prožitkové procesy, zvané mystické stavy, zaznamenávat stále. Trvají-li tyto stavy dlouho, zvykne si na ně a začne je považovat za obyčejné reakce, nikoli za mystické prožitky. Místo změn v prožitcích tak dospívá ke změně životního názoru.

50. Dostavují se však mnohdy dále ve formě věšteckých snů.

Vysvětlení: Správné mystické úsilí činí člověka schopným dokonaleji vnímat. Na základě toho začne vnímat reakce ve sféře, která je pod prahem denního vědomí a do níž se nejsnáze dostává na přechodu mezi spánkem a bděním. Jsou-li tyto reakce posunuty více do bdění a často se opakují, zvykne si na ně, a proto se mu již nezdají být mimořádné. To často budí zdání, že mystické stavy již ustaly.

Protože však za těchto okolností bystrost vnímání nebývá zeslabena, mohou se mimořádné reakce dostavit za příznivějších okolností, totiž v tělesném klidu, který je největší v době

spánku. Ve spánku nemusí uvědomování, zvýšené mystickým úsilím, zpracovávat příliš mnoho vstupujících vjemů, takže snadno odrazí a přenesou do vědomí seskupení psychického napětí, které vytváří buď symbolické, nebo podobné, nebo stejné obrazy jako událost, která se má dostavit. Tyto obrazy jsou přibarveny a zformovány činností, jíž se člověk dopustil v dřívější době.

Předzvěst, čili příznak formující se události, sídlí v astrální sféře a může se vnučovat do vědomí i za bdění. Zralé karmické napětí se vždy neustále vnučuje do oblasti vědomí a tím člověka psychicky formuje tak, aby se v jeho bytosti vytvořily podmínky pro přijetí (zažití) události připravené v duševním (jemném) světě. Předzvěst sama pak značí, že se již v životě člověka v konečné fázi seskupují karmické síly určité povahy, což trvá několik dní nebo měsíců, ba i roků. Celou tu dobu se postupně nabíjí ovzduší kolem něho výpadovou mocí budoucí události. A jelikož člověk, stejně jako každý tvor, nejsnáze vnímá nejbližší jej obklopující síly a napětí, je tím vytvořen předpoklad pro vnímání předzvěsti jakožto první vlny psychické sféry.

Mnohdy však bývají předzvěsti falešné: předem se ohlašující událost není do všech podrobností podložena zralou karmou nebo je člověk k sobě neupřímný a lže si.

Správné předzvěsti obdrží jenom lidé duševně čistí, k sobě upřímní a pravdomluvní, kdežto lidé prolhaní a k sobě neupřímní vidí všechno zkresleně. A jelikož u žádného člověka nelze předpokládat, že je absolutně upřímný a pravdomluvný, nedoporučuje se věřit tomu, co se dostavuje jako mimořádný vjem a co má být nebo je předzvěstí.

51. Těm se však nesmí připisovat důležitost, aby se neulpělo na jednom stavu.

Vysvětlení: Vjemy, sny, mystické stavy a niterná pohnutí mají původ v kontaktech s kvalitami a napětími vnějšího světa,

ať fyzického, nebo psychického (astrálního), nebo duchovního. Proto vzniknou, potrvají krátkou dobu a zase zaniknou, dokazující tím, že jejich platnost je dočasná a omezená. A jelikož tyto vjemy atd. pocházejí ze sfér kvalitativně různorodých, jednoduše je zařazujeme do prožitkových procesů, pocházejících z astrální oblasti. Astrální oblast je střední sférou ve třech světech, totiž tělesném, duševním a duchovním.

Duchovní sféra je pravým domovem vnitřní podstaty člověka. V ní kotví schopnost pozorovat, usuzovat, chápat, udržovat duševní rovnováhu a získat moudrost. Pozorování je nedokonalé, jestliže není utlumena těkavost. Úsudek je nesprávný, jestliže se člověk nechá ovlivňovat přesvědčující mocí zevních věcí. Pochopení je nemožné, ztrácí-li se ze zřetele všechny podrobnosti manifestace jednotlivých věcí. Rovnováha je ztracena, zachová-li si člověk přesvědčení, že pomíjivé věci jsou pravé a podstatné. Vědění nemůže nabýt, kdo se nechá ovládat nezkrocenými smysly.

Je-li člověk roztěkaný, neklidný, nepozorný k podrobnostem a věří-li v pravost podstaty toho, co je pomíjivé, může v nejpriznivějším případě přebývat vědomím ve sféře jemného dění, čili ve sféře astrální. Jenom v této sféře může hledat původ všech změn, které může zjišťovat ve svém nitru. Přebývá-li v ní (vědomím), nerozvinou se v něm vlastnosti duchovní sféry, totiž klid, stálost, rozvážnost, správné usuzování a vědění.

Lidé zpravidla přiznávají určitým duševním projevům absolutní důležitost a to znamená ulpění v astrální sféře. Tím je odůvodněn požadavek tohoto aforismu.

52. Cvičení v nelpění vyvolává duchovní i mystický postup.

Vysvětlení: Nelpění je projevem nejvyšší mravní kázně. Nelpěním zpřetrhá člověk všechna pouta vízící ho k zemi. Je to stav, který se nazývá veliké osamocení. Když toto osamocení vyvrcholí, ruší se pouta i mezi vlastním vědomím člověka

a jeho tělem. To proto, že nelpění je možné uskutečňovat toliko ve vědomí, které se jím očistí. Tím se však vystupňuje jeho potenciální intenzita tak, že se člověk kvalitativně může docela snadno osvobodit od své bytosti v celém jejím rozsahu.

Nelpění je reálný postoj k životu; z toho vzniklé vnitřní rozehvění (vibrace) představuje účinnou fyzikální sílu. Ta je sice tělu vibračně blízká, ale je tak intenzivní, že se člověk může při dobrém uvědomění si této síly od těla oddělit. Sebeuvědoměním na úrovni kvalit uvědomování, čili vědomí, žije totiž člověk v tak intenzivním vibračním poli, že tělo ve srovnání s ním představuje jenom vibrace skutečností stínových (mátožných); proto se tyto dvě podstaty, totiž vědomí a tělo, snadno od sebe odpoutají.

53. Duchovní růst se zpomalí až pod mez nejmenšího možného přirychlení a duchovní svoboda bude také ztracena, jestliže člověk ulpí na jevech pozemských, astrálních, nebo na skutečnostech duchovních.

Vysvětlení: Člověk jistě zůstane nezávislý na všem stvoření, nebude-li si nic přát, ale spokojí se s tím, co mu poskytuje osud a co získává přirozenými povinnostmi, které na něho vkládá svět. Když si nic zvláště neoblíbí, ale bude považovat za hodné obdivu vše, co vytvořila příroda ve své nepochopitelné tvůrčí činnosti. Nevzplane-li jeho láska k jedné jediné bytosti, nýbrž bude umět milovat všechno stejně. Tato nezávislost vede k vyproštění z poutající moci věcí. Moc nad sebou jim člověk uděluje tím, že si je buď přeje, nebo se mu líbí, nebo je miluje a tak se na ně duševně poutá.

Akt ulpění je však ještě hlubší, než se zdá z toho, co jsem právě řekl. Např. uvědomění si vjemu je nejjemnější formou ulpění. Díváme se na něco, vnímáme to, a proto k tomu zaujmeme jistý vnitřní postoj. Z tohoto ulpění se rodí lpění tak hutné, že si ho již ani neuvědomujeme. Z toho plyne poučení,

kde musíme začít rušit ulpívání. Následující aforismus o tom mluví blíže.

54. Proto je třeba dosáhnout stavu, v němž jsou automaticky rušeny vjemy a potlačována všechna vnitřní hnutí a vzrušení.

Vysvětlení: Jestliže člověk dospěje k tomu, že bude moci všechny vjemy, které mohou vstupovat do jeho vědomí prostřednictvím smyslového vnímání, pokládat podle jejich hodnot i kvalit za stejné, stane se indiferentním. Hodnoty všech věcí se z jeho hlediska úplně vyrovnají. Ale z indiferentního stanoviska vzniknou ještě další duchovní hodnoty. Člověk především ruší spontánní pocitové hodnocení toho, co vnímá, a ruší též posuzovačnost. Je-li posuzovačnost zrušena a netvoří-li si proto úsudky o jednotlivostech, které vnímá, je zbaven pokušení, které ho vede ke lnutí. Když tento stav uzraje a následkem toho člověk přestane vědomím reagovat na okolní svět, mizí zákrat z jeho pozorujícího já i z dění, v jehož středu je. Dokonce může vyloučit každou možnost vzniku spontánních reakcí na vnější svět ve formě chtění a odporu.

Zničení chtění a odporu je podstatným předpokladem vnitřního osvobození. Neboť chtění a odpor jsou projevem osobnosti, úzké jak svými vztahy, tak i chápáním a poznáním. Zničení chtění a odporu fakticky ruší vztahy ke všemu stvořenému. Jsou-li proto chtění a odpor zrušeny v nejširším možném smyslu toho slova, vede to k oproštění od věcí vysokých stejně jako od věcí nízkých.

Když člověk zničí mocný vliv stvoření tak, že ho již nemůže psychicky poutat, získává schopnost volně vstupovat do všech vesmírných sfér. V nich může získat zkušenosti, které mu umožní vyhnout se každému pokušení. Výsledkem toho je absolutní svoboda, nejvyšší cíl každého jedince.

55. Tím jsou získány všechny potřebné podmínky.

Vysvětlení: Z toho, co jsem řekl ve všech předchozích aforismech, vyplývá, že duchovní vývoj nelze zakládat na soustředovacích postupech, nýbrž spíš na způsobu života. Jeho vysoké mety je nutno spatřovat spíš v úplném ovládnutí celé přirozenosti než v neomezené možnosti přebývat v určitých abstraktních sférách. Ale cesta k ovládnutí sebe sama je těžká, pro světského člověka plná nepříjemných povinností. Člověk zaslepený nevědomostí ani nevidí, že po ní dospěje k dobrým a hledaným výsledkům. Proto se raději mocně upíná k tomu, co za méně práce slibuje víc, a k tomu, aby mohl uniknout ze svého současného stavu. Ten jej vždy tísní, protože jeho touhy jsou zpravidla větší než možnosti je ukojit. Jak by potom rychle nesahal po lepších možnostech, které se mu zdají snadněji dosažitelné? Proto se s lehkým srdcem neodpovědně utíká ke koncentračním cvičením, která mu zdánlivě nekladou žádná omezení ve chtících, pudech, náladách, sklonech atd.

Ale zde bys měl zastavit své kroky ty, který jsi „synem země“. Poslechni zkušeného člověka, který tě v souhlasu s logikou v uvažování varuje!

Osvěcující a spásné soustředění nemůže vzniknout ze soustředění mysli, pozic nebo fixace zraku, na něž ten, kdo spásnou kázní nepřiložil uzdu projevům své nižší přirozenosti, může jediné spoléhat. Takové soustředění totiž může vyrůst pouze z hlubokých mravních předpokladů. Vzniká z toho, že člověk dá své bytosti pouze jeden směr na úrovni denního vědomí, myšlení, pocitů, těla i podvědomí. A tento směr vyplývá z duševního usměrnění k jednomu cíli na jedné straně a z všestranného bytostného omezování na úrovni chtění vůči světu na druhé straně.

Teprve tehdy, když člověk zcela a bezvýhradně své bytosti znemožní vycházet do světa za pocitovými prožitky, vytvoří předpoklady pro duševní harmonii a rovnováhu. Ta sama je

soustředěním, které již neprovádí vůle, mysl a zírání, nýbrž celá bytost, především prostřednictvím pocitové přirozenosti. Pak se soustředění stane velice mocným a samo o sobě znamená vypjatou žádost po nadsvětských věcech, které vystupují před duševním zrakem jako následek zničení touhy po věcech světských. Tato žádost po nadsvětských věcech, tak mocná, protože usměrněná k jediné věci, musí rychle vést k žádoucímu výsledku.

Pokud tedy člověk přijme mystické poučky o soustředění a při snaze uskutečnit je rozdvojí své bytostné tendence, je samozřejmé, že si tím nepolepší, nýbrž spíše pohorší. Jedno-
směrná tendence přinese výsledek z příslušné sféry snadněji, protože výsledky jsou vlastně odpovědí na vnitřní volání. Ale člověk se zdvojenou bytostnou tendencí volá vlastně do dvou světů. Proto je jeho volání polovičaté a takové budou i jeho výsledky.

Duchovní nauky je proto nutné pokládat za životní směrnici vhodnou pro ty, kdo se již nabažili kupčení se světem, který je za přilnutí odměňuje svými odpadky. Jsou pro ty lidi, kteří se ze světských zkušeností poučili, že je třeba hledat jinde a stejně nekompromisně, jako dosud hledali ve světě. Takoví lidé jistě přijmou celou nauku a uskuteční ji, což samo sebou přináší dobré a hledané výsledky.

Z vyššího hlediska není správné považovat svět za bahnitý rybník, v jehož kalných vodách mohou nejúspěšněji lovit chyt-
ráci. Na světě stejně jako v duchovnu se nejlépe vede těm, kdo tomuto nebo onomu světu dali co nejvíce. Jen zaslepeným fan-
tastům se cesta za osobními úspěchy bez osobních obětí může zdát dobrá. Po ní jdou ti, kdo chtějí pomocí duchovních nauk neobvyklými metodami získávat cosi žádoucího pro elementární bytnost. Na této zemi platí zákon – a platí vlastně v celém vesmíru – že duchovní dokonalost, která též jistým způsobem

potěšuje, může být jen výsledkem nekompromisního zřeknutí se světa. To je poučka, již musí přijmout každý člověk, který se chce touto cestou dát.

Toho, kdo vstoupil na cestu duchovního zdokonalování pomocí soustředění, však mohou mýlit počáteční dílčí úspěchy. Ať začne provádět soustředění podle pokynů mystických nauk člověk jakkoli mravně nečistý, vždycky může získat dílčí úspěchy, které se mu zdají slibovat další postup. Tyto úspěchy však pramení z toho, že každý náraz vědomí na materiál vlastní bytostnosti z ní vydobude jisté esence, které vykouzlují zvláštní zážitky. Ale nic víc se stát nemůže. To proto, že bytost každého člověka obsahuje již od narození síly, jejichž stabilita se snadno porušuje mentálními nárazy, zesílenými koncentrací mysli.

Duchovní dokonalost je daleko za těmito dílčími výsledky. Na cestě k duchovnímu zdokonalení se totiž musí rozplynout zhutnělé shluky energetických kvant, které kromě těla tvoří též celou duševní bytnost. To ovšem vyžaduje, aby člověk tyto zhutnělé shluky upravil transformační funkcí osobních kvalit tak, aby se mohly rozplývat jako ty prvotní, s nimiž, jak jsem řekl, má úspěch i člověk mravně nečistý. K těmto transformačním procesům však nedospěje jinak než morálním úsilím. Jenom ten, kdo se umravňuje podle předpisů mystické nauky, dosáhne toho, že celá jeho bytost zprůzračňuje a vibračně se povyšuje. A to jsou předpoklady pro rozpuštění i těch částí bytnosti, které u obecného člověka zůstávají zledovatělé i pod nárazy těžkých a bolestných životních zkušeností.

To znamená, že umravnění podle předpisů mystické nauky působí daleko energičtěji než zmíněné životní zkušenosti. Proto je lze uskutečňovat jenom s velikými obtížemi.

Dílčí úspěchy, o nichž jsem mluvil, mohou vést zaslepeného a zkaženého člověka k přesvědčení, že požadavek morálního sezdokonalování je pouhým strašidlem, které ho má zdržet na

cestě za úspěchem. Ale moudří lidé nechtějí nikoho strašit. Konstatují jen, čeho je třeba k tomu, aby postup k duchovní dokonalosti znamenal celkovou bytostnou proměnu a nikoli stupňování nebezpečí, že dojde k bytostné roztržce, která se posléze projeví v celkovém zhoršení subjektivního stavu člověka.

Úspěchy na cestě za duchovním zdokonalením mohou podle mravní hodnoty člověka vyvolávat dvojí duševní rozpoložení. Člověk mravně zdokonalený je bude pouze konstatovat, kdežto člověk mravně nízký z nich bude mít radost. Tato radost je však podmíněna pociťováním a pocitovými efekty. V závislosti na pocitech se skrývá příčina duchovních pádů, k nimž jistě dojde, jestliže se shodou okolností člověk bude ubírat prostředím, podněcujícím ho k prudké radosti nebo utrpení.

Při postupu k duchovní dokonalosti na ně jistě narazí, protože tato cesta prochází astrální (duševní) sférou, kde tato prostředí jsou. Když se však naučí pouze suše konstatovat, že nastala změna duševního stavu nebo začaly vystupovat pocitové procesy, pak má zaručeno, že rozvinul vysoké mravní hodnoty, které nepřipustí, aby byl překvapen nebo unesen tlaky sfér, způsobujících zvyšování hladiny radosti nebo bolesti. Člověk takových mravních kvalit nebude překvapen ani duševními stavy ani případnými projevy neviditelné sféry, což znamená, že bude zcela přirozeně tlumit všechna vnitřní vzduť na této cestě tak častá a pro obecného člověka neúnosná.

HLAVA II

O KÁZNI

1. Příma cvičení jsou:

1) mravní sebezdokonalování,

2) ovládnutí a zrušení samovolné činnosti smyslů,

3) udržování jednoho předmětu v mysli a v představě,

4) pozornost, zaměřující se na procesy vlastní psychické přirozenosti,

5) potlačování změn v mysli, v náladách a v představách.

2. Uskutečněná představují dokonalé ovládnutí sebe podle předpisů duchovních nauk.

Vysvětlení: Cvičení uvedená v prvním aforismu směřují k ovládnutí všech spontánních projevů bytosti. Uskutečněním těchto požadavků bude ovládnuta soustava zvaná bytost, která se vyznačuje pociťovací schopností. Proto hledá životní zkušenosti, od nichž očekává příjemné rozechvění pocitů. I když nebývají vždy takové, jak by si člověk přál, stejně se vtiskují do vědomí a způsobují, že mu vlastní zkušenosti naznačují bezcennost všech pociťových prožitků.

Povaha těchto cvičení zdánlivě směřuje k izolaci od činného života a zbavuje člověka vztahů k světským děním. To vysvítá především z toho, že doporučují zabránit vzniku reakcí na styk smyslů s předměty vnějšího světa. Mnozí z toho soudí, že působí rušivě na reálný psychický pořádek a že domněle znemožňují udržovat nutný styk se životem, když je provádějí opravdově.

Člověk, který se ovládá, však získává autoritu. Z fyzikálního hlediska sebevláda znamená zvyšování vnitřního napětí, které podle stupně sebevlády představuje slabší nebo silný magnetický střed, jehož gravitační síla je rovněž menší nebo i velká.

V přeneseném smyslu to znamená, že člověk, který se vysoce ovládá, svému prostředí vládne a to je vždy provázeno kladnějšími duševními stavy.

Pokud se člověk neovládá, může se snažit, jak chce, aby získal spokojenost, a přece se mu to nepodaří, protože je ovládán mnohými vnějšími momenty. Když však nasadí své přirozenosti uzdu a donutí ji, aby se spokojila s klidem bytosti, která setrvává výhradně sama v sobě, pak se spokojenost dostaví sama sebou.

Tato teorie je zdánlivě v úplném protikladu k jiným teoriím, které nám předkládá celý zevní svět; je to však nezvratitelný fakt. To pochopí pouze ten, kdo dovede správně pozorovat povahu žádostivosti, která nutí lidi, aby vycházeli ze své bytosti za hledáním šťastných vzruchů. Ví totiž, že žádost po jedné věci je předpokladem vzniku a existence nesčetných žádostí, které již prakticky nemohou být splněny. Proto každý, kdo je jimi strháván, propadá utrpení. Proti tomu ovládnutí, jež znamená nežádostivost, představuje stav klidu a spokojenosti. Klid a spokojenost je výchozím bodem jak ke štěstí ve světě, tak i k vysokým cílům duchovní dokonalosti.

3. To činí člověka schopným vdechovat čisté duchovní vibrace.

Vysvětlení: Udrží-li člověk nitro nepohnuté a očistí se mravně tak, že jevy ze smyslového světa již nemohou vstupovat do jeho vědomí jako pocitové akce a reakce, vytvoří na psychické úrovni vlastního bytí předpoklady pro vstup a rozvoj vysokých a čistých duchovních vibrací, a to prostřednictvím dýchání. To proto, že stav vědomí, za těchto okolností čistý a vysoký, znamená duchovní kontakt bytosti se sférou, v níž setrvává jeho vědomí. Člověk, který dlí vědomím ve smyslovém světě, však něco takového nemůže poznat. Teprve když se povznesse nad pocíťování a vnímání, tu kontrast mezi kontakty

jeho pročištěného vědomí na jedné straně a vlivy, které jeho fyzická bytnost vysílá do jeho vědomí na druhé straně, způsobuje, že dotyky vyšších sfér na úrovni vědomí zjišťuje velmi dobře.

Ostatně je přirozené, že povznesení nad pociťování a vnímání bytnost očišťuje a proměňuje; to se může dít jenom pomocí vnějších sil. Když s nimi člověk duševním postojem navazuje kontakt, pak se tito činitelé stávají výkonnými.

To znamená, že oprošťuje-li se vnitřně čistý člověk od zatemňujících vlivů smyslové sféry, a to od těla až do oblasti uvědomování, duchovně pozvedne celou svou bytnost. Díky tomu bude v rytmu vstupujících a vystupujících vln uvědomování absorbovat subtilní materiál duchovního dýchání, kosmickou životní sílu v podobě esence, prostupující hrubší složky vzduchu jako kyslík aj.

Když se však člověk propracuje k tomu, že tento čistý duchovní dech začne vnímat, nedovede s ním ještě manipulovat. Za příznivějších okolností pociťuje jeho vstupování do těla jako vánek pronikající tělem, ale přestává jej pociťovat, když opět zvýší zájem o zevní svět. Když pak bude dál usilovat o očištění, dosáhne až toho, že se jeho mravní povznesení projeví jako jistá síla mravní nekolísavosti. Analyzuje-li přitom všechny vnitřní pochody, pozná zákonitost tohoto druhu dýchání. Pak po dobu svého mravního povznesení může pomocí stavů svého vědomí uvést vstup a výstup duchovního dechu do rytmu; takto provádí očišťující dýchání, které snadno přetváří celou strukturu bytnosti.

Kdo se naučí takto dýchat, může pomocí dechu setrvat celou bytností, vzatou do vědomí, nad hladinou světské pulsace své živočišné přirozenosti. Může žít vysoko nad světem, koupat se v kosmickém éteru a tím urychlit svůj duchovní vývoj, který vyúsťuje do Velikého odtělení, při němž nebývá porušena struktura sebeuvědomování.

Jak jsem však řekl, to všechno může probíhat jen v době, kdy člověk správnou mravností pro toto dýchání vytváří podmínky. Jakmile mravně poklesne tak, že jeho vědomí sestoupí znovu do smyslového světa, nedokáže již takto dýchat. Čistý duchovní dech totiž nemůže ve smyslové sféře vystopovat ani takový svět-ský člověk, který je již obdařen nejvyšší rozlišovací schopností. Duchovní dech smyslové sféry je jako temně rudý mrak, který duchovním dýcháním jen rozdmýchává smyslné vášně. Lidé, kteří o vyšší druh dýchání usilují duchovním očišťováním, se z této skutečnosti radují. Vidí totiž, že cena, kterou musí zaplatit za výsledky tohoto druhu dýchání, je vždycky stejně vysoká; že tudíž neexistuje žádná protekce u Boha ani moc chytrosti, které by mohly tuto kosmickou zákonitost zvrátit.

4. A získat duševní pružnost a obratnost.

Vysvětlení: V mystickém smyslu duševní pružnost a obratnost znamená, že člověk v tomto směru zkušený může případné morální poklesky do jisté míry vyrovnávat tak, že se na čisté prožitky duchovního dýchání upamatuje. Delší setrvávání ve stavu duchovního dýchání činí totiž člověka chápavějším a bystřejším. Kromě toho působí na rozvoj jeho rozlišovací schopnosti, takže může rozlišit pravou povahu vlivů, jež takto vstupují do jeho bytosti. Poznáním se mu vetknou do paměti, která vždy umožňuje zpřítomnit si prožitky minulosti ve vědomí. Kromě toho se duchovním dýcháním rozvíjí schopnost měnit duševní náplň pomocí stavů vědomí, nikoli jen duševními kontakty s věcmi vnějšího světa. To je pravá duševní pružnost a obratnost.

Kdo dosáhl takového stupně duchovního vývoje, že dokáže měnit duševní náplň prostřednictvím stavů vědomí, je obdařen magickou mocí. Neboť lidské bytosti, které nezískaly schopnost rozeznávat kvality, reagují vždy jen na tuto abstraktní náplň. A mystik, který chce setrvat na vysoké cestě postupného

bytostného přepodstatňování, se často musí bránit proti lidem, kteří nerozumějí jeho snahám. Pro mystické snahy byli lidé posíláni na mučidla, ale mezi mučedníky nebyl ani jeden z těch, kdo dovedli dokonale měnit duševní náplň stavy svého vědomí.

V jógických spisech se mluví o schopnosti mystika zastírat se kvalitou *tamas*. Této schopnosti se používá k tomu, aby ten, kdo dosáhl vysokých stupňů na cestě za mystickým zdokonalením, nedráždil démonické povahy – jichž je mezi lidmi více, než si kdo vůbec dovede představit – a mohl svou cestu dokonat, aniž by ho pověsili na kříž nebo sprovodili ze světa jiným způsobem.

Mystický postup na vyšších stupních je velmi obtížný. Aby člověk mohl na cestě mystiky dosáhnout cíle, musí zachovávat mravnost. Když mravnost zachovává, působí na okolí jako bytost čistší a zářivější, čímž své okolí nepovznesené metodickou morálkou dráždí do té míry, že se ho snaží zlikvidovat za každou cenu a všemi prostředky. V tom případě se zdá nemožné v mystických snahách dosáhnout nejvyššího cíle. Dopravit, aniž bude zabit, může člověk jen pomocí změn duševní náplně, vyvolávaných stavy vědomí. Proto je dovoleno použít této síly, zařazené do sil magických.

5. Těmito vlastnostmi je prokázáno, že mystické nauky mají reálný základ.

Vysvětlení: Hodnotu mystické nauky nesmíme posuzovat podle přívrženců mystiky, kteří sice cvičí a mají k mystice kladný poměr, ale neuskutečnili přitom ani jednu z jejích pouček, týkajících se právě morálky a mocné sebevlády. V osudech bytostí lze najít i takovou zvláštnost, jakou je fanatické horování pro mystiku na jedné straně a na druhé straně až nesmyslné nepochopení, že člověk musí jejím přijetím prokázat vysoce omezující kázeň spontánních projevů bytosti. Z toho vzniká zvláštní situace. Může se totiž stát, že fanatický přívrženec mystiky bude provádět mnohá cvičení mystikou ukládaná,

ale nikdy si nezačne systematicky podmaňovat vlastní živočišnou přirozenost. Proto se nám takový člověk může jevit jako vizionář a snílek, který horuje pro abstraktní způsoby jednání a žití. Přitom je na něm dobře vidět, že není vnitřně vyrovnaný, není-li zrovna tupě netečný a tím zdánlivě vnitřně vyrovnaný.

V očích světa jsou bohužel falešní snílkové a vizionáři pravými mystiky. Ale tito lidé by žili ve snech, i kdyby se k mystice nehlásili. Proto v tom není nic jiného než povahový rys, který člověka mysticky ani v nejmenším neobohacuje. A tento povahový rys může být provázen nerozeznáváním, lnutím ke světu třeba jen ideálně, nelogičností v myšlení a naprosto nesprávnými úsudky.

Tyto závady však má mystická výchova odstranit především. Ukládá nám, abychom ovládli svou bytost ve všech projevech. To znamená, abychom též objektivně zkoumali svou bytost na úrovni všech změn, postihujících vnitřní přirozenost, cvičili se v nazírání, v nestranném pozorování sebe a jevů, vystupujících v naší bytosti a ve věcném užívání sil k ovládnutí své bytosti. Člověk, který má svou bytost ovládnout, musí být dobře vybaven vlastnostmi realisty. Musí-li jich déle používat, nemůže se nikdy stát snílkem.

Při posuzování realistického založení člověka se nemůžeme opírat o to, jak dalece mu imponuje smyslový svět. Jestliže kladný postoj k tomuto světu vede k rozvoji pohotovosti a světského rozumu, je to jen proto, že tento postoj je vlastně cvičením, které si nežadá se cvičením v odříkání se světa. Ostatně kladný poměr ke světu smyslových skutečností není cestou, nýbrž spíš skluzavkou, na níž člověk nedělá nic jiného, než dává průchod podnětům, které vycházejí z jeho nitra, z oblasti podvědomí a pudů.

Z mystického hlediska není vůbec mystikem ten, kdo sice horuje pro mystiku, ale zůstává přitom světsky orientován.

Mystika člověku ukládá, aby ovládl svou vlastní bytost. Než se však ovládne, bude vystaven tak mnohým zkouškám, že se na duševní úrovni rozvine tak dalece jako největší světský chytrák. Rozdíl mezi ním a světským chytrákem je pouze v tom, jak oba používají duševních hodnot. Mystik jich má používat jen jako pomocníků na cestě k duchovnímu zdokonalení, kdežto světský člověk jich užívá ke svému zevnímu obohacení.

6. Chce-li člověk provádět vše, co mu mystická nauka ukládá, musí se řídit potřebami a dispozicemi, které vyplývají z karmického uspořádání jeho bytosti.

Vysvětlení: Účelem mystického úsilí je vyvést člověka ze stavu, který se jeví jako přirozený, ačkoli je to stav nedokonalý a vnucený mu karmou. Z toho jej má vyvést a uvést do stavu, který se vyznačuje energií, živostí, sebeovládáním, moudrostí a nakonec zažitím stavu dokonalosti. Aby se tak stalo, musí se mystické úsilí projevit v přirozené linii mystikových reakcí a počínání. Není-li tomu tak, je jeho úsilí buď bezcenné, nebo i škodlivé.

Není-li člověk podle svého objektivního poznání evidentně duchovně dokonalý, musí své vlastní bytostné a vědomé uspořádání pokládat za závadné. Proto musí do tohoto uspořádání zasáhnout, a to v přesném poměru ke své nedokonalosti. Nepřesné zásahy mohou totiž působit na bytostnou strukturu rušivě a případně i zhoršit stav, s nímž byl člověk nespokojen a který chtěl mystickým úsilím zlepšit.

Z toho však vzniká jeden problém. Průměrný člověk neví o svém karmickém uspořádání nic, a proto neví ani to, jak má postupovat, aby se jeho niterné uspořádání zlepšilo. Potřebuje rádce nebo vůdce, který dovede stanovit přesnou diagnózu v duchovním a mystickém smyslu. Neboť směr, jímž se má toužící člověk ubírat, smí určovat pouze jeho vnitřní uspořádání. Ale o mystickém vůdci budu mluvit později.

Se zdánlivě přirozeným stavem, o němž se zmiňuji na začátku tohoto komentáře, by nikdo neměl být spokojen. Zpravidla se vyznačuje lnutím ke světu a malým okruhem zájmů vysloveně pozemských. Proto smíří-li se s ním člověk, vzdává se možnosti získat poznání a osvícení. Smíří-li se s ním jako se stavem pro něho v současné situaci nejlepším, uzavře se do začarovaného kruhu nevědomosti, z něhož se nedostane.

Bylo by dobře, aby si každý za této situace uvědomil alespoň to, že např. rozvoj civilizace, všechny vynálezy a vědecké objevy mohly být uskutečněny jenom proto, že ti, kdo k nim dospěli a rozšiřovali je ve světě, neměli předsudky, že současný stav je dovršením vývoje jak osobního, tak světového.

Předsudky postižený člověk je vždycky přesvědčen, že je světový vývoj již ukončen a že byly poznány všechny přírodní zákony, které mohou být lidstvu prospěšné. Člověk předsudky nespoutaný je naopak přesvědčen, že je ještě mnoho věcí, které může poznat, a proto je schopen vychovávat se dále.

7. Úsilí založené jen na spekulativních závěrech nebo elementárně rozumových rozhodnutích zpravidla nevede k dobrým výsledkům.

Vysvětlení: Nemusí být ještě správné a dobré, je-li člověk přesvědčen, že mu něco svědčí nebo že pro něho je některá věc dobrá, protože uvěřil nějakým autoritám nebo k tomu dospěl na základě svých vlastních mentálních pochodů. Ty odrážejí bezprostřední vnější působení, která formují jeho duševní život. Aby správně hodnotil své vlastní slabosti, jimž podléhá, i vyšší morální kvality, jimiž je vybaven, musí objektivním sebezpozorováním poznat povahu účinných sil a vyzařování vlastní přirozenosti. S tím vším musí počítat jako s vůdčími kladnými nebo zápornými hnacími silami, které ho provázejí na cestě k poznání. Jedině to je totiž zárukou, že se bude moci bezpečně pohybovat po příkrých svazích mystické cesty.

Ale k nezaujatému pozorování a sledování sebe je třeba otevřených očí a neohroženosti. Člověk v sobě může najít mnoho nedobrých popudů a vlastností, které jsou z obecného hlediska zdánlivě dobré. Obecný názor ho nutí, aby je nesprávně hodnotil i on sám, zvláště když své mravní kritérium (svědomí) opírá o světský nebo církevní názor na mravnost. Musí je nesprávně hodnotit, neboť se děsí toho, aby se nedostal do rozporu se svým světským nebo církevním mravním názorem, který se přesně řídí tím, jak vysoko sám hodnotí nezbytnost dobroty a uznává platnost zákona o příčině a následku, vztaženého na soud světa nebo soud boží.

Jakmile je člověk schopen posuzovat svůj charakter zcela nestranně a nenechá se vzrušit poznáním povahy jednotlivých sklonů svého bytí, najde klíč k tomu jak nejsnáze odstranit nežádoucí vlastnosti. Přestane např. mít strach z božího trestu za vady charakteru, které se v jeho jednání uplatňují. To mu usnadní, aby do nich účinně zasahoval; v rámci zákona karmy to přináší zlepšení – zlepšení, jež se odráží v jeho bytosti. A takto se sám ze své vůle povahově zlepšuje a současně odstraňuje překážky na cestě k dokonalosti.

8. Bytostné uspořádání je osobitý a reálný podklad pro stanovení vhodné kázně pro učitou dobu.

Vysvětlení: Bytostné uspořádání konkrétně nebo fakticky ukazuje, jaké zásahy do stavu psychických a jiných věcí v bytosti jsou nezbytné. Jen z bytostného uspořádání je možné se poučit, odkud vyjít a jak dospět k převaze nad působením věcí smyslového světa na vlastní bytí. Řídíme-li se těmito potřebami a nezbytnostmi, nemůžeme být nikdy postiženi utrpením nebo nežádoucími výsledky mystického snažení.

O stav svého bytostného, to je psychického a fyziologického uspořádání, však zpravidla nikdo nedbá. Žije-li člověk výlučně osobitými vztahy ke světu a ke svým pocitům, počíná si tak

i tehdy, když si určuje postup v duchovních snahách. Jeho zřetel je proto v souladu jen s nejsilnějšími tendencemi jeho bytosti. Jsou-li tyto tendence závadné, protože směřují do světa a k rozporům, pak mystické snahy znamenají jen úsilí o urychlení postupu na této cestě. Usilující člověk může být náhle postižen rozličným utrpením, které ho bude duševně tísnit a uzavírat. To je důkaz, že je na sestupné cestě, která v nejmírnějším případě vede ke špatným názorům na duchovní snahy.

Pokud někdo zjevně nedbá na stav právě jsoucího bytostného uspořádání a řídí se pochybnými nebo falešnými podněty, které pocházejí z nejsilnějších tendencí jeho přirozenosti, můžeme to pokládat za důkaz, že nezná potřebné podmínky duchovního školení. To je zlé samo o sobě, ale ještě horší je, když se takový člověk domnívá, že si nejlépe rozumí. Případné bezvýznamné výsledky duchovního úsilí ho mohou pouze utvrdit v pevném přesvědčení, že si počíná dobře, dokud se nedostaví zlé následky, které jeho dosavadní snahy ukončí.

Má-li psychologická výchova přinést výsledky na cestě duchovního vývoje, nelze postupovat podle osobních spekulací nebo vnitřních popudů. U lidí nízkého duchovního stupně pramení vnitřní popudy spíš z elementárních chtíčů než ze zaměření na vnitřní osvobození ode všeho. Právě tato rozhodnutí a na nich založené úsilí znemožňují, aby se správně zjistil stav bytostného uspořádání a aby byly nalezeny činitele, jimiž lze všechny vnitřní nedostatky vyrovnat a vytvořit podmínky duchovního vzestupu. A všeobecné směrnice pro rozeznávání závadného postupu od nezávadného takový člověk nevnímá. Proto ten, kdo není karmicky zralý a věnuje se mystice, je člověk pouze povoláný, ale nikoli vyvolený.

Všeobecné směrnice, jimiž lze vyrovnávat některé úchylinky od přesných vývojových postupů, se u každého individua opírají o pozorování. Usilující člověk musí dávat pozor na to, aby

se mystickým úsilím nepřipravil ani o schopnost reálně hodnotit povahu života a dění, ani o bystrost, rozumný úsudek, živé vnímání, čilost, energii, dobrou náladu a duševní schopnosti pro obhajování vnější existence. A protože jsou tyto vlastnosti z hlediska mystické výchovy často v rozporu se žádoucím popřením žízňě po bytí a životě, musí se odříkání a klid nechtějícího člověka s těmito vlastnostmi spojit a přidružit k nim do života.

Vyjmenované vlastnosti je nutné zařadit do života proto, že hledající člověk bývá svým společenským zařazením zpravidla začleněn do vnějšího života. Protože je toto začlenění skutečností, která se již v jeho životě uplatnila, může se duchovní úsilí pokládat jen za mimořádný zájem, který do svého života smí jen přičlenit.

Jenom nerozumný člověk se může domnívat, že se smí řídit tím, co ho v určitém okamžiku nadchne. Jestliže se totiž v jeho životě uplatnila určitá idea, pak je to proto, že právě karma této ideje je zralá. Všechno ostatní zůstává podružné a může to přijmout pouze jako něco, co je na jeho životní cestě navíc.

Toto je konečně situace nás všech i vzhledem k mystice. Nelze najít – alespoň v současné době – člověka, který je zbaven světských povinností a který je ani nevyhledává a přitom má přirozený zájem na tom, aby se duchovně vyvinul až ke stupni dokonalého osvobození. Proto smíme mystické úsilí do svého života pouze včleňovat. Je však jisté, že když budeme opravdoví, dospějeme při žhavé touze a živém úsilí k tomu, že budeme zevních povinností zproštěni. Kosmické zákony totiž vždy připouštějí, aby člověk dosáhl nejvyššího výsledku duchovního úsilí, jestliže splnil všechny potřebné vnitřní podmínky.

9. Není však třeba zjišťovat toto uspořádání vlastními silami, je-li nalezen mystický vůdce.

Vysvětlení: Vůdce v mystickém školení musí být duchovně tak vyvinut, aby mohl rozeznat vnitřní uspořádání bytosti

svých žáků a stanovit směrnice, podle nichž se mohou dopravovat bytostného přeskupení všech složek a sil. Tak se vytvoří podmínky pro zavedení samovolného postupu k duchovnímu zrání a tím i dokonalosti. Z toho, že na vůdce v mystice musíme klást tyto požadavky, vzniká pro hledajícího člověka problém jak správně duchovního vůdce poznat. Jak vůbec rozeznat dobrého mystického teoretika, který se zdá být duchovně vyvinutý, od člověka duchovně vysoce vyvinutého, který by mohl být skutečně duchovním vůdcem?

Odpověď na to není snadná. Většinou totiž máme představu, že duchovně vyvinutý člověk, schopný být vůdcem na mystické cestě, musí mít určité, dokonce nespécifikované vlastnosti a schopnosti. Přitom tato představa pramení z nesprávných informací a z pochybných pramenů. Zpravidla to záleží na štěstí. Toto štěstí je na dosah, když hledající bude od svého případného vůdce žádat, aby to byl člověk vysoce rozumný, dobrý psycholog a měl mnohé hluboké znalosti o životě a světě.

10. Smysl niterného uspořádání nemůže určit člověk mysticky nedospělý.

Vysvětlení: Tento aforismus poukazuje na obtíže, s nimiž se nutně setkává ten, kdo se sám pouští na cestu vnitřního vývoje. Místo reakcí na potřeby, které mu určuje vnitřní uspořádání jeho bytosti, opírá se téměř vždy o to, co mu napadne a co uzná za dobré na základě vnitřně neopodstatněných vlastních závěrů.

Niterné uspořádání bytosti je směrodatnou autoritou v určování směru cesty vedoucí k duchovnímu zdokonalení. A tento problém je tak delikátní, že se člověk při jeho řešení nesmí opírat ani o domněle boží vnitřní hlas, který případně zasahuje do jeho života. Neboť u člověka, který nedosáhl dokonalého odosobnění, i tento hlas může klamat: symbolizuje pouze zvukově se manifestující bytostné sklony, které ho inspirují, aby šel co

nejrychleji za prožitky, po nichž dychtí jeho elementární přirozenost.

Je nanejvýš nesmyslné domnívat se, že zvukově se manifestující niterné napětí je vždy božský vnitřní hlas. Vnitřní hlas je zpravidla výsledným projevem sklonů v bytosti nejhloběji uložených. Z toho vyplývá, že nejeví-li se tyto sklony pouze jako jednoduší výkřik touhy po Bohu, osvícení nebo spáse, je to, co se v člověku ozývá, vždy něco jiného než vnitřní hlas v nejvyšším smyslu toho slova.

Světský člověk nesmí svým domněnkám věřit ani v nejmenším, má-li sám určit hodnotu vnitřních jevů, které se projevují tu jako hluboká niterná hnutí a popudy, tu jako niterný hlas. To proto, že mnohostranné tendence, které může zjišťovat ve své bytosti, se vždy mohou projevit buď jako božské inspirace, nebo jako božské hlasy. Tyto projevy však ve skutečnosti mohou vždy pouze s menším nebo větším úspěchem člověka dovést ke splnění nebo nesplnění jeho mystických tužeb.

Proto ty, kdo ses neodosobnil tak dalece, abys prožil stav **bezmeznosti vědomí**, nikdy nevěř svému vnitřnímu hlasu, ať už se manifestuje jako skutečný hlas, nebo jako určité inspirace a popudy. Vždy to může být bludička, která tě povede jinam než k výšinám duchovního vývoje. Uznej, že když jsi plný světa, nemůžeš nikdy spoléhat na to, že v tobě promluví Bůh a povede tě svým hlasem k sobě.

Bůh je rozumnější, než jsi ty. Ví, že bys nemohl být šťasten v nebi, kde by ses nemohl smyslově vzrušovat podle svých tužeb, a proto tě nechává na světě. A svět v prvních fázích duchovního úsilí klade člověku často léčky, aby si pletl stav Boha se světem. To je nebezpečí, které tě musí učinit ostražitým.

11. Tím vznikají předpoklady k bloudění a marným pokusům.

Vysvětlení: Předpokladem k bloudění je, neřídí-li se člověk potřebami, které se zakládají na psychickém uspořádání jeho

vlastní bytosti, a naopak dělá jenom to, co uzná za dobré. Jeho úsudek je pod vlivem samočinné souhry mezi světskými tužbami, které si uvědomuje, a mentálními závěry nejistého původu. Když navíc nezná prostředky k tomu, aby udržel v souladu síly vnitřního uspořádání, budou jeho snahy buď negativní, nebo jej dovedou k uspokojení náhle vyvstalých zvláštních tužeb, pokud ovšem tyto tužby nejsou příliš vysoké. Proto se může řídit svými potřebami pouze tehdy, když je vnímá, zachycuje ve vědomí a ještě k tomu je může objektivně hodnotit.

Jelikož schopnost správně zjišťovat psychické potřeby a hodnotit je má málokterý člověk, je téměř vždy nutné, aby si ten, kdo touží po mystickém zdokonalení, vyhledal někoho, kdo duchovnímu vývoji rozumí. Tím je právě vůdce v mystice.

12. Vůdce volí vhodná cvičení pro každý stav i dobu.

Vysvětlení: Protože rozumí vnitřnímu uspořádání člověka a zná vyrovnávající psychologické prostředky, jejichž pomocí může příznivě zasahovat nejen do své bytosti, nýbrž i do bytosti jiných lidí.

13. Proto mohou být náležitě využita.

Vysvětlení: Jsou-li mystická cvičení náležitě využita, projeví se to tím, že člověku začne vzcházet poznání, jeho síla a energie se bude zvyšovat a bude se stupňovat harmonie v jeho nitru. Potom se začnou řešit všechny problémy jakoby samy od sebe, zatím co člověk dospívá ke spokojenosti.

Cvičení nejsou správně zaměřena, pokud jsou založena na domněnce, že se mysl musí upínat na věci odtažitě. Pak je to, jako by člověk řešil problém duševních pocitových stavů, které neprožívá; proto se také nedočká reálného výsledku. Místo aby začal věcně zasahovat do vlastní bytosti, začne uvádět do chodu mechanismus abstraktních spekulací, což je zcela zbytečné, a proto i neúčinné.

Vůdce musí svým vnitřním hmatem (jasnocitem) zjistit, jaký je problém vnitřní nerovnováhy usilujícího člověka, problém, který vzniká z neuspořádaných vztahů mezi složkami jeho bytosti. Pak na základě vlastních zkušeností navrhne „metodu řešení“, která vždy poskytuje možnost, aby bylo dokonale využito každé mystické cvičení.

14. Tím je zdůrazněn požadavek, aby hledající člověk získal mystického vůdce.

Vysvětlení: Získat mystického vůdce ovšem není snadné. Víme totiž, že takového vůdce, jaký má opravdu všechny předpoklady pro mystické vedení jiných lidí, může hledající člověk najít jen s velkými obtížemi, najde-li ho vůbec. Je to tak těžké proto, že hledající člověk, který nezná zákony mystického vývoje, nezná ani žádné spolehlivé známky, jimiž má být vůdce v mystice vybaven. Kromě toho mystik tak dalece duchovně a mysticky vyspělý, že je schopný být mystickým vůdcem, působí vždy na běžné lidi jako člověk naprosto všední. A vyskytne-li se přece někdy vůdce, který má úplnou volnost projevovat vnitřní obsah své bytosti, pak bude vždy reagovat jen na pravé snahy karmicky zralých lidí hledajících na cestě duchovního vývoje. Je to proto, že mystika upadla do veliké nevážnosti.

Mystičtí vůdcové, kteří dokonale znají problémy duchovního a mystického vývoje, proto obecně reagují jen na opravdu upřímnou snahu a nezištnou touhu hledajících, která se zpravidla vyjadřuje jejich nekompromisním vnitřním upoutáním na duchovní princip, jinak poznávaný jako předtvořící kosmická Prázdnota. Tato Prázdnota, která je prvotní vesmírnou skutečností a má vpravdě duchovní povahu, je vlastně jedinou sférou, v níž je možno najít vnitřní bytost mystických vůdců. Proto je jen přirozené, že hledající člověk musí toužit po duchovní dokonalosti upřímně a opravdově, aby se mohl setkat s tím, kdo k ní dobře zná cestu.

Obracejí-li hledající lidé všechnu pozornost na duchovní princip, který je obdobou předtvořící kosmické Prázdnoty, našli již vlastně správnou cestu vedoucí k vrcholu duchovních výšin. Ale tím se ještě nezaručuje, že takovýto stav věcí poznají jako významný, proto zpravidla začínají hledat na cestách experimentálních mystických postupů.

Hledá-li někdo na těchto cestách energicky a přitom neopouští základní dobrou linii, tj. upínání mysli na nejvyšší Prázdnotu, bouří tím na poplach v duchovním světě. V odpověď se vytvoří podmínky pro jeho setkání s mystickým vůdcem.

Trvalým úsilím o sjednocení s nejnuitnějším prvkem vlastní bytosti, který je ve vesmíru základním prvkem stvoření, klade hledající člověk příčiny k setkání s mudrci a lidmi duchovními vůbec a kromě toho se tím vyhýbá úskalím na cestách experimentální mystiky, jestliže na ně vstoupil. Soutěskami a úskalími jsou nesprávné závěry a energetické výboje fyzikálních nábojů bytí, které se tak snadno uvolňují, když člověk vystihne příslušné podmínky a najde jakoby náhodou postup v mystickém úsilí.

Pokud jde o můj názor na cestu soutěskami a úskalími mystické cesty, nedoporučuji, aby se jim člověk za všech okolností vyhýbal. Jsou temperamenty, které se nikdy nespokojí s tichými prožitky poslední skutečnosti, totiž se spásou, ale téměř živelně si žádají i jiných prudkých duchovních zkušeností. Lidé s takovým temperamentem musí jít cestou experimentální mystiky. Ale aby po ní mohli jít bezpečně, musí se vyvarovat vražedných překážek: pochybovačnosti, kolísavosti, bojácnosti a sklonu k sentimentalitě. Musí se opírat výhradně o rozumové úsudky a nikoli o cit. Neboť jenom za těchto okolností je možno vzdorovat moci vidin a přesvědčující síle faktorů jemného (neviditelného) světa.

Dokáže-li někdo vyhladit pochybovačnost, kolísání, bojác-

nost a sklony k sentimentalitě a bude-li schopen se opírat pouze o čistě rozumové závěry a nikoli o cit, je nutno si ho vážít, neboť duševně stojí nekonečně blíže reálnému středu bytí než ostatní lidé. A konečně i jeho poznatky budou hlubší a názory zdravější. Budou pocházet ze životních zkušeností praktické mystiky, jimiž se nenechal duševně unést, ale dospěl k nim v náležitém duševním odstupu od samovolně vyvěrajících postojů a názorů.

15. Mravní sebezdokonalování je prvním velmi důležitým krokem na cestě k nabytí mystických zkušeností a vědění.

Vysvětlení: Mravní sebezdokonalování je čin, jímž se člověk stává schopným chápat skutečnost spontánních životních projevů. Mravní zdokonalování je reálný faktor, jenž se podle své povahy uplatňuje ve skutečném životě a mění jeho strukturu zrovna tak jako tendence bytí a dokonce i vzhled těla. Je to vlastně cesta, která mění skutečnou základnu bytí a která vede bytost k vyššímu stavu v jejím subjektivním pojetí sebe jako skutečnosti.

Kdo se snaží mravně zdokonalit podle předpisů pravých duchovních nauk, ten jde cestou, na níž dochází k reálné bytostné proměně. Podle stupně odosobnění, které je nejvyšším projevem umravenění, poznává se člověk jako bytost, která postupuje k duchovním výšinám na úrovni prostého vědomí. Objektivně může mravním zdokonalením dospět k nadlidským stavům a úrovním, což se za dobrých podmínek projeví i fyzicky.

Mravně dokonalý člověk – ovšem podle duchovních měřítek – může dosáhnout sféry bohů a žít mezi nimi, jako žil až dosud mezi lidmi. Na vrcholu správného umravenění dospěje na rozhraní sféry vibrací a klidu, tam, kde sídlí nejvyšší vládce světa, Brahma – Stvořitel.

Je tedy třeba zamítnout domněnku, že mravní úsilí je k mystice pouze přičleněno, a to jen jako nepříjemná a zatěžující skutečnost. Z přírodovědeckého stanoviska je mravní úsilí

reálný faktor, který může účinně zasáhnout do stavu věcí v subjektivní (bytosťné) skutečnosti. Je to jediný působivý faktor bytosťné a karmické proměny. Bytosťné a karmické uspořádání člověka je totiž v přímé souvislosti s jeho mravními hodnotami. Z toho vyplývá, že to, co mnozí pokládají za pravé mystické úsilí, totiž soustředění a jiná mentální cvičení, může mít jen druhořadý vliv.

Každý hledající člověk by měl pokládat soustředění a jiná mentální cvičení za úsilí doplňkové. Soustředění a mentální kázeň působí svou povahou vždy až nad hranici přirozeného stavu bytí, v němž jedině může docházet k prožitkovým procesům mystické povahy. Nad touto hranicí působí až do okamžiku, kdy člověk mravním úsilím posune hranici přirozeného stavu bytí až k duchovním sférám.

To znamená, že se vibrace jednotlivých oblastí nesměšují, nýbrž jen podmíněně ovlivňují. Soustředění a jiné mentální úsilí působí v oblasti psychické a duchovní; působení této oblasti se v životě člověka nemůže uplatňovat, dokud se mravně nepovznesse natolik, že se do ní přenesse stavem, v němž je schopen něco vědomě prožívat. Z téhož důvodu se ze svého současného stavu, který mu umožňuje, aby vůbec něco mohl prožívat jako skutečnost, může povznést jenom mravním úsilím, které tím má v duchovní snaze nezvratitelné prvenství.

16. Jeho výsledkem je, že se vytvoří subjektivní prostředí, které znemožňuje, aby na usilujícího člověka dolehly nízké svody a pokušení.

Vysvětlení: Vychází-li člověk ze sebe sama, hnán popudy a sklony, jenom za tím účelem, aby si vyhledal smyslová obšťatnění, vytváří podmínky k tomu, aby se u něho mohly uplatňovat vlivy světa smyslových věcí. Na tom je pak závislá i jeho nálada; tím se vytváří stav, který lze velmi těžko překonat. Je-li však člověk poslušen mravních příkazů mystické nauky

a potlačuje všechny touhy po smyslových předmětech, skutečně se zbaví vlivů smyslového světa.

Mystické a náboženské zřetele jsou v podstatě velmi věcné a praktické, i když nejsou určeny k dosahování bezprostředních výsledků v časném životě. Mají vlastně vytvářet podmínky pro harmonii, jejímž smyslem je, aby v člověku mohla vytrysknout spásná blaženost.

Spásná blaženost, která duchovně pozvedá, je v sázce, jestliže se člověk upíná k smyslovým prožitkům. Blaženost, pocházející z harmonie, není možné nahradit pocitovými vzruchy. Po kritickém pocitovém napětí přichází únava, která ovšem nikdy není prostá tužeb, a proto ani utrpení. Člověk je unášen vlnami pocitových změn, které jsou jen náhražkou pravého dobrého stavu. To trvá tak dlouho, pokud tuto osudovou hru nepochopí, nebo mysticky nezemře.

Uposlechne-li však rad mystické nauky a vzdá se touhy po smyslových předmětech, pak jemné vlny tužeb, které nelze současně potlačit, způsobí, že se mu samo začne nabízet to, po čem dříve vědomě toužil. A když odolá sklonu přijmout ze smyslového světa to, co se mu samo nabízí, pozná skutečnou povahu toho, a proto se toho vzdá navždy. Tím se uspokojí a stane se ke smyslovému světu lhostejným.

Takové je pravé spontánní soustředění, které znamená postup na cestě poznávání, postup přinášející duševně povznášející potěšení.

17. K mravnímu sebezdokonalování náleží: dobrem naplněná a požehnání přející mysl, potlačování chtíčů, pudů, vášní a všech vnitřních vzduť, která směřují k uchopení něčeho ze smyslového světa.

Vysvětlení: Jógická nauka formuluje mravní přikázání takto: neničit životy úmyslně; neubližovat nikomu ani činy, ani myšlenkami, ani pocity; nelhat ani sobě ani jiným (je lépe mlčet než

lhát); nezcizovat nikomu nic žádným způsobem (rukama ani myslí) a nežít pudově. Výsledkem tohoto umravnění je: 1. vytvoří se podmínky k odvrácení případného nebezpečí ztráty života násilím, 2. odvrátí se případné nepřátelství, 3. rozvine se moc pravdy, 4. vzniknou příznivé existenční podmínky a 5. bude dosaženo vykoupení ze sféry trpících bytostí.

Logické důvody pro získání těchto výsledků jsou: neničením životů se vytváří ochranná atmosféra duchovní povahy, která sama zabraňuje jiným bytostem, aby pojaly myšlenku ničit nebo zabít toho, kdo též životy neničí. Neublížováním přestává člověk probouzet v jiných lidech reakce nepřátelské povahy. Pravdomluvností se vytváří soulad mezi slovem, myšlenkou a představou, což vede k pravému poznání sebe sama a k síle slova, kterou se stane skutkem to, co bylo vyjádřeno. Když člověk nekrade, získá důvěru jiných lidí, takže ho přestanou duchovně střežit a zabraňovat mu v tom, aby získal majetek. Potlačením pudů začne být jednání určováno zřeteli, které vedou vysoko nad sféru povšechných rozporů.

Všechny tyto výsledky se dostávají jako přirozené osudové dispozice člověka, který se drží těchto mravních zásad. Tato skutečnost mate dekadentní filozofy jógy, kteří se nesprávným způsobem snaží obhájit svůj pochybný životní styl. Mezi mystiky je těchto „filozofů“ nesmírný počet, a protože se jim stejně jako svěským moralistům daří prosazovat ve světě své názory jako správné měřítko pro mravnost, resp. světový názor, upadá morálka a dostavuje se za to trest v podobě zhoršujících se podmínek společenského soužití.

Zevní výsledky mravnosti a nemravnosti jsou ve zcela logických a přirozených vztazích. Účelem morálky, kterou stanovily duchovní nauky, není poskytnout člověku možnost, aby prožíval nesčetně zázraků. Její cíle jsou mnohem prostší, ale zato významnější než zázraky. Mají zharmonizovat celé žití člověka

a vytvořit mu takový osud, aby mohl žít v klidu, který je největším štěstím; nejlépe to poznává ten, kdo se zmítá v bouři boje, v němž prohrává. Mají přirozeným způsobem zlepšit jeho osud a dát mu spokojenost a s ní spojený snadný rozvoj duševních kvalit a schopností. A to je mnohem cennější než zázraky, při nichž je člověk vzrušen a zůstává vnitřně rozerván.

18. Tím se vytvoří základy k správnému vnitřnímu postoji

19. a také podmínky k vyproštění z překonávajících vlivů přírodních sil.

Vysvětlení: Příroda na člověka působí nepříznivě jenom tehdy, když se psychicky orientuje k pomíjivým skutečnostem. V tom případě se jeho vědomí projevuje formou pomíjivého (nižšího) jáství, které je oporou subjektivního žití a ústřední jednotkou proměnlivého světa; existence této jednotky je závislá na živých vztazích ke světu smyslových skutečností. Když se mu podaří potlačit funkční jevy, založené na vztazích vyšeňujícího, a proto pomíjivého jáství ke světu smyslových skutečností, jeho duševní hladina se uklidní do té míry, že bude moci zjišťovat právě vystupující nový druh vědomí. Tento druh vědomí může existovat i tehdy, když jsou odstraněny všechny opory smyslového uvědomování. Je vlastně projevem vyššího Já, které se vynořuje jako empirická skutečnost za nejhlubšího bytostného klidu, tehdy, když je člověk vnitřně úplně nepohnutý.

Toto já, které je možno označit za nejvyšší skutečnost ve vesmíru jevů, za jednotku, která se plně rozvíjí teprve tehdy, když je psychická soustava člověka uvedena do úplného klidu, ho přitahuje svou hloubkou, klidem a svými kvalitami vůbec. Proto se k němu nejdříve upne pozorností a potom se s ním na úrovni vědomí sjednotí, čímž se definitivně vyhne měnlivému prostředí přírody.

20. Mluvit nepravdu je velikou překážkou na cestě k duchovní dokonalosti.

Vysvětlení: Když člověk realizuje lživost, znamená to, že se mu fakta jeví v opačném světle nebo povaze, než jaká vskutku jsou. U koho lživost opravdu dozraje, ten dospívá jen ke klamným dohadům, závěrům a předpokladům. Věří jen v to, co ho zklame, a nedůvěřuje tomu, co je hodné důvěry. Tím se lež mění v blud, přivádějící člověka do situací, které v něm vyvolají zmatek. V nejvyšším stupni přivádí lživost člověka k sebevraždě, která je klamným východiskem z nesnází.

21. Proto musíme být pravdomluvní.

22. Hněv, ateismus, strach, nejistota, nedostatek síly odporovat vůli jiných lidí a vnitřní konflikty budou odstraněny z cesty života uskutečněním hlavních požadavků mravního zdokonalování.

Vysvětlení: Hlavní požadavky mravního zdokonalení jsou obsaženy v kapitole II, v aforismu 17 a v komentáři k němu.

Příčina hněvu spočívá v tom, že se člověk neovládl a naopak nechal ve svém vědomí uplatňovat sklony své pudové přirozenosti. Neukázněná mysl vede k ateismu, poněvadž člověka strhuje do smyslového světa, zužujíc jeho názory, postřehy i úvahy. Strach pochází z toho, že člověk setrvává ve sféře měnícího se napětí, která ovlivňuje i stav jeho vědomí; to se projevuje v momentálních zážezích strachu v jeho vědomí. Jestliže si člověk uvědomuje svou spjatost s jednotlivými jevy vnějšího světa, budí v něm výšlehy uvědomování a jejich změny nejistotu o zachování dosavadního stavu věcí (ve smyslu vztahů) a z toho pochází strach. Ze stejných příčin vzniká i nejistota.

Podléhání vůli jiných lidí má svůj počátek jednak v tom, že nejsou tlumeny chťiče, jednak v přesvědčení, že je přirozené žádat si věci, které vzbuzují chťič. Vnitřní konflikty pramení z toho, že člověk nemůže získat to, o čem je přesvědčen, že ho to učiní šťastným.

Tak má každá vnitřní indispozice reálnou příčinu, již člověk nemůže zahladit přesvědčením, že jeho nespokojenost působí jiní lidé.

23. Potlačení činnosti hrubých smyslů (pomocí chtěného nevnímání smyslových vjemů) se probudí vnitřní smysly.

Vysvětlení: Vnímání má tak hluboký význam, že se mu musí věnovat co nejvíce pozornosti. Jsou to dveře, jimiž do člověka mohou vstupovat různé rušivé vlivy, které ho niterně modelují a tvoří z něho to, čím mravně je. Vnímání je schopnost, jejímž prostřednictvím dochází k asimilaci hmoty ve stavu přírodních sil v kvalitě odpovídající dennímu vědomí, což je nepřímým projevem jednoty všeho stvoření. Ačkoli je vnímání duchovní silou bytí, přece je prvotním faktorem reakcí, jejichž dalším výsledkem jsou životní zkušenosti. Přemíra životních zkušeností vede bytost k indiferentismu a tím i k vnitřnímu osvobození.

Z vědeckého hlediska je u vnímání nejvyšší pozoruhodný jeho dosti přesně vymezený rozsah. To je podkladem jógické teorie o nedokonalosti stavu, jež bytost může získat zrozením. A jelikož se jóginové s tímto stavem nechtěli smířit, zkusmo vyhledali cestu k jeho zlepšení. Poznali, že potlačení činnosti smyslového vnímání se vnímání stane bezprostředním. Tomu je nutno rozumět jako citovému vjemu rezonancí, vznikajících psychickými dotyky, čili tzv. vnitřním hmatem. Právě na základě této skutečnosti se dospělo k formulaci poučky, kterou tento aforismus vyjadřuje.

Bytost jako celek je schopna reagovat na všechny druhy fyzikálních vibrací vznikajících na základě psychického i jiného napětí, jež vyvolávají jevy okolního světa. Je totiž vytvořena z fyzikálních složek a sil, představujících celý vibrační rozsah časově prostorových vztahů dění, vloženého do ní jakožto do soustavy bytí. Rozsah vnímání je naproti tomu určován úrovní, na níž se pohybuje osobní, čili denní vědomí. Odráží-li se ve vědomí

pouze vjemy pomocí hrubých smyslů, vstupují do něho jen vibrace hrubé hmoty. Rozšíří-li se však rozsah uvědomování i na duchovně hmatové fenomény, běžně unikající dennímu vědomí, pracuje vnímání pomocí imaginace, soustředění nebo potlačení duševní činnosti i za okruhem sféry smyslových skutečností.

Z toho je zřejmé, že jsou tím člověku poskytnuty veliké možnosti. Zruší-li tzv. určité (diferencované) vnímání ve sféře určitých jevů, dosáhne postřehů, které již zasahují až do sfér nadfyzických nebo transcendentních. Znemožní-li však přesně vymezenému jáství i určitému vnímání, aby mu mohly sebe nebo alespoň něco připomínat, dosáhne stavu, který mu poskytuje možnost prostoupit vesmír silou uvědomění a probádat ho jak v hrubých, tak i v jemných projevech.

Při mimořádných schopnostech postřehování nejde tedy nikdy o zázračné psychické vybavení bytosti, nýbrž o podmínky. Kázní zrakového vnímání se člověk stává jasnovidícím, kázní sluchového vnímání jasnoslyšícím, kázní čichového vnímání dosahuje schopnosti vnímat nejen božské vůně, nýbrž i pachy z daleka. Kázní chuťového vnímání získává schopnost vnímat substance nebo materie, jejichž prostřednictvím může přijímat živovací látky fluidické povahy, které urychlují produchovnění těla, ba celé jeho bytosti. A potlačuje-li hmatové vjemy, stane se jasnocítícím; tato schopnost působí na rozvoj duchovních stavů, které udělují jeho bytosti pocit nadlidství.

Vysoké výsledky kázně smyslového vnímání mohou však být dosaženy toliko ve spojení s jinými mravními kvalitami, totiž s duševní čistotou a vnitřním povznesením, které pramení z permanentního uctívání nejvyšších duchovních kvalit, případně nejsvětějšího (Boha). V tomto případě jsou mravní kvality prostředím, kdežto vyšší smyslové schopnosti uplatněním. Kromě toho se čistotou zaručuje člověku, žijícímu v kázní smyslového vnímání, že schopnosti vyššího vnímání nezneužije.

24. Dobrodiním toho je, že bude nalezen způsob, jak se bezpečně pohybovat na astrální úrovni.

Vysvětlení: Orientace na astrální úrovni je obdobou orientace v duševním životě a v psychické bytnosti. Výraz „astrální úroveň“ představuje širší pojetí duševního života. Znamená vlastně svět jevů, které jsou zosobněnými emanacemi bytostného působení a vyzařování; vědomý pobyt na astrální úrovni tedy rozšiřuje vědomý život u člověka, který nehledá citové prožitky, nýbrž pouze poznání.

Orientace v duševním životě je naprosto nutná, jestliže má někdo úspěšně vyrovnávat právě dozrávající karmu. Tato karma se totiž uplatňuje tak, že člověka duševně připravuje na to, aby byl způsobilý přijmout její výsledné působení. Duševní stavy jsou vždy formovány vyššími silami, karmou, a tyto síly působí především psychicky. Ve skutečnosti, čili v pojetí rozsáhlejšího postřehování, jsou zřejmě vytvářeny vzájemným působením faktorů, z nichž jedny náležejí do sféry astrálních (smyslově nepostřehnutelných) formací a druhé do duševní sféry člověka, který si to vše vlastně vůbec neuvědomuje. Předchozí stav výsledné karmy je výsledkem živých styků člověka s formacemi neviditelného světa, ale tyto styky se většinou odehrávají mimo okruh jeho běžného uvědomování. Je to vlastně nekontrolovaný styk faktorů, který člověk vnímá jen na úrovni spontánních pocitových vzduť. Tento styk na nejnížší úrovni představuje vehementní uchopovací sílu, opatřující prostředky k výživě. Na vyšší úrovni představuje kontakty v podobě citových hnutí, která ho psychicky vydražďují a tím upravují k psychickým akcím a reakcím. Těmito akcemi a reakcemi se uvádí do chodu kolo karmického působení, jehož ozvy na úrovni vědomí poskytují bytostem především životní zkušenosti a dále i duchovní vývoj, vynucovaný většinou vnějšími okolnostmi.

Smyslem duchovní výchovy je, aby hledající člověk tyto pochody poznal. K tomu se dopracuje analytickým sebepozorováním, když předem potlačí obluzující momenty neukázněného smyslového vnímání. Kdo toto vnímání vyřadí a pozoruje se tak hluboce, že ve svém nitru zpozoruje ono nepohnutelné cosi, které je stále v klidu, ale na stráží za bouřlivými projevy neustálých duševních stavů, získá možnost pozorovat jevy porušující jeho duševní rovnováhu. Fenomeny, které náležejí do různorodých formací bytostných emanací. Potom může velmi účinně zasahovat do těchto procesů, jež lidé ani zdaleka nevnímají. A naučí-li se zasahovat dobře, bude brzdit chod kola karmy a konečně je i zastaví.

Kromě toho pozná i to, že žití je vázáno na pobyt vědomí v oblasti psychické, jejíž obdobou je astrální svět. Pak pochopí, že bytí ve smyslu sebe si vědomé existence není vůbec závislé na těle. Tím je konečně rozřešena otázka nesmrtelnosti a odstraněn strach ze smrti vůbec. Člověk poznává, že jeho smrtelnost je podmíněna tím, že nemůže uvést do souladu všechny psychické faktory. To vyplynulo z toho, že se příliš dlouho řídil hlasem světa, který mu radil rozvíjet chťice. Přesto se však stává klidným a jistým, protože ví, že jeho úsilí v tlumení duševní činnosti, které chápe jako cestu ke zharmonizování všech duševních faktorů a sil, nemůže vyznít naprázdno. To mu dává naději, že pomocí konstruktivního duchovního úsilí jednou dojde tam, kde se mu neohraničenost vědomí a žití stane přirozeným stavem.

25. Udržování jednoho předmětu v mysli a představě zamezuje nežádoucí vjemy.

Vysvětlení: Udržování jednoho předmětu v mysli vede k duševnímu upevnění, opřenému o určitou představu nebo místo v těle, a k vytvoření zábran proti duševnímu chaosu. Tím se tato pomůcka stává ochranou před uplatňující se mocí jemnějších vlivů přírody.

26. Všechny jednotlivosti vstupující do vědomí a ničící schopnost sebezpytování budou vytlačeny jedinou svobodně zvolenou představou nebo myšlenkou nebo jediným svobodně zvoleným bodem v těle.

Vysvětlení: Nezabraňuje-li člověk myšlenkám a představám, které za normálních okolností následují jedna druhou, aby vstupovaly do vědomí, neubrání se tomu, aby se neroztříštila jeho pozornost. To ho ovšem duševně velmi oslabuje. Ale zabráňuje-li tomu, aby volně vstupovaly do jeho vědomí tím, že udržuje v patrnosti jedinou svobodně zvolenou představu, nic neuvede jeho mysl do chaosu a kromě toho utvoří ze všech mentálních vln vlnu jedinou. Za tohoto stavu vytváří podmínky pro vznik nepodmíněného uvědomění, které je v přeneseném smyslu uvědoměním v čirém a bezbřehém prostoru. Tento prostor je oporou pro spolehlivou kontrolu změn na psychické úrovni a díky tomu může konečně vystoupit nad toto dění, přímo do klidu. Tento výsledek je uveden v následujícím aforismu.

27. Odstraněním této jediné vlny (představy) dosáhne žádoucího stavu.

Vysvětlení: Drží-li se člověk jediné myšlenky nebo představy, zabráňuje tím ostatním psychickým činitelům, aby ho ovládly a vedly k nekontrolované duševní činnosti. A zatím, co se drží této jediné vlny, rozvíjí se u něho schopnost vnímat i to, co existuje za hranicemi běžného vnímání.

To znamená, že přechází od subjektivního pojetí vnějšího světa k pojetí objektivnímu; to je základna, z níž může vyjít na cestu metodického a regulovatelného duchovního vývoje.

Kdo se ve vyšším smyslu uchýlí od nesčetných mentálních vln k jediné vlně, zjednoduší si psychickou a duchovní situaci. Kdo s velkou mocí a silou přešel od nesčetných a nesourodých psychických změn a vznětů k vlně jediné, ten překonal chaos

toho, kdo se neovládá. Kromě toho se stal člověkem, který může prorazit ze sféry předmětna do sféry bezpředmětné. To se děje tím, že opouští napětí, v němž žije ten, kdo se ovládá, a stává se vědomě člověkem, který setrvává v klidu nad protiklady. Tímto způsobem odvrhává poslední vlnu, která ho kvalifikovala jako bytost osobitou, a vešel do stavu neosobního, v němž může realizovat nejvyšší Prázdnotu kosmu.

Cesta k duchovní dokonalosti je tedy z psychologického hlediska vyznačena přesunem sebeuvědomění ze stavu nekontrolované duševní činnosti, představující duševní roztržštěnost, do stavu duševního sjednocení všech duševních sil bytí pomocí vůle. Tím je získána síla setrvat neomezenou dobu u jedné ideje, představy nebo duševního stavu. Končí ve stavu, v němž bytost opouští chtěné duševní sjednocení a získává schopnost setrvat v přirozeném stavu bytosti, která se již vůbec nezajímá o diferencovaný svět.

Z toho tedy vyplývá, že se cíl této cesty vyznačuje klidem bytosti, která je indiferentní ke světu, kdežto její začátek klidem bytosti, která světu bezvýhradně podléhá a nechá se jím vést. Povrchnímu pozorovateli se začátek této mystické cesty zdá stejný jako její cíl. Ani na začátku, ani na konci této cesty člověk nebojuje. Na začátku je však otrokem světa, kdežto na konci jeho pánem, protože svět nejen ovládl, nýbrž ho i opustil jako něco, s čím již nebojuje.

28. Pozornost do sféry Ducha je snahou o přímé přerušování vztahů k tomu, co se mění zevně i vnitřně.

Vysvětlení: To je metoda. Hledající člověk tu duševně přeskakuje svět dění a zachycuje se v oblasti neměnitelné. Když duševně setrvává v této oblasti, je to, jako by upevnil jeden konec provazu na vrcholu strmé hory, kam se pak po něm vyšplhá.

Je bludné myslet si, že člověk může dospět k niternému vyhasnutí i na konci cesty životem, který se nevyznačoval duševním zakotvením ve sféře nejvyšší. Je nutné upnout vědomí a mysl na nejvyšší skutečnost kosmu a tak se duševně vytrhnout ze světa. Pak bude mít mystická cesta i svůj dobrý cíl. Jinak se bude člověk potácet od ideje k ideji, od ideálu k ideálu, ale jeho nitro zůstane plné nenasytných chťičů, které ho stráví dříve, než uzří lepší svět.

Musíme mít na paměti, že elementární bytostné uzpůsobení znamená nenasytný chťič, jímž puzen pádí člověk za předměty žádosti. Proto není s to zaznamenat okamžik, v němž by si mohl uvědomit niternou harmonii, již je obdařena bytost, která nic nechce. Jak by potom mohl jednou zakotvit v takové harmonii? Dlouho putuje světem, jehož jevy v něm probouzejí žádosti, a domnívá se, že jenom určitá věc z tohoto světa může splnit jeho chtění a utišit jeho vnitřní nepokoj. Stav rovnováhy nad protiklady se mu proto jeví jako hrůzný jak pro svou čistotu, tak i pro velebné osamocení. Tak se nad ním i stav velebné harmonie vznáší jako opásaný anděl, který mu zatarasuje vstup tam, kde se jeho bolesti mohou rozplynout. A do jeho vědomí vystupují myšlenky, že musí setrvat v pekle žádostivosti a tím i v duševních konfliktech se žádostmi vždy spojených.

Ale i člověk nejbídnější z bídných se umí upínat k velebné harmonii, která trůní nad stavy a světem chtění. Když se k ní bude upínat, bude jej tato harmonie pronikat. Čím více jím bude pronikat, tím více se bude odvracet od světa chtění a jeho zlých následků. Jen jedna nesnáz v tom je. Upnout se na tuto harmonii bez kolísání je možné jen tehdy, když je omezováno chtění. Když člověk omezuje chtění, je této harmonii blíž, a když se mu stává harmonie prožitkem, je schopen chtění ještě více omezovat. Až se zřekne světa, stane se mu velebná harmonie domovem.

29. Úspěch v tomto cvičení je podmíněn rozlišovací schopností.

Vysvětlení: Bez rozlišovací schopnosti není možné úspěšně postřehnout sféru Ducha a vědomě v ní setrvávat. To proto, že Temnota a Světlo, totiž dokonalé podrobení přírodě na jedné straně a klidu nad protiklady na straně druhé, se člověku, který se nad protiklady nepovznesl, jeví jako obsahově stejné. Pozvedaje se na základě pouček nad tamasickou nehybnost, naráží na činnost podmíněnou chtěním. Když z této oblasti opět sestoupí, zdá se mu, že dosáhl klidu bytosti, která nic nechce.

Ve skutečnosti klid nad protiklady vyžaduje, aby člověk překonal sama sebe v činnosti, ve chtění i tužbách. To znamená, že musí opustit stav tupé nehybnosti, přijmout boj s duchovními překážkami a věnovat se tomuto boji celou svou bytostí a přirozeností. Když již konečně nemá s čím bojovat, protože jeho bytost již nechce nic ze světa, dosáhne klidu, který je nad protiklady.

Tři fáze projevů skutečnosti, totiž tupá nehybnost, boj s věčně chtějící bytností a klid nad protiklady, vyžadují, aby člověk dobře rozeznával. K rozeznávání dospěje pozorováním dění a procesů ve vlastní bytosti v duševním stavu, který se vyznačuje neúčastenstvím na těchto procesech a děních. Musí velmi dobře pozorovat, co je rezignace, která znamená podrobení přírodě, co popudy ke chtění a co spokojenost toho, kdo se povznesl nad svět. Pak bude moci volit objekt pro upoutání mysli a tím vytýčit již na počátku cesty cíl, k němuž chce dospět postupným vylučováním nahodilostí, které jsou příčinou jeho citového upoutávání na vnější svět.

30. Rozlišovací schopnosti je možno nabýt duševní ukázněností.

Vysvětlení: Nezasahuje-li člověk do psychických jevů vlastního žití, je zmaten množstvím a různorodostí dojmů. V tom

stavu se jeho úsudky opírají o výsledné jevy na poli dění, což znamená, že se drží toliko subjektivních názorů. Když se podrobí kázni, která znamená zásahy do spontánních psychických jevů a projevů, pozná podmínky duševních hnutí a tím dospěje k rozvoji rozlišovací schopnosti.

31. Neboť jenom rozlišovací schopnost ve spojení s duševní ukázněností je klíčem k dosažení nejvyšších stupňů na poli duchovního vývoje.

Vysvětlení: Rámakršna řekl, že svoboda je věcí ducha a otroctví též. To znamená, že záleží na člověku, který stav z těchto dvou si vybere. Duševní kázeň, čili ukročení sebe, otvírá brány ke svobodě, protože vyzvedá činnost duševních nástrojů na úroveň, kde může denní vědomí všechno dění kontrolovat. Z nekázně vzniká chaos, který zastírá denní vědomí, takže pak není schopno registrovat činnost těchto nástrojů. Vědomí je pak zavaleno vibracemi vnějšího světa, a protože člověku chybí od těchto vibrací odstup, nemůže světu vzdorovat.

Duševní kázeň je tedy příčina i podmínka osvícení, kdežto nekázeň příčina nevědomosti. Proto je požadavek kázně v popředí. Její pomocí se člověk hledající v józe uvede do stavu, v němž u něho vyniká rozum a logické myšlení. Jejich použití mu umožňuje objektivně posoudit kvalitu snah stanovených praktickou mystikou.

Neukázněný člověk postrádá logiku a nepoužívá správně rozumu, takže jeho úsudky a posudky nejsou směrodatné. Ovlivněn na úrovni smyslového vnímání, může neukázněný člověk pokládat praktickou mystiku, resp. psychologii, za bezcennou metodu, a to tím spíš, že mu ukládá jako nezbytný požadavek, aby se ovládal. Za těchto okolností ovšem nikdy nemůže poznat, že praktická mystika vede k poznání příčin dění. To je v podstatě klíč k životu, který se vymyká jeho pochopení a pojmům. A jelikož je praktická mystika vlastně orientální psychickou

disciplínou, připisuje jí docela jiný význam, než který má, a tím ji znehodnocuje.

Úpadkový názor na duševní život způsobil, že se utvořily sekty, jejichž přívrženci se vyžívali v mimořádných vizích a pocitech, které vlastně náležejí do halucinačních procesů, snad do jisté míry systematicky řízených. To splňovalo požadavek blouznivců po vzrušujících pocitových prožitcích; tyto směry proto měly předpoklad k tomu, aby získaly popularitu, která k nim přivedla velmi mnoho hledajících lidí. Ale to nemohlo vést k ničemu jinému než k rozkladu, protože to je přirozený následek rozvoje pocitového vzrušování.

Kromě těchto sekt se však vytvářela i sdružení, jejichž ideálem bylo nejvyšší poznání hledané jinde než v určitých smyslových prožitcích. V těchto sdruženích se vytvářely předpoklady pro čisté pojetí mystiky, jež má reálný základ. Ale poučky takové mystiky o skutečném životě se zdají „suché“ a omezující všem, kdo nehledají nic jiného než smyslové prožitky. Přesto však tyto poučky vedou k překonání vlivů smyslového světa, což znamená i osvobození z pout karmy. I když tedy dobrá mystika nevyhovuje lidem, kteří propadli smyslovým touhám, přece náleží do kategorie vyšších nauk, zařazovaných do praktické psychologie.

HLAVA III

O SOUSTŘEĐOVÁNÍ

1. Prvním stupněm soustředění je pozornost zvaná dháрана.

Vysvětlení: Pozorností (dháranou) se rozumí zaujetí pozornosti něčím tak, že je všem ostatním věcem zabráněno vstoupit do vědomí, a to po celou dobu, jíž je třeba k výlučnému uvědomění si zvoleného předmětu pro soustředění. Ve smyslu duchovního vývoje se za pozornost považuje buď to, že bude vědomí upoutáno kvalitou, vyjadřující se nadsvětskou blažeností, nebo že si člověk ve své psychické přirozenosti uvědomí pravou kosmickou Prázdnotu a jeho soustřeďující se mysl ji hledá ve vlastním těle.

Toto upoutání nebo uvědomění trvá ve dháraně okamžik, který dostačí k tomu, aby si člověk tuto kvalitu nebo Prázdnotu uvědomil. Pokud jde o představu, pak pozornost, dháрана, znamená, že se tato představa na okamžik stane pro vědomí nejvýznačnějším fiktivním objektem. Jde-li o Prázdnotu, jsou na okamžik vyloučeny všechny představy, dojmy, vjemy a jiná psychická rozčeření, čili duševní činnost je na okamžik zcela zastavena.

Reakcí na pozornost, čili na plné zastavení duševní činnosti na okamžik, je zaujetí vědomí kvalitou, která se na základě mravních předpokladů stala pro usilujícího pozorovatelnou. Byla-li touto kvalitou sama Prázdnota, překoná usilující člověk na okamžik hranici, omezující rozsah jeho denního vědomí.

2. Aby mohla být uskutečněna, musí se člověk pomocí morálního úsilí odpoutat od jednotlivých jevů smyslového světa a setrvávat v duševním klidu bytosti, která po ničem světském již netouží.

Vysvětlení: Pozornost, dhárana, náleží do stavů vědomí, které nejsou vyvolávány reakcí na vnější svět. Proto jí musí předcházet psychická odpoutanost, pocházející výhradně z mravní očisty. Není-li tomu tak, projeví se pozornost mocnějším upoutáním na věci, k nimž člověk případně i nevědomě lne.

Duchovně osvobozující soustředění musí vycházet z konkrétních předpokladů, obsažených v mravní kázni. Kdo tuto kázeň zanedbává a chápe se přímo soustřeďování, ten se nechává vést nižšími psychickými sklony k upoutání pozornosti na věci pocházející z přírody, které ho již duševně zotročily. Následkem toho stupeň soustředění, který se nazývá pozornost, znamená pro něho okamžik dokonalého psychického ztotožnění s přírodou. Tedy nikoli odpoutání, nýbrž připoutání, které se prohloubilo až k nejvyšší složce bytosti, k vědomí.

Tuto hlubokou psychickou spjatost se světem nenajdeme u lidí, kteří se nesnaží urychlit svůj duchovní vývoj mystickým úsilím nebo kteří svým nitrem nenáleží do sféry démonů. Takoví lidé sice mohou velice lpět na světě a jeho jevech, ale mají i možnost povznést se vědomím do čistých oblastí, jež poskytují duchovní svobodu každému člověku, který je realizoval. Když se však někdo snaží duchovní vývoj urychlit mentálním úsilím (soustřeďováním) a přitom zanedbává mravní kázeň, noří se i vědomím do světa, z něhož se chtěl vyprostit. To znamená, že zpevňuje pouta, jimiž je připoután ke světu. Tím se začne podobat démonickým bytostem, i když jeho původní ideje byly vysoké.

Člověk, který není disponován pro energický a chtěný postup v soustřeďovacích snahách, neboť je mdlého temperamentu, a přesto se chápe koncentrací, veden k tomu vnitřními popudy, začne zpravidla pomocí soustřeďování pouze potlačovat uvědomování a bdělost. Obojí tvoří spolu s jástvím přirozenou

základnu, která ho chrání před nebezpečím, jež plyne z toho, nechá-li se unášet vzdouvajícími se vlnami pociťování. Proto se propadá do labyrintu pocitových vzduchů, která ho připravují o rozum a oslabují ho jako požitkáře, propadlého nebezpečným drogám.

To znamená, že nesprávné mystické úsilí nevede nikdy k vyřešení problému duchovního vývoje. Vede jen ke hlubší poslušnosti podvědomým podnětům, jež nemají tendenci k duchovnímu osvobození, ale k hledání požitků v zajetí bludných názorů o jevech a jejich podstatě.

Pozornost, neboli dhárana, je tedy problém psychologický. Je výsledkem živého zájmu o ideál, který, je-li ve vesmíru kvalitativně nejvyšší, může před zrakem člověka vyvstat jen za příslušných podmínek. Neboť tělem nejvyššího ideálu může být pouze mravní dokonalost. Jenom mravně dokonalí lidé mohli tento ideál v sobě uskutečnit, protože se mu mravností velmi přiblížili.

3. Cesta k tomuto upoutání je uvedena v předchozích kapitolách.

Vysvětlení: Lidé, kteří si zvykli jít za svým cílem cestami nejmenšího odporu, vyhledávají v učebnicích o duchovním vývoji to, co slibuje nejvíce a požaduje co nejméně. A to jsou právě cvičení soustředovací.

Duchovní vývoj, vedoucí též k bytostnému přepodstatnění, není závislý na soustředování. Je podmíněn psychickou orientací a orientací vědomí, která vyplývá především z mravních předpokladů. Jenom člověk, který se svými zájmy povznáší nad svět, v sobě vyvolává tendence, které ho bytostně strhují jen k duchovním výšinám. A poněvadž se k těmto výšinám upíná všemi složkami své bytosti, může se mu stát prožitkem to, co pochází z Ducha.

Kdo lpí na pozemských věcech, protože se nad svět nepovznesl, a v tomto stavu se pokouší ztéci výšiny Ducha pomocí soustředování, bude schopen zjišťovat existenci vibrací duchovního světa jen tak jemně, že tyto vibrace nikdy nebudou moci převýšit vliv světských citových prožitků. Proto bude takový člověk soustředováním jenom přilévat čisté kvality Ducha do vlastní světské žádostivosti. Tím se bude dopouštět hříchu proti tomu, co je čisté a svaté, proti Duchu svatému.

Nejvyšším projevem pravé mravnosti je nelpění a zříkání se všeho světského. To je základní předpoklad duchovního vývoje. Tendence bytosti jsou reálný faktor, který umravněním člověka povznáší do oblasti čistoty a nebeských vibrací. Když hledající člověk v tomto směru vyrovná své karmické účty, bude kráčet k výšinám Ducha tak, jako kráčí k světským prožitkům, když není umravněn. A když dovrší umravnění ve smyslu nelpění a zřeknutí se světa, pak bude soustředěn na základě těchto předpokladů. Nebude se muset soustřeďovat mentálním upoutáním na něco skutečného nebo smyšleného, a proto bude setrvávat v sobě v klidu nechtění. Potom stačí, když ke klidu myslí a vědomí přičlení analytické pozorování. Analytické pozorování změni klid myslí a vědomí na pozornost, dháranu.

4. Dhárana je setrvání pozornosti ve stavu duševní prázdnoty vzniklé potlačováním myšlenek, představ, vznětů a duševních reakcí za nejvyššího bdění, v němž trvá vědomí sebe (já) a vnější svět přitom nezapadne do zapomnění.

Vysvětlení: Za pozornost, dháranu, tedy nelze pokládat utlumení uvědomovací síly, zaměřené k světu, nýbrž zaujetí pozornosti předmětem koncentrace ve stavu bdělosti, při níž je zachován předpoklad pro živé vnímání vnějšího světa, i když zaniknou podmínky pro občasné psychické upoutání na svět. Pozornost má znamenat rozšiřování rozsahu uvědomování, nikoli jeho zmenšení. Proto má člověk, který je soustředěn, setrvat

v „klidu za činností“; tento klid má reálný charakter, protože vzešel z překonání mocně působivých bytostných sklonů.

Jinak řečeno: ve dháraně zůstává nitro v klidu, zatím co pozornost zaujímá pozorovaný předmět, totiž duševní klid, představa, místo v těle, prázdnota apod. Tak se člověk silou koncentrace vyřazuje ze sféry dění. Obtíže a napětí, kterými dříve trpěl a jejichž příčiny obvykle tkví v psychických kontaktech se světem, jakoby zapadly za okruh jeho uvědomování a místo toho začíná vystupovat pocit lehkosti a vnitřní nespoutanosti. Je potlačeno vnímání jednotlivostí smyslové sféry, které podněcuje k dojmům; člověk dospívá k uvědomění, že je ve sféře, jejíž povaha je odlišná od těch, jaké až doposud poznal. Protože však zjišťuje, že jeho svoboda není nepodmíněná, může ho to vést k poznání, že tento (první) stupeň soustředění není stupněm nejvyšším. Odtud mohou vzejít podněty, že se musí snažit ještě dál, aby dosáhl vyšších stupňů soustředění, v nichž bude schopen úplně překonat stav duševního omezení, který dosud pociťuje. O tom však až později.

5. Proto vede k pocitu, že člověk přestoupil do jiné sféry.

Vysvětlení: Již v prvním stupni soustředění, pozornosti, snažící se člověk zjistí, že pronikl do sféry duševního uvolnění. Smyslový svět začne ustupovat do pozadí, zato sféry čistoty a klidu se mu začnou jevit zřetelněji. Ale jeho jáství zpravidla dál zůstává zatíženo světem, a proto působí na vědomí jako znečišťující faktor. Proto pochopí, že je třeba pracovat dál, aby překážky ztratily svou zatemňující sílu a aby mohl setrvat v pocitu volnosti.

6. Soustředění však musí být změněno, jestliže se začnou vměšovat (prostřednictvím postřehů nebo vjemů) nežádoucí představy a obrazy.

Vysvětlení: V prvním stupni soustředění nemá cvičící dosti vnitřní síly, aby udržel koncentrační předmět v patrnosti

libovolně dlouho. Již poté, co si ho zřetelně uvědomí, začnou do jeho vědomí opět vstupovat dřívější objekty jeho zájmů, které ho odvedou od toho, co mu právě svitlo jako výsledek jeho dosavadního mentálního úsilí. V tu chvíli začne mentálně sledovat tyto objekty, jeho mysl se odchýlí od objektu zvoleného pro pozornost a celá jeho vnitřní přirozenost začne bloudit sférami pocitových kontaktů. Proto mu nezbývá než opustit směr, jímž se právě ubírá, a začít znovu usilovat o soustředění.

Takový postup je zárukou, že nebude unášen žádnou z vedlejších vln, nýbrž vykročí cestou, po které již putoval. Po několikrát opakování pokusů o pravé soustředění se seznámí s překážkami, které ho svedly z cesty. Tak posléze překročí kritický bod působivých překážek na správné cestě k zdokonalení a prohloubení pravého soustředění.

7. Protože se rozpadlo.

Vysvětlení: Pozornost, dhárana, se nebude opakovat, když už člověk bude odveden od zážitku, jež pozornost vyvolává, a když už začne bloudit sférami myšlenek, vzpomínek a stavů pocitů. Musí proto začít znovu. Musí vyhledat původní oporu pro soustředění a tak opět dosáhnout pozornosti, dhárany, dokud nepřekoná všechny vměšující se rušivé vlivy. Pak se pozornost, dhárana, prohloubí až do stavu soustředění, dhjány. Ale o tom až později.

8. Pozornost, dhárana, musí být provázena neupoutáním vědomí na smyslový svět.

Vysvětlení: Soustřeďující se člověk musí být dokonale bdělý a disponovaný okamžitě vše vnímat. Přitom však musí dosáhnout i toho, aby se u něho neprojevila náklonnost k mechanickému smyslovému vnímání. Znamená to, že jednak udrží objekt pro soustředění – což vede k snižování bdělosti a vnímavosti – jednak si bude dobře uvědomovat tělo jakožto objekt bdělé mysli. To dává vědomé pozornosti jak intenzitu, tak extenzitu,

čímž se bdělost i soustředění zvyšují. Při tomto postupu způsobuje nečinnost smyslů jen vědomý zásah vůle do psychické mechaniky, takže se smysly ihned uvedou do činnosti, když je tato příčina odstraněna.

Nedojde k tomu však, soustřeďuje-li člověk pozornost na nehybnost, která je symbolizována nečinností a neuvědomuje si přitom sebe jako bytost, která má tělo. Právě tímto způsobem se jeho psychická přirozenost dostane do nekontrolované činnosti. Jeho vědomí opustí tělo a začne bloudit sférami fantomů, které vznikají z představ světských lidí a z jejich bytostného vyzařování.

Jestliže člověk chápe soustředění tak, že má díky duševní nečinnosti v těchto sférách setrávat delší dobu, bude vybijet životní sílu podvědomými vztahy k těmto fantomům, které ho budou pocitově dráždit. Mimoto je i jeho vůle postupně nahražována jejich vůlí. To znamená, že místo aby získával a rozvíjel duševní sílu a moc, propadá posedlosti citovými formacemi sídlícími v jeho podvědomí.

Těm ovšem chybí smysl pro obecnou morálku, která snažícího se mystika též chrání. To mívá velmi často osudné následky. Člověk se totiž mine dobrým výsledkem a posléze se projeví jako bytost bez vůle a samostatnosti.

Síla mysli se upoutá, energie ustálí a vyzařování zlepší správným soustředěním na bod, který je zvolen jako opora pro bdělé vědomí a má proto reálnou hodnotu. Proto máme provázet soustřeďování pozornosti do prázdnoty soustředěním na bod, který jako fyzickou skutečnost umístíme do zvoleného místa v těle.

9. Za těchto okolností se (pozornost) prohlubuje,

10. až nastane změna v orientaci vědomí

11. a objeví se nadmyslové postřehy.

Vysvětlení: Je-li člověk díky umravňování schopen spočívat vědomím v sobě a cvičí přitom soustředění tak, že si bděle

uvědomuje předmět, k němuž obrací pozornost, získává víc a více síly k tomu, aby mohl vědomím setrvat u předmětu koncentrace libovolně dlouho. Stupňováním délky koncentrace se vyhladí nejjemnější stopy zájmů o svět. To se ve zpětném působení projevuje i stupňováním čistoty soustředění, takže se objektem soustředění víc a víc stává čirá Prázdnota a klid nad protiklady.

Přesune-li se vědomí do tohoto stavu a pak v něm setravává dlouhou dobu, ocitne se na neutrálním stanovisku, z něhož může sledovat celý svět jako objektivní pozorovatel. Jeho objektivita bude zachována, pokud člověk svými zájmy nese-stoupí do smyslového světa, do sféry dění. Avšak ani v subjektivním smyslu, totiž pocitově, nezůstane člověk při tomto postupu na stejném stupni. Jako následek správného duševního postoje proniká celou bytostí usilujícího člověka pozitivní účinek čistého stavu vesmírné Prázdnoty ve vědomí i klidu nad protiklady. Proto se fyzicky i psychicky přepodstatní. To znamená, že proti tzv. normálnímu stavu, v němž člověk vyzařuje duševní energii nevyrovnanými duševními napětími, dochází za tohoto stavu vědomí k vyrovnání energetických impulsů, čímž se bytostné vyzařování též vyrovná a konečně se stane závislé na ovládaném a uspořádaném myšlení a rovnoměrné činnosti imaginace. Kromě toho pobyt vědomí ve sféře čiré Prázdnoty a klidu nad protiklady prohlubuje vnímavost do té míry, že je člověk schopen vnímat relativně bouřlivé tvůrčí procesy kosmu v jemnější formě, v individuálním smyslu ve sféře psychického bytí.

Soudný čtenář si snad nepoloží s nedůvěrou otázku, proč bude za těchto okolností schopen vnímat především tvůrčí procesy jemnější sféry a nikoli sféry hmotné. Snad si správně dovodí, že tvůrčí procesy na hmotné úrovni jsou nekonečně pomalé, kdežto na úrovni jemnější – která je v individuálním

smyslu úrovní psychickou – velmi rychlé. O tom se může poučit z rychlých změn, k nimž dochází v duševních stavech, v myšlenkových procesech, v pocitech, nápadech, představách atd. Tyto psychické projevy dokazují, že svět, který se v individuálním smyslu projevuje na úrovni psychické přirozenosti, je tak mladý a tvárlivý, že se jeho změny dějí od okamžiku k okamžiku. Rychlý sled těchto změn může pozorující člověk dobře vnímat, protože má již rozvinutou schopnost rychlých srovnávacích mentálních aktů.

Obdobou psychické přirozenosti ve vesmírném prostoru je tedy svět sil, jejichž přetváření je skutečně rychlé a bouřlivé. Právě na úrovni napětí může člověk pozorovat rychlé změny seskupení, které jsou siluetami i obdobou přírodních jevů. Vidí tvůrčí procesy, jejichž formace na hmotné úrovni jsou toliko degenerovanou podobou vyzrálejších forem. Každá vysoká vibrace, stejně kosmická jako individuální, se totiž unavuje a stává se vlnou, jejíž určitá délka představuje hmotu jakožto viditelný, važitelný a smyslově prokazatelný jev.

12. Pozornost se mění v soustředění, ve dhjánu.

Vysvětlení: Jakmile soustřeďující se člověk prohloubí soustředění do té míry, že vytvoří podmínky, aby během soustřeďování vnější svět nemohl vniknout do jeho vědomí, dospěje k druhému stupni pozornosti, který se nazývá soustředění. V jógické soustavě se tento stupeň nazývá dhjána.

13. Výsledkem soustředění, dhjány, je, že nedochází k obnově reflexního myšlení.

14. Protože je mysl ovládnuta.

Vysvětlení: V prvním stupni soustředění, ve dháraně, vystupují ještě jemná smyslová vzrušení, takže se soustředění rozbíjí reflexivními mentálními vzruchy. Ve dhjáně k těmto průvodním jevům již nedochází. Vlny, síly, stavy a napětí, které soustředění rozbíjejí, člověk již může pozorovat jako cizí a vměšující

se formace, jejichž vliv na duševní život je pouze podmíněný. Proto je může překonat, zvláště pak z toho důvodu, že mu k tomu přispívá možnost sledovat je duševním zrakem. Protože všechny tyto vlny, síly, stavy a napětí k němu nejsou v úzkém vztahu jakožto činitele schopné probouzet v něm pocity, nemohou již u něho vyvolávat vzrušení, i když je pozoruje. Tento stav věcí je důkazem, že bylo dosaženo druhého stupně soustředění, dhjány.

Je-li člověk soustředěn tak, že ho vnější věci mohou ještě vyrušovat, není jeho soustředění dokonalé. Ovládá svou mysl pouze na povrchu, takže stačí určitý vnitřní kontakt s něčím vnějším a již se mysl opět rozvlní. Když však ovládne mysl do hloubky, nemohou ji vnější příčiny jen tak snadno rozvlnit. Proto může setrvat u jednoho předmětu libovolně dlouho. Jestliže se upíná k tomuto předmětu, je to jen proto, že nemůže odvrhnout předmět, který si zvolil jako oporu pro soustředění, aniž tím soustředění rozbije. Tuto oporu bude moci opustit až ve třetím stupni soustředění, o němž bude řeč v dalším textu.

15. Zpětné působení, vyvolané soustředěním a snášené bez duševních reakcí, budí magické síly a schopnosti.

16. Protože vede k poznání podstaty dění.

Vysvětlení: Setrvá-li člověk v soustředění delší dobu, takže se jeho vědomí přenesse a upevní sice v objektivním, ale nediferencovaném prostoru, dosáhne poznání, jelikož se propracoval k duševnímu odstupu od dění. A když již nebude muset vnímat ani nediferencovaný objektivní prostor, pozná vnitřní faktory, jež k dění podněcují a inspirují. Tímto poznáním získal klíč k odstranění podmínek, na jejichž základě se uplatňuje osud. To znamená, že získal schopnost vyhýbat se osudu změnami vnitřního postoje. Tato schopnost se pokládá za schopnost magickou.

17. Karmické výsledky, ať jsou jakéhokoli druhu, mohou být odstraněny z cesty našeho života, jestliže jsou dosud v latentním stavu a mohou být pochopeny.

Vysvětlení: Osud se nemůže uplatnit, jestliže jeho síly pracují jenom prostřednictvím podnětů v citech, myšlenkách a náladách člověka, který je schopen vše dobře pozorovat a přitom se i dobře ovládat na své vlastní psychické úrovni. Naopak osud, který se projevuje společenským a sociálním začleněním a zdravotními dispozicemi, náleží do zralé karmy, a proto se mu může vzdorovat pouze v menším měřítku. Vcelku se však zevní osud vyvíjí z osudových dispozic, které se projevují jako hnací síly citů, myšlenek a nálad, takže je možno vždy i tento osud ovlivňovat, i když nepřímo.

V první fázi duchovního vývoje se např. ukládá každému hledajícímu člověku, aby vyvolával dobrou a povznesenou náladu. Tato nálada je často v protikladu k té, již v něm budí karma, neboli individuální stav silového napětí v současném okamžiku. Již sama změna nálady je duševní akce a může pozdržet osud, který na člověka již dopadá. To proto, že mnohé osudové výboje se mohou udát jenom pomocí příslušné nálady. Např. člověk nemůže být zraněn za hádky, jestliže se ovládá a nebude k hádce stržen. A to se týká i jiných podobných případů osudových výbojů nebo nahodilostí.

Je-li třeba člověk povahou svého temperamentu strhován do pesimismu, vyvolává kolem sebe nepříznivé dojmy; proto mu jiní lidé v životě nepomáhají. Svůj osud může podstatně změnit, když takový temperament překoná optimističtějšími názory na svět. Právě prostřednictvím temperamentu jednotlivců se osud uplatňuje ve společenském životě víc, než se zdá. Jsou miláčkové lidí i lidé, jimž se každý vyhýbá. To vše vyplývá z jejich chování a temperamentu, jež tvoří jejich osud.

Duchovní člověk musí nejprve dosáhnout spokojenosti, klidu,

radostné nálady, víry ve Světlo, v dobro a pravdu a díky tomu se musí začít jevit jako optimista. Pak nebude kolem sebe rozsevat vlivy sobě škodlivé, nýbrž dobré. To se mu po čase vrátí v podobě vytvoření dobrých zevních podmínek, jež na cestě duchovního vývoje nezbytně potřebuje.

V duchovním vývoji však nejde jen o to, aby byly vytvořeny dobré podmínky ve společenském soužití. Dobré podmínky totiž mohou znamenat vyvolávání pokušitelů jiného typu, pokušitelů, kteří mohou hledajícího člověka strhávat z cesty za vysokým duchovním cílem. Proto člověk musí správným chováním zničit karmu, která by se mohla v budoucnosti uplatňovat jako moc vytvářející jeho celkový osud. Jenom tak bude chráněn před duchovním pádem a získá záruku, že bude moci dosáhnout vrcholu na cestě duchovní snahy.

Tohoto vrcholu se ovšem podaří dosáhnout jenom tehdy, když člověk ve svém konání nenajde zálibu. Když se jím nenechá poutat, nebude k němu mít ani odpor, nýbrž když své skutky bude provázet lhostejností a duševním neúčastenstvím. Musí pracovat jako ten, kdo svou práci přijal jako úkol, který mu byl za jeho existenci uložen jako povinnost, a nenechá se tímto úkolem jakkoli vyrušit. Má jej plnit tak, že se jej snaží vykonat dobře, ale nezajímá ho, zda z toho bude mít zisk nebo ztrátu, pochvalu nebo projevy nespokojenosti.

Snad se čtenáři zeptá, proč tak musí pracovat. Odpověď zní: jenom přichylností a odporem k tomu, co prožíváme, vytváříme osudové podmínky pro budoucí vyrovnávání. Napětí, které pochází z přichylnosti a odporu, se musí vyrovnat, ale trvá to dlouhou dobu.

Přichylností a odporem, které vytvářejí poměr jedince k životu a dění od okamžiku k okamžiku, se vytvářejí nespočetná napětí. Jejich hranice se sice časem snižuje, ale trvají v podobě menších nebo latentních vln dále a provázejí činitele jeho

celým životem. Z toho důvodu je člověk z psychického hlediska řadou stavů, napětí a vln a jejich vztahy se projevují jako jeho osud. Když zruší přichylnost a odpor, pak jeho psychická přirozenost přestává být řadou stavů, napětí a vln. Jeho nitro se proto očistí a zprůzrační a on sám bude existovat jako skutečnost jen na základě minulých předpokladů. Až vyprší lhůta jeho vlastní existence, přejde vše, co ho představuje, do stavu dokonalé rovnováhy, což je nirvána.

18. Protože je vnitřní nerovnováha odstraněna hloubkou soustředění druhého stupně, dhjánou.

Vysvětlení: V trvalém soustředění, ve dhjáně, je vědomí v takovém klidu, že i změny duševního napětí opadají a postupně dochází k celkovému duševnímu uklidnění. Je to zážitek tak mocný, že člověk, který ho dosáhl, zjišťuje, že poprvé v životě opravdu odpočívá. Je to klid tak hluboký, že se odráží i v pocitu, že se u něho snižuje fyziologické teplo...

Když bude tento klid vyplněn analytickými procesy myšlení a uvědomování, člověk zjistí, že začíná mít subjektivní pocit snižování fyziologického tepla. Tím se u něho zpomaluje i jeho biologický čas, který je vždy založen na spalovacích procesech v jeho těle. Je to zdravotně příznivý moment, který trvá, dokud člověk dlící ve dhjáně vnímá klid tohoto soustředění jako dostředivý proces vnímání fyziologického chladu.

19. Trvalé soustředění (dhjána) je nezbytným předpokladem pro poznání nejvnitřnějšího Já.

Vysvětlení: Člověk může odvodit existenci nejvnitřnějšího Já z poznání neovlivnitelného sebe-vědomí, které vystupuje za všemi psychickými projevy, jež je možno označit za řadu změn v pociťování, myšlení, uvědomování a v náladách. Toto Já může též postřehnout nebo identifikovat v soustředění, v němž již nemizí předmět, o nějž se soustředění opírá. Může zjišťovat, že i v hlubokém soustředění, kdy jej zajímá jenom jediná věc,

vystupuje faktor, který se projevuje klidným a neměnitelným stavem s povahou Pozorovatele. Poznává také, že tento „Pozorovatel“ je v něm přítomen i tehdy, když mocně se vzdouvající vlny duševního života budí dojem, že jeho psychická bytnost je pouze těmito vlnami. A pozná, že je v něm tento Pozorovatel přítomen i tehdy, když o něm neví, a že jeho existenci může zjistit jen za určitých podmínek.

20. Poznání nejvnitřnějšího Já a stálé soustředování (ve dhjáně) je přechůdcem vědomého sjednocení zvaného samádhi.

Vysvětlení: Nejvnitřnější Já je objektem, na nějž má soustřeďující se člověk upínat pozornost. Takové upínání pozornosti je předpokladem realizace tohoto Já na úrovni uvědomování. Neboť není-li vědomí poutáno světskými věcmi, protože tomu člověk zabraňuje, se stejnou vehemencí se snaží upoutat tento psychický faktor, totiž vědomí, na jiný vyvstávající objekt. Na tomto stupni je tímto objektem nejvnitřnější Já. Soustředění, zvané dhjána, jej činí velmi zřetelným jako čistý stav, který má oporu v sebevědomí, čili v jáství, takže jsou skutečně vytvořeny podmínky k jeho realizaci.

21. Jeho uskutečněním se člověk cele ponoří do sféry čistého Prázdna.

Vysvětlení: Tři stupně soustředění představují boj o sjednocení všech psychických složek a jevů v aktu čirého sebeuvědomění. Je-li sjednocení dovršeno a člověk neupadne znovu do stavu, který se vyznačuje uvědomováním v okamžicích, dostaví se nediferencované vnímání. Jeho objektem je nekonečný prostor v první fázi a absolutno ve fázi poslední. Ale již v době, kdy se objektem vnímání stává nekonečný prostor, jsou vytvářeny podmínky k vědomému duševnímu ponoření do oblasti nadčasové, čisté, nadsvětské.

22. Sféra čistého Prázdna je domovem toho, kdo je ve stavu sjednocení, v samádhi.

Vysvětlení: Ve stavu sjednocení, v samádhi, může svět jakožto faktor vzbuzující pozornost vstupovat do permanentního uvědomování jen tehdy, když k němu člověk vede pozornost vědomě. Tato okolnost však náleží do duchovního vývoje, který probíhá mimo hlavní vývojové cesty. Normálně připouští tento stav toliko vjemy, jež se týkají oblasti nediferencované. Neklade-li člověk z vlastní vůle překážky samovolnému vývoji věcí, dospěje celou bytostí k zažití bezbřehého uvědomění. Pak se může stát objektem jeho vnímání jenom Prázdnota absolutna. Z toho lze dedukovat, že ve stavu sjednocení, v samádhi, je možno zažívat absolutno v plné bdělosti nebo v přirozeném stavu sebeuvědomování.

23. Stav sjednocení, samádhi, je dvojího druhu.

24. Jednak s vědomím vykazujícím pojem duality, jednak s nediferencovaným sebeuvědoměním.

Vysvětlení: Kdo se propracuje do stavu sjednocení, samádhi, s vědomím dvojí jsočnosti, vnímá i v tomto stavu sebe a vesmír jako dvojnost; ten, kdo již dříve, než dosáhl stavu sjednocení, pochopil nedílnou jednotu všeho jsočího, zažívá ve stavu sjednocení tuto jednotu. Neboť stav sjednocení znamená potvrzení a vykrytalizování světového názoru.

Nechť se však nikdo neobává, že zůstane zamotán v síti subjektivních názorů, v níž případně je právě v okamžiku, kdy dosahuje stavu sjednocení. Promění-li totiž stav sjednocení ze stavu dočasného na stav trvalý, pak mu postřehovací síla, již tento stav uděluje, poskytne možnost přeměnit samočinné vědomí dvojnosti ve vědomí jednotnosti. Tím se konečně propracuje k vrcholu duchovního vývoje, kde vládne čistý monistický názor na svět.

25. První druh (samádhi) zprostředkuje smyslové kontakty mezi člověkem a duchovními inteligencemi.

Vysvětlení: Způsobuje to povaha tohoto stupně soustředění.

Vědomí dvojnosti vykonává tlak na imaginační sílu bytosti, která pak své psychologické závěry promítá do své vizuální oblasti jako jevy. To však neznamena, že se člověk stává obětí svých vlastních vizí a iluzí. Z duchovního hlediska mohou být uvedené jevy skutečné, neboť jsou velmi často odpovědí na mentální závěry, které mohou být též výsledkem vnitřního volání toužícího a hledajícího člověka.

Ostatně celá příroda je produktem mentálních předpokladů a pocitových asociací bytostí, které je promítají do vizuální oblasti, kde se tyto psychické procesy stávají jevy. To se stává zřetelným tehdy, když člověk dosáhne stavu sjednocení, samádhi, a když setrvává pozorností zaostřenou na bod, jímž je fiktivní opora v nicotě. Tu náhle zjistí, že přírodu lze z vědomí vyloučit tak snadno, že ji z obecného hlediska může každý opravdu pokládat jen za řadu možných jevů, vyvolávaných davovou sugescí.

Tento závěr ovšem obecný člověk jistě jen velmi těžko pochopí. Ale osobní zkušenost tohoto druhu může být potvrzena objevy fyziky. Z nich je zřejmé, že přírodní jevy jsou sice krystalickým skupenstvím sil a napětí na povrchu, ale ve své podstatě jsou zcela prázdné a bezdeché – leda by též člověk pochopil, že vibrační prostředí, umožňující vznik jevů, musí být též jakousi živnou půdou, jestliže má umožnit jejich vznik.

Existence těchto skupenství a napětí je vzhledem k tomu, co jsem právě řekl, závislá jen na abstraktních předpokladech. Z toho hlediska je svět neskutečný. Ze subjektivního hlediska je skutečný pouze proto, že člověk nepoznává sebe jako neskutečnost, nýbrž se bezdůvodně považuje za skutečnost. Tento klam může být zničen postojem, o němž jsem mluvil v předcházejícím odstavci.

Kvalita vjemů, vstupujících do vědomí při koncentraci zvané sjednocení, závisí na mravních zřetelích člověka. Zbožný člověk,

který se celou bytostí upíná na Boha a na věci nadsvětské, dosáhne stavem sjednocení kontakty s božskými jevy. Ovlivněn božskými kvalitami, setkává se pouze s jevy dobré povahy a dobrého vzezření, přičemž vůbec nezáleží na tom, zda jde jen o subjektivní nebo objektivní vize. Proto by měl každý hledající člověk dbát o to, aby kromě úsilí o dosažení tohoto stupně soustředění nítel v sobě i stavy duševního povznesení až k Bohu nebo alespoň k věcem božským. Pak mu tento stav sjednocení přinese posilující výsledky a otevře mu cestu k duchovnímu vývoji spolu s dobrými prožitky i poznáním.

Z toho, co jsem právě řekl, si jistě čtenář dovodí, že stav sjednocení, čili samádhi, není sám o sobě lékem na neduhy ducha; to je správný závěr. Jsou vytržení tzv. strašlivá, osvěcující, citově unášející a zatemňující. Každé z těchto vytržení vyplývá z určitých předpokladů: soustředění totiž může provádět člověk zlý stejně jako dobrý, zbožný jako rozeznávající, a proto se jeho vyvrcholení musí projevit podle těchto povahových kvalit.

O hledajících se předpokládá, že budou zbožní a budou uctívat Nejsvětější Božství. Proto se očekává, že dosáhnou i dobrého samádhi. Jde-li však o lidi duchem průměrné, pak jim sjednocení, samádhi, přinese pouze určité příjemné zážitky, ale nikoli poznání.

Poznání mohou získat jen lidé schopní velmi dobře vše rozlišovat a duševně se nejvýš ovládat. Ti jsou schopni pozorovat, takže stav sjednocení (samádhi) posílí jejich schopnost vnímat do té míry, že dospějí až k dokonalému probuzení nebo prozření.

26. Jejich výsledkem jsou pestré zážitky.

Vysvětlení: To je míněno ze všeobecného hlediska. Podle vnitřních kvalit jedinců může být někdo vytržen až k Bohu, kdežto jiný může prožít vytržení strašlivé. Nejvyšší citové vytržení může člověka citově uspokojit, nejnižší, strašlivé, mu poskytne moc a převahu nad ostatními lidmi. Důvody jsou uvedeny v předešlém komentáři.

27. A také užitečné poznatky ve sféře hmotných jevů.

Vysvětlení: Sjednocení, které se neprojeví čirým povznesením celé bytosti usilujícího nad svět, představuje vždy soustředěné pozorování s dokonalým odstupem od toho, co člověk vnímá. Když pak poklesne síla tohoto stupně soustředění a člověk se duševně zase vrátí na tento svět, vždy si s sebou přinese moc prozření, které se uplatní na tomto světě, protože tento svět je nejbližším objektem, který mu vstoupí do vědomí prostřednictvím vnímání. Tím je samádhi užitečné i na této pláni.

Jóginové však nepřihlížejí k tomuto účinku koncentrace, zvané sjednocení. Cesta duchovního vývoje se podle jejich názoru má nastoupit proto, aby člověk „dovršil“, čili dosáhl a uskutečnil nejvyšší stav duchovního vývoje, takže prozření je vedlejším výsledkem, který se má při nejvyšších mystických zřetelích pomíjet.

28. Prožívání blaženosti,

Vysvětlení: To proto, že hledající člověk nehledal pouze jako zvědavce, nýbrž jako zbožný člověk, který se cítí tísněn vnitřními poměry, např. nepoznáním.

29. jakož i přetvoření povahy (přirozenosti)

Vysvětlení: Subjektivní prožitky, jichž dosáhl v samádhi, působí na člověka tak mocně, že postupně opouští egocentrické zaměření a začne uznávat, že je jen kolečkem ve velikém vesmírném mechanismu. To je jakoby sehnutí šíje před vnější absolutní skutečností a tato pokora se jistě projeví v celém jeho jednání, když dosáhl samádhi.

30. a změna myšlení.

Vysvětlení: Jednání, názory a myšlení spolu úzce souvisejí. Proto mocné vjemy ze stavu sjednocení ovlivní celého člověka. Z toho hlediska je však stav sjednocení pouze začátkem cesty vedoucí k duchovnímu zdokonalení. Neboť dokud člověk nezažije vše, co může stav sjednocení poskytnout, mohou být jeho

stavy pouze chtěné, a proto rušené pochybnostmi. Zažitím samádhi pochybnosti přestávají. Proto musí jít za duchovním cílem s použitím moci temperamentu a nikoli z moci přilnutí k něčemu.

31. Některé zvláštní duševní a duchovní schopnosti.

Vysvětlení: Duševní a duchovní schopnosti jsou podmíněny vědomými a kontrolovanými psychickými reflexy. Stav sjednocení znamená pouze vědomou pozornost za ideálně indiferentního postoje k předmětům pozornosti na úrovni pocitové přirozenosti. Z toho je jistě zřejmé, že sjednocení, samádhi, vede k postřehům tak hlubokým, že je jeho výsledkem schopnost zjišťovat mechanický základ postupu životního dění. Tato schopnost je podkladem duševní moci nad poměry. A postupuje-li někdo v používání této moci dobře, budí to dojem, že získal magické schopnosti. Ve skutečnosti je to však jen schopnost dokonaleji využívat možnosti, vytvářející se mechanickým procesem životního dění.

32. Je-li vědomí oproštěno od hrubších psychicko-fyzikálních strusek, které pocházejí z vnímání hmotného světa,

33. a nelpí-li člověk na ničem světském,

34. dosáhne vyššího druhu stavu sjednocení.

Vysvětlení: Předchází-li stavu sjednocení pročištění jak na úrovni vědomí, tak i na úrovni psychické, je přirozené, že vědomí utkví v nekonečné Prázdnotě, která je prosta tvůrčích jevů a sil v každé formě. V tom případě se člověk stává na jedné straně dokonale indiferentním a na druhé straně dokonale pozorujícím a prohlédajícím. A to je předpoklad pro nejhlubší poznání a niterné vyrovnání ve věci pocitů, myšlenek a duševních stavů.

35. Jeho dosažením je člověk zproštěn pocitu duševního a duchovního omezení.

Vysvětlení: Protože vědomí člověka při tomto druhu sjedno-

cení utkví v nekonečné prázdnotě (Ducha), přináší to s sebou i konec rozlišování ve smyslu „já“ a „ty“. Je-li toto rozlišování zrušeno, jsou též zrušena pouta, jimiž je vědomí vázáno na vlastní bytost.

Člověk, který zrušil omezení na úrovni uvědomování, se může uvědomit i v jiných věcech, a to se stejnou snadností, jako se může uvědomovat ve svém vlastním těle ten, kdo neprošel kurzem mystického školení. Ale uvědomování ve všech věcech nevyžaduje praktické mystické zkušenosti. Je to schopnost, která leží stranou cesty k duchovnímu zdokonalení; dospěje-li však někdo k uvědomění se bez omezení, může jeho pomocí podstatně rozmnožit mystické zkušenosti.

Uvažuje-li světský člověk o pocitu duševního a duchovního uvolnění, které se projevuje v možnosti uvědomovat se ve všem, co je mimo jeho vlastní bytost, může si položit otázku: „Co by se stalo, kdyby moje vědomí opustilo mé tělo? Mohlo by se vůbec vrátit do těla zpět? Nerozplynul bych se mezitím v nekonečnu? Nebo by to bylo příčinou mé smrti?“ Tyto otázky si může položit jenom ten, kdo lpí na svém těle a bytosti. Vyvstávají jen ze strachu před ztrátou domnělé individuality, již otrok vnějších jevů vlastně nemá.

Jakmile někdo získá poznání, že Já je složeninou mnoha podružných já, kteréžto poznání je též výsledkem mystického úsilí, zmizí strach před případným uvědoměním se v jiných věcech. Pak je možno sbírat plody této schopnosti, totiž porozumění, že všechno je jednotou. Ostatně již před rozvinutím této schopnosti může usilující mystik vyzkoušet stabilitu svého jáství, aby se tím oprostil od strachu ze smrti, který omezuje uvědomovací schopnost.

36. Poněvadž se již při duchovně osvobozovacím úsilí na mentální úrovni cvičil v odpoutávání se od hrubého materiálu smyslového světa.

Vysvětlení: Mystické úsilí může být provázeno jednak trvalou kázní v čistotě vědomí, jednak smyslovou nekázní mimo dobu koncentrací. Je-li provázeno trvalou kázní v čistotě vědomí, jistě vede k nejvyšším duševním stavům, jež může dosáhnout bytost, pocházející z tohoto vesmíru. Když však toužící člověk tuto kázeň nedodrží a svou touhu projevuje toliko mentálním cvičením, nemůže počítat s nejvyššími výsledky své mystické snahy.

Duchovní úsilí, které se omezuje na mentální kázeň po jistou dobu během dne, dá sice vědomí konkrétní směr někdy i natrvalo, ale zkušenosti, které z toho pocházejí, neproniknou do vědomí, jestliže se člověk po svém cvičení duševně obrací opět do světa. Kromě toho takový člověk nemůže pochopit význam připoutanosti v celé její hrůze, a proto při případném pronikání vědomí do vyšších sfér (což je projevem uskutečňujícího se stavu sjednocení) přilne k něčemu určitému a zapojí se na to. Tímto aktem se ovšem uzavírají brány k nediferencovanému jsoucnu.

Když usilující člověk dodrží kázeň čistoty vědomí, pak trochu pozornosti stačí k tomu, aby dobře vnímal každou zkušenost pocházející z duchovního růstu. A když přitom nedopustí, aby se jeho bytost vědomě či nevědomě poutala na oblast skutečna diferencovaného, pak jistě ve stavu sjednocení bez překážek dosáhne i stavu nediferencovaného jsoucnu, kde je jeho původ a původ všeho stvoření.

37. Svět tvarů může na člověka mít vliv jen potud, pokud je s ním ve spojení buď na úrovni vědomí, nebo prostřednictvím vnímání, nebo niterným (psychickým) postojem.

Vysvětlení: Donutí-li člověk svou bytost v celém rozsahu, aby se nepoutala na svět, zachová si vnitřní svobodu, jejíž uzrání přivede realizaci absolutní Prázdnoty.

38. Jakmile je spojení přerušeno, vznikly podmínky k osvobození.

39. Tím je podepřen požadavek cvičit technickou jógu současně s nelpěním.

Vysvětlení: Nelpění je nejvyšší ctností. Nikoli však nelpění založené na hlasu svědomí, které nás varuje a kárá za některé činy, nýbrž nelpění na světě, který se nám vnucuje do vědomí prostřednictvím potěšujících požitků. To však ti, kdo hledají uspokojení pomocí mystické kázně, neberou vždy v úvahu. Proto se mnohdy dostávají na scestí. Neboť když potlačují hlas svědomí, které je kárá za špatné činy, ztrácejí důležité kritérium a mimoto neučiní ani krok na cestě mravnosti, jež pročišťuje jejich vědomí, zvyšuje chápavost a čistotu.

Proto je vždy třeba uvažovat o ukazovaném směru. Poučky je nutno chápat tak, že musí vést k umenšení zlých věcí a k rozmnožení věcí dobrých. Skutečným zlem je sobectví, které se potlačením mravních korektivů (svědomí) zvětšuje; dobrá je kázeň, která umenšuje zosobnění. Skutečné nelpění člověka mravně zdokonaluje a také zcela osvobodí.

HLAVA IV

KONEČNÉ POUČKY

1. Cílem soustředovacího úsilí je poznání způsobu jak vyprostit já z těla, což je předpokladem duchovní svobody v nadosobním smyslu.

2. Proto se má soustředování provádět ve stavu nejvyšší bdělosti.

Vysvětlení: Při soustředování má člověk postupovat tak, že se snaží uvědomovat si předmět pro soustředování v plynulých spontánních uvědomovacích akcích – které tedy následují jedna za druhou – čili uvědomovat si tento předmět formou nepřetržitých připomínek. Jinak je nebezpečí, že člověk přejde od bdělé pozornosti k tupé netečnosti.

Tupá netečnost velmi často mívá pro začátečníka jisté kouzlo, neboť zaměňuje krize bdění za příjemnou duševní netečnost, která může být dokonce provázena sněním. Přitom se člověk ocitá ve vnitřní situaci, již lze označit za „stav bez napětí“. V tomto stavu se ho zmocní *tamas* (tupost), jehož rozvoj vede k duševní nehybnosti se všemi jejími zlými průvodními následky.

Duševní nehybnost je na cestě duchovního vývoje stavem naprosto nežádoucím. Značí totiž, že člověka ovládá příroda prostřednictvím vnitřních živočišných impulsů. Protože je netečný, nezaujímá k nim objektivní stanovisko, jakým se živočišnost jediné může překonat.

Duševní nehybnost je právě na opačném konci žádoucího stavu a úsilí v mystice. Duchovní dokonalost totiž znamená neporušitelnou vládu nad spontánními bytostnými projevy v podobě citových vznětů jakožto aktů, jež zprostředkují hmotnou

i duševní výživu bytosti. K této vládě člověk dospívá teprve tehdy, když se duševně propracuje nad všechny protiklady tím, že zcela překoná sama sebe, takže potom setrvává v sobě jako bytost duševně nevzrušitelná, bdělá a plně si vědomá sama sebe i všeho kolem sebe.

Zaujetí pozornosti předmětem pro soustředění mnohdy skutečně otupuje bdělost a uspává vědomí. Je to překážka, již nelze snadno překonat; není však nezdolatelná. Podle povahy případu stačí buď měnit rozměry předmětu pro soustředění, nebo brát v úvahu dva opěrné body, nebo si stanovit opěrný bod pro pozornost a dávat přitom pozor na to, abychom si trvale zpřítomňovali své tělo ve vědomí.

Tato poslední pomůcka je nejučinnější, protože poskytuje možnost zaměstnávat se tím, že relativně zdůrazňujeme koncentrační předmět, tj. např. bod zvolený pro vědomé pozorování, nebo též zdůrazňujeme zpřítomnění těla ve vědomí – vždy podle toho, jak se jedno nebo druhé ztrácí z patrnosti.

Tento postup náleží do buddhistického tzv. pohraničního soustředění a zabraňuje tomu, aby nad člověkem, respektive jeho vědomím, zvítězily bytostné síly. Z toho totiž vždy vzniká nevědomost a strast.

Bezprostřední nebo úplné soustředění může být člověku ideálem. Ale cesta k němu je zatarasena vměšujícími se momenty neuvědomování. V takovém momentu může silnější vitalita toužícího člověka uvést na cesty pocitového prožívání, jehož jednotlivých stavů je nekonečné množství. Toto prožívání ho pak vždy může duševně docela absorbovat.

3. Člověk však svým uvědomováním nesmí zapadnout do diferencovaných stavů vědomí ani se nesmí poutat na vlny citů a jiných duševních stavů, protože by psychicky přešel do karmy jiného druhu. Citové vlny a jiné duševní stavy jsou totiž jen jiným projevem niterných vzduť potlačených mocí vůle, jejichž pozorování je umožněno správným soustředěním.

Vysvětlení: Na počátku éry, kdy země na svém povrchu uvítala první lidské bytosti, nosila vlastně bytosti poměrně dokonalé. Jejich stav se vyznačoval tím, že nebyly vědomím tak úzce spojeny s tělem a kromě toho jejich těla nebyla jejich vědomí kvalitativně tak vzdálena jako nám. Proto neměly překážek, které by jim znemožnily přestupovat z jedné sféry do druhé, z viditelná do neviditelná. Jejich tělo se hmotně teprve utvářelo a jejich psychická přirozenost podle našich měřítek teprve začala nabývat konkrétních forem. To znamená, že tyto bytosti fyzicky představovaly velmi mladý přírodní útvar, který nemohl jejich vědomí tak úzce omezit. Z našeho hlediska to tedy byli vlastně ještě skoro duchové se všemi předpoklady pro neomezené uvědomování, jehož kvalita sama o sobě jim dovoľovala prostupovat všemi sférami a utvářecími momenty přírody.

Tuto schopnost však tyto bytosti postupně ztratily proto, že se jejich těla postupně zhutňovala a že se vymezovala i jejich psychická bytnost. K urychlení této degenerace pak přispívalo především to, že se smyslově upoutávaly na vnější svět. To jim tehdy mohlo být příjemné a snesitelné vzhledem k jejich karmické mladosti a tím i čistotě.

Toto upoutávání se však stalo za dlouhou dobu zvykem. Od okamžiku, kdy se objevily na zemi, až po naše časy uplynulo dlouhé období. Toto dlouhodobé upoutávání navršilo na jejich osobní vědomí temné kvalitativní spousty, takže my, jejich potomci a lidské bytosti dnešní doby, jsme již karmicky zatíženi velikou temnotou a úpíme vlastně pod jhem nevědomosti a bolesti s ní spojených.

Chce-li proto dnešní člověk zlepšit své psychické uzpůsobení a zvýšit kvalitu vlastní přirozenosti, musí nastoupit obrácenou cestu, než kterou až dosud s celým lidstvem šel. Musí se vnitřně vyprostit z okamžikových uvědomovacích akcí, tj. svého psychického pobytu na úrovni diferenciací, a přejít do stavu

uvědomování nevyomezovaného nebo nepřerušovaného. Tak se vědomím přenesse do bezbřehého stavu uvědomování, do absolutna. Potom se pozná jako bytost jsoucí dosud ve stavu prvopočátku lidství, jehož kvalitativní působení na dnešní kvalitativně starou strukturu se projevuje jako duchovní zkušenosti pravé moudrosti. A to je splnění požadavku, jež klade tento aforismus.

Ale k tomuto komentáři je ještě třeba dodat: uvedený postup bytostného utváření a vývoje není v souladu s Darwinovou vývojovou teorií, ba naopak, je s ní v protikladu. Ale na tom mnoho nezáleží. Darwinismus totiž vychází z elementárního stavu bytostného utváření, kdežto já myslím na prvopočátek slunečního systému.

Vývoj slunečního systému totiž představuje degenerační proces na úrovni kvalit. Než se tento systém vytvořil, byl tu jenom prázdný prostor, v němž z jakýchsi důvodů vznikl hvězdný oblak, který se sbaloval a zhušťoval a tím se postupně přetvářel až ve hvězdný systém. Ale to byl vývojový postup částeczek tvořících tzv. mrtvou hmotu. Spolu s ním probíhal degenerační proces jiných systémů a kvalit, jejichž gravitační potenciál je stavěl proti hvězdnému systému jako bytosti. Tyto bytosti byly v době svého utváření – uvažováno s ohledem na povahu naší existence – jenom duchy. Jejich malá gravitační hodnota vzhledem k jevům ve slunečním systému byla příčinou toho, že se zhutňování jejich těl opožďovalo za zhutňováním vesmírných tvůrčích kvalit. Z toho důvodu došlo na zcela mladé zemi k projevům toho, co dnes pokládáme za bytosti, co však v samých prvopočátcích konsolidace zemské kůry bylo siluetami, které se vzhledem k našemu stavu stávaly hutnějsími a hutnějsími, až se konečně staly lidmi.

Tehdy však byly bytosti, které nazýváme lidmi, skutečně více duchy než hmotnými bytostmi. Proto byly duchovně mnohem

pokročilejší než dnešní lidé. Avšak na rozdíl od dnešních duchovně vyspělých lidí žily vlastně v přirozeném stavu, a proto si ho nevážily. To způsobilo jejich další degeneraci, jejíž dědicství můžeme vidět v tom, že jsme v přirozeném stavu zaujati mnohem více světem než duchem. A na této dnes nám vlastní cestě stejně jako oni vytváříme nevědomost, která však již neskončí jako u nich, totiž ve vzniku potomků, kteří jsou poutáni k světu, ale mají ještě jasné vědomí rozumných tvorů. Naše připoutanost a z ní vyvěrající nevědomost hrozí vyústit v duševní tupost a ve vznik potomků zcela animálních, ne-li v něco ještě mnohem horšího. Proto je třeba zvyšovat mravní hodnoty úsilím o nelpění na světě. Je třeba je zvyšovat povznesením do uvědomování nadčasového, aby se degenerační proces zastavil a tím aby se oddálilo nebo i odstranilo kritické znehodnocení lidského stavu.

4. Za těchto okolností se neprožívá to, co je určeno prožívat v těle lidské bytosti.

Vysvětlení: Z duchovního hlediska se má lidský stav vyznačovat vědomím osvobozeným z okruhu časovosti. Není-li tomu tak a člověk místo toho vědomím lne k časovým momentům, pak již z vlastní vůle nastoupil cestu vedoucí do sfér bytostí podlidských. Osobně podezřívám každého z toho, že po této cestě pádí jako o závod, a to chtěně. Jak jinak by se každý mohl vyžívat v tak nekompromisním poutání na svět a na všechny jeho hmotné projevy, jak tomu ve skutečnosti je?

5. Člověk se zpronevěřil svému postavení (stavu).

Vysvětlení: Dnešní lidé chápou bytostný život jako samoučelný. Proto se duševně upínají pouze na smyslové prožívání a nedomyslí, že to vede k sobectví a jeho prostřednictvím k zevním nesnázím všeho druhu. Živoucí bytí symbolizuje oživení mrtvé materie, což z jiného hlediska můžeme považovat za vývoj hmoty směrem k nepostřehnutelným substancím. Proto

duševní potenciál bytí znamená sestup kosmického Ducha do hmoty. Správným rozvinutím uvědomění hmotného bytí má tento potenciál přepodstatnit hmotu do té míry, aby se též stala „duchem“.

Přepodstatnění hmoty v neviditelnou a fyzikálně nezjistitelnou materii je problém řešitelný jen takovými duševními postupy, jaké může započít a pak s nimi manipulovat pouze vysoká inteligence. Toto přepodstatnění může být založeno i na postupech, jimž obecně myslící člověk nerozumí. Proto byla vytvořena náboženství, která vedou věřící k tomu, aby pozvedali mysl (ducha nebo duši) k transcendentní oblasti, k Bohu. V každém případě je možno za transmutační faktor pokládat jen tyto tendence do transcendentna. Člověk se ho má chopit z povinnosti, již mu ukládá jeho bytostný stav. Nechopí – li se ho a naopak se podřídí tendencím, které vznikají duševním zaměřením do světa, hřeší proti lidské existenci. Tím se vystavuje nebezpečí, že tuto existenci v procesu sansáry ztratí. Nikoli ovšem bezprostředním zásahem osudu nebo Boha, nýbrž svými vlastními bytostnými tendencemi. Pokud nesměřují k rozvoji intelektuálních hodnot a rozumu, a tím ovšem ani k vládě nad hmotou, míří k smyslovým a pocitovým prožitkům, a tím vlastně též k animálním bytostným objektivacím po jeho fyzické smrti.

Dnešní lidé jsou přesvědčeni, že je víra v reinkarnaci pouhá pověra, spjatá s duševní zaostalostí. Svůj názor ovšem neopírají o vlastní postřehy a psychické zkušenosti, nýbrž pouze o víru ve tvrzení těch, kdo reinkarnaci popírají. Toto popírání souvisí s elementárním názorem na život a také s tím, že se jeho hlasatelé nechávají překonávat živočišností, protože jsou v otázkách životních problémů duševně pohodlní.

Reinkarnaci lze vysvětlovat jako děj fyzikální, který se řídí zákonem o zachování energie. Životní energie se totiž smrtí

neztrácí, nýbrž podle mravních kvalit na ni vázaných přechází do nových existencí. Známe např. „davovou psychózu“, ale neuznáváme, že duševní napětí, v němž někdo trvale žije, je rovněž setrvačné a přenosné ne-li na davy, tedy alespoň na jednotlivce jemu blízké. I tímto způsobem se člověk totiž reinkarnuje případně ještě za svého života. Vzhledem k tomu nebude při trošce odpovědnosti nikdo chtít přenášet do životních virů existence i života bližních jenom zlá napětí, pocházející ze sobectví živočišných sklonů a chtíčů a jiných závadných vnitřních tendencí a kvalit.

Jako lidské bytosti tedy máme povinnost vědomím a vůbec i duševně se pozvedat do transcendentna. Když to nečiníme, zpronevěřujeme se lidství, pracujeme k urychlování lidské degenerace ve shodě se záměry duchovního nepřítele lidství, s Márou, personifikovaným duchovním zlem. Potom musíme počítat s tím, že jakožto jistý faktor, vtělující se do svých vlastních potomků, nebo jako jiný živý činitel propadneme trestu, tj. nevědomosti, nenávisti a jiným zlům a s nimi spojeným osudům.

6. Místo aby žil ve vnitřní harmonii spojené s nazíráním na Boha nebo božské kvality, pohybuje se vědomím v temné astrální sféře a sbírá jiné nežádoucí vedlejší prožitky.

7. Z nich nezíská potřebné životní zkušenosti.

Vysvětlení: Jakmile člověk sejde z cesty přímého osvobození vědomí od světa a jeho projevů a místo toho rozdmýchává své zájmy o všemožné nižší problémy, sešel denním vědomím z cesty reálného duchovního života do života duševního, který, jak jsem již řekl, je v neosobním smyslu astrálním světem. Ale astrální (duševní) svět je světem nespočetných jevů. Ukáží zvědavost i touhy po pocitových vzrušeních a tím se podobá síni, v níž se lidé oddávají zábavám. Zábavy ovšem nejsou prospěšné. Jsou to pocitové vzruchy, vzdalující člověka od reálných problémů života. Duševně ho oslabují a připravují na to, aby se

třásl před skutečným životem. Ale skutečnému životu se člověk nevyhne buď dříve, nebo později; je to činitel, který třímá výstražné „mene tekkel ufarsin“.

Z předcházejícího je snad patrný můj názor, že nemáme dost času na zábavy a tedy ani na pobyt v astrální sféře po způsobu bytosti ovládané a nikoli bytosti pozorující a zkoumající. Vím totiž, že časová dispozice, již člověk svým vtělením získal, zábavám skutečně nepřeje. Je-li smyslem lidského života dosáhnout svobody na úrovni vědomí, pak je tím člověku dán úkol tak velký, že při dobré a nekompromisní snaze s časovou dispozicí právě vystačí. Ale ujišťuji, že dosažením svobody získá více, než mohou poskytnout všechny zábavy. Člověk ví, že již před ním není nic, co by mu mohlo vyhrožovat zkrušujícími zkušenostmi; to stojí za víc než za všechny vzruchy ze zábavy, po nichž vždy následuje nedobrá nálada.

8. Poněvadž získat zkušenosti je možno jen tím, že člověk analyzující pozorností setrvává v těle; přitom si musí uvědomovat nejčistší a nejvnitřnější vlastní podstatu.

Vysvětlení: Duchovní zrání lze urychlovat soustředěním, jež se vždy má upínat na dva opěrné body. Jednak na tělo, resp. bytost, jejíž projevy jsou shrnovány uvědomováním ve formě já, jednak na nadosobní princip jakožto sféru, stav nebo prostředí, do něhož se má bytost absorbovat. Chybí-li totiž tento princip, pak se soustředění stává činitelem, jímž se člověk zaklíná do sféry, v níž již je. Proto jedním údem soustředění má být zpřítomnění bytosti ve vlastním vědomí, kdežto druhým vyhledávání a rozvíjení kvality, která má být realizována na úrovni prostého uvědomování. Potud je mystické úsilí zřejmě věčné.

Světský člověk, který považuje smyslový svět za alfu a omegu skutečnosti, se domnívá, že mystické úsilí vychází z abstraktních pojetí a závěrů a v abstraktních jevech také končí. To je ovšem omyl. Cílem mystického úsilí je dokonalost. Za správnou

ji lze pokládat jen tehdy, když jas poznání a prožitek svobody mají stejný ráz jako prožívání skutečnosti, jak ji chápe světský člověk. To znamená, že dokonalost má zvýraznit světlo a jas nejvyšší skutečnosti jak na úrovni fyzického prožití, tak i v denních nebo obecných zkušenostech člověka, který je realizoval.

Vytržení vědomí, z něhož se u člověka rozvinul dvojitý život – totiž obecný nebo fyzický na jedné straně a skutečným vzdálený snový život pocitový na straně druhé – je důkazem toho, že se ocitl v extrémním stavu. Ale tento stav nemusí být provázen poznáním. Může sice vést k přesunu vědomí do oblasti transcendentní a upevnit je v ní tak, že člověk zapomene na všechn vnější svět a konečně se do této sféry cele ponoří – ale tím se stejně nic neřeší. Za extáze se puls živočišnosti jen oslabí, jenže extáze netrvá věčně. Když skončí, člověk se může stát opět chtivým, nestane-li se z něho zrovna po stránce živočišné neduživce.

V každém případě, a proto i tehdy, když stav vytržení skončí fyzickou smrtí, se karma přinášející mystické zkušenosti vyčerpá a pak se zpravidla opět rozvinou živočišné sklony v plné síle. Člověk, ať již jako hmotná bytost, či již jenom jako „duch“, bude přinucen vrátit se do živočišného života. Ten je tak úzce spojen s fyzickou bytností, že celá jeho bytost bude pomalu pozvedána z bahna pudovosti do sféry vykoupení prostřednictvím karmického pročištění a povýšení, které vzniká z naléhavě působící zlé karmy a opětovných pádů do strastných stavů. To však je cesta velmi strastná.

Chápejme tedy duchovní dokonalost jako úplné sjednocení jak fyzické, tak i fyziologické a psychické bytnosti s bezmezným známým pod slovem nirvána. Než však k němu dospějeme, musíme již dávno předtím přepodstatnit své tělo do oblasti těl neviditelných, kde bytost sebe si již vědomá doplní potřebné životní zkušenosti, aby mohla spočinout v nejhlubším a nejvyšším

pokoji. Zdá se totiž, že úplné vstřebání bytostné struktury do bezmezna není možno uskutečnit v našem životním prostředí, které lidi zcela absorbuje. Rozhodně je však i v tomto prostředí možno uskutečnit stav vyššího utváření.

Tento stav, pokud mu předcházela cílevědomá snaha o nejvyšší vykoupení, je stav přechodný, který člověka donese k nejvyššímu cíli. Ale za jiných okolností, totiž dostavuje-li se tento stav na základě působení přechodně působící záslužné karmy, značí to jen, že se vyskytly lepší podmínky na kolotavé cestě inkarnacemi.

9. Soustředování mysli (pozornosti) na čisté Já a současné dokonalé uvědomování si těla i duševních projevů přinese osvícení.

Vysvětlení: Čisté Já je esence bytnosti, která se v individu duu projevuje jako čiré vědomí a která je v našem pojetí spíše transcendentním činitelem než bytostnou kvalitou. Kdo se soustřeďuje tak, že si uvědomuje pouze toto Já, volí vlastně jako předmět pozornosti princip poznání. Pokud je oporou neanalyzující pozornosti hmotný předmět, zatemňuje princip postřehu. Naproti tomu nejvyšší kvalita kosmu, případně jeho světlo, principiální světlo, jež se vždy nazývá vyšším Já, princip postřehu osvěcuje.

Pamatujme vždy na přirozený vliv toho, co poutá naši pozornost. I když snad nelze psychologický vliv předmětů pozorování nebo zájmů pozorovat zjevně, tj. na první prostý pohled, přece je jisté, že inteligence lidí je v úzkém vztahu k jejich zájmům. Ještě jsem se např. nesetkal s duchovně dobře vyvinutým a pokročilým sobcem a lakomcem a rovněž jsem se nesetkal s tupcem, který by věcně a správně filozoficky myslel. Mezi těmito dvěma krajními typy existují zdánliví inteligenti – sobci a duševně omezení filozofové. Právě tito lidé vytvářejí domnělé psychologické problémy, ty, které v podstatě neexistují.

Cesta k nejvyššímu realistickému poznání je určena vědomým zájmem o nejvyšší bytostnou esenci za současného uvědomování bytnosti tělesné i duševní. Vědění, resp. poznání, je totiž reakcí na směřování vlivu tří základních přírodovědných faktorů, totiž hmoty, dále pak sil, jakožto reálných složek bytí, a vědomí, jakožto jejich prostředí nebo pole. Proto nestačí, aby se ten, kdo vyvíjí duchovní úsilí, orientoval jen na nejvyšší Prázdnotu, nebo jenom na psychické změny, nebo jen na tělo, jak se to někdy činí. Jeho orientace by byla příliš malá a úzká, než aby se mohla stát zápalkou, jež zažehuje světlo „Velikého prozření“.

10. Protože za těchto okolností světlo vyššího principu (pozorujícího Já nebo Ducha) osvítí nižší principy, v nichž sídlí vědomí neosvíceného.

Vysvětlení: Příčinu nevědomosti hledejme v upoutávání vědomí na hmotné věci a tím vlastně na prostředí diferenciací. To je obvyklá situace u člověka, který se nepodrobí žádné duševní kázni. Proto je u živočišně žijících lidí nevědomost o nejvyšším poznání obvyklá. Ale ne každý člověk se s ní spokojí. Proto tak nebo onak usiluje o to, aby získal poznání.

Nejlepším způsobem je obracet pozornost k transcendentnu jakožto čirému Světlu, které je buď vědomím samým o sobě (čirým vědomím), nebo kosmickým Duchem, nebo kosmickou Prázdnotou. Proto by se mohlo říci: upnutí pozornosti do oblasti bezpředmětné vytvoří podmínku pro přesun vědomí do nediferencované jsoucnosti, protože pozornost a vědomí jsou vždy v přímém vztahu. Přesun vědomí do oblasti nediferencované je předpokladem niterného odloučení člověka od jevů, což zase vede k objektivnímu stanovisku a tím k poznání.

11. Jsou-li nižší principy bytí vyloučeny z vědomí, pak ani při jógické snaze nemůže Světlo vyššího Já proniknout dolů do nižší přirozenosti, takže osvěcuje pouze sféru, která je jeho sídlem.

Vysvětlení: Spojování kvalit na úrovni vědomí je problémem pro každého člověka, který vstupuje na mystickou cestu. To proto, že je zvyklý na jednoznačnou světskou náplň vědomí. Zajímá se totiž buď o věci sféry předmětna, nebo se cele obrací k věcem abstraktním, kdežto pojetí obou tak rozdílných kvalit v tomtéž okamžiku a v jednom aktu uvědomění mu činí obtíže. Proto ten, kdo touží uniknout z tísnícího prostředí obecného života pomocí mystiky, zpravidla přenáší své zájmy na abstraktní věci a to způsobuje, že se stává nepraktickým.

Člověk, který si správně počíná při hledání na cestách mystiky, musí svůj objektivní svět rozšiřovat právě pomocí toho, že bude rozšiřovat zřetele. Při snaze uskutečnit duchovní život musí buď částí vědomí, nebo citu, setrvávat ve smyslovém světě. Vyššího světa se musí snažit dosáhnout dalšími zřeteli, pojatými navíc ke zřetelům světským. To znamená, že musí zůstat člověkem normálně orientovaným a ke svému stavu přidružit duchovní zřetele; intenzita těchto zřetelů bude odpovídat jeho duchovnímu pokroku.

Mystický vývoj je tedy v přímé souvislosti s rozšiřováním dosavadní psychologické základny, na níž se může člověk vědomě a instinktivně vyžívat. A zejména v první fázi tohoto vývoje nesmí opustit dosavadní životní základnu, jen ji rozšiřovat duchovní orientací. Takovým jednáním si připraví novou půdu pro osobní vědomí. Až spojí světské a duchovní zřetele, stane se toto pole jeho přirozenou základnou a tímto aktem uvědomění získá maximum bytostných životních zkušeností.

12. Za těchto okolností získává mystik poznatky i zkušenosti ve věcech odtažitých, kdežto v nižším smyslu zůstává na jednom stupni.

Vysvětlení: V této situaci můžeme najít mnohé mystiky. Žijí totiž mnohdy dost výrazně mystický život, který se manifestuje rozšířenými stavy a prožitky čistoty, ale přitom zůstávají ve

světském životě průměrnými lidmi. – Mystik se musí rozvíjet jak ve vnitřním, tak i v zevním smyslu. K tomu slouží dvojí duševní zaměření v jednom aktu uvědomění, jak jsem již řekl dříve.

13. Protože postup v řádu stvoření je podmíněn přenášením vědění, získaného ve vyšších sférách, do prvků tvořících nižší přirozenost.

Vysvětlení: Za nižší přirozenost je nutno pokládat přirozenost pocitovou, resp. elementárně pocitovou. Tato přirozenost není nikdy dosti prostoupena pravou intelektuální silou nebo kvalitou, aby mohla zamítat prožívání, které dotykem nebo hmatem do nekonečna kuje články řetězu příčinnosti. To právě má na zřeteli mystika. Proto nám jako pomůcku pro řešení soudržného činitele bytostné struktury, totiž karmy, předkládá tzv. přenosy intelektualizujících kvalit z oblasti vědomí, rozumu a mysli do pocitové přirozenosti.

Jakmile se někomu podaří intelektualizovat pocitovou přirozenost asimilačními postupy, tj. zpřítomňováním této přirozenosti ve vědomí, opustí tato (pocitová) přirozenost dosavadní základnu a funkčně se přetvoří ve vyšší složky. Tak se člověk octne ve světle poznání, neboť přetváření pocitové přirozenosti v přirozenost mentální nebo rozumovou symbolizuje cestu životními zkušenostmi, jimiž se animální bytost přetváří v bytost inteligentní.

Přenosem vědění, získaného v duchovním povznesení a tím tedy ve vyšších sférách, do prvků, tvořících nižší osobnost, se dostáváme k základnímu problému jógické a mystické výchovy. Ať si o tom lidé myslí cokoli, účelem mystiky není dovést člověka do světa zázraků, kde bude moci zažívat a ochutnávat něco neobyčejného. Cílem mystiky je pouze přepodstatnění bytostné struktury, které člověka uzpůsobuje k tomu, aby mohl prožívat nadsvětské stavy v přirozeném stavu vědomí v tomto

těle a na zemi. A to je skutečnost zázračnější než rozličné vize a abstraktní prožitky, jichž se zpravidla dosahuje pomocí prohlubování psychické pasivity.

14. Vyšší principy lidské přirozenosti není třeba osvěcovat, protože jsou osvědčené.

Vysvětlení: Tento výrok je zaměřen proti tendencím k samovolnému bloudění myslí, tj. proti nižší formě meditací, jejichž předmětem není nic ze subjektivní skutečnosti, z vlastního prožívání, z vlastní psýchy. Při takovýchto meditacích zůstává mysl činnou vždy jen ve sféře myslí, cit ve sféře citu, nedotčený pud ve sféře pudu atd. To ovšem nevede k žádnému konkrétnímu přínosu. Ale domnělí mystikové se přece jen oddávají bloudění myslí. To proto, že se přitom nemusejí namáhat, aby opustili linii žití světských lidí, jejichž myšlenky závisí na prožitkových nebo přesněji na psychických pochodech. Zpracovávají rozumové problémy tak, jak je napadnou, a sotva vnímají, jak je k tomu podněcuje jejich vlastní podvědomí.

Jóga je nauka zaměřená na slučování principů a kvalit bytí. Nejvyšší formou tohoto slučování je chtěné uvědomování si těla na jedné straně a psychických faktorů a změn na straně druhé, a to v jediném časovém okamžiku. Jenom tímto způsobem je možno absorbovat tělo do kvalit a sil blízkých svou povahou vědomí, čímž se bytost povznese k lepším stavům a k vnitřní čistotě.

15. A přenášet světlo poznání do podvědomí je bezúčelné.

Vysvětlení: Světlo udělující poznání se přenáší do podvědomí tehdy, když se někdo soustřeďuje tak, že promítá světlo nebo předmět imaginace do těla jako do truhlice a víc se o to nestará. V tomto případě mohou koncentrační předměty vytvářet novou náplň těla, ale působí v něm potom jako samostatné síly. Jejich činnost se může projevit vytvářením zajímavých situací, které jsou ve smyslu obměn psychických napětí prožíváním, není to však ani osvobozující prožívání, ani poznání.

16. Protože jako skutečnost může člověk chápat jenom to, co vstupuje do vědomí.

Vysvětlení: Ze subjektivního hlediska je možné pokládat za neskutečné vše, co existuje za hranicemi uvědomování. Avšak i to, co je uvědomění vzdálené, může v životě člověka působit stejně jako to, co si uvědomuje. To, co si neuvědomuje, vyvolává v jeho bytosti popudy, které uvádějí do chodu kolo procesů poznávaných jako prožívání. Ale toto prožívání, vnucované vnějšími činiteli, může být nežádoucí. Síly, pracující v podvědomí, jsou proto též nežádoucí. Každý člověk se tedy má snažit o to, aby svou životní základnu vybudoval na úrovni denního uvědomování a aby tak mohl potlačit všechno, co v něm vystupuje jako výsledek neznámých psychických nebo fyzikálních příčin. Má dbát na tuto připomínku tak dalece, že se bude snažit své uvědomování zdokonalit do té míry, až bude vyloučena každá příležitost k tomu, aby se do bezprostředního a živého uvědomování promítalo i působení podvědomých faktorů. Tato situace se označuje jako stav, který předchází stavu dokonalosti.

17. Zachovat vědomou vnímavost ve sféře předmětna a přitom udržovat předmět pro soustředění ve vědomí je vývojovým cvičením.

Vysvětlení: Úsilí o splynutí vědomí s předmětem soustředění se nesmí považovat za protiklad živého vnímání. Čím víc člověk usiluje o pravé soustředění, v němž nemůže být rušen vedlejšími bytostnými popudy, tím víc musí dbát na to, aby mimo dobu svého cvičení všechno živě vnímal. Takto se stupňuje bdění, které je protikladem ponoření, ale úspěšně vyvažuje jeho negativní stránky.

18. Za těchto okolností světlo vyššího Já prosvěcuje nádobu nižší přirozenosti.

Vysvětlení: Viz komentář k aforismu 8 této kapitoly.

19. Když světlo vyššího Já pronikne nižší já, pak se obě já ztotožní a tím je dosaženo dokonalosti.

Vysvětlení: Světlo vyššího Já je v přeneseném smyslu čirým uvědoměním nebo v jiném smyslu kosmickým Vědomím. Proto pronikne-li člověk čirým uvědoměním až do té části své přirozenosti, která se projevuje uchopovacími akcemi ve sféře pocitových zážitků, pročistí ji a povznese do světla mravnosti, které náleží tomuto uvědomění. Pak dojde k asimilaci nižšího vědomí s vědomím vyšším, což znamená uskutečnění jednoty mikrokosmu s makrokosmem a to je jiný projev stavu dokonalosti.

20. Uskutečnění toho však naráží na překážky. Jsou to:

21. podléhání sklonům nižší přirozenosti, přechodné ztráty uvědomování si zevního světa, nepozornost, nesprávné názory a duševní chaos.

Vysvětlení: Překážky právě vyjmenované lze zdolat vůlí; tak se tento úsek mystické cesty stává schůdným. Jejich zdolání však vyžaduje velkou ukázněnost, důslednost a obezřelost. Bez nich nelze v tomto druhu sebevlády dosáhnout úspěchu. Na tomto úseku cesty k psychickému sebezhdnocení se totiž pracuje proti moci přírodních sil, jejichž tlak je mnohostranný.

Sotva si pomyslíme, že jsme obrnění proti vzrušením, a již můžeme zjišťovat, že tomu tak není. To proto, že za pozorovatelnými vzrušeními existují vzrušení vnitřní, jemná a utajená, která je nutno též zahrnout do vnitřních překážek na cestě ke zdokonalení. Proto je třeba, aby byla pozornost stále napjata a všechny duševní stavy dobře kontrolovány.

22. Nižší přirozenosti musíme klást odpor.

Vysvětlení: Rychlení duchovního vývoje je vlastně cesta, již můžeme označit za „cestu proti přírodě“. To proto, že každý samovolný projev psychické přirozenosti musí být potlačen dříve, než se plně rozvine. Právě samostatné projevy bytí, které se mohou volně uplatňovat, jsou dokladem toho, že se člověk nechá ovládat přírodními silami. To mu dokazuje, že jde ruku

v ruce s přírodou, která ho ovládá prostřednictvím jeho nižší přirozenosti.

23. To je možné, když poznáme její projevy.

Vysvětlení: Člověk, který se chce oddat tomuto druhu jógy, má být vybaven potřebným stupněm inteligence. Potřebuje ji k úspěšnému použití analyzujícího soustředění, jehož pomocí se stanou evidentními všechny psychické změny a projevy.

Ryze citový člověk tyto možnosti nemívá. Proto u něho rozhoduje, zda na základě karmických předpokladů vystihne potřebné podmínky duchovního vývoje a zda ze stejných důvodů pochopí, kterým směrem musí uplatňovat tlaky své vůle. To je ovšem poměrně riskantní. Proto nebezpečí tohoto druhu zažehná, až když obsáhne Nauku teoreticky a těmito znalostmi vyzbrojen promění poznání v čin.

24. Uvědomování si věcí smyslového světa, přirozené projevy citění a smyslové vnímání jsou projevy nižší přirozenosti, které brzdí a zpomalují duchovní růst.

Vysvětlení: Spontánní duševní činnost symbolizuje duševní neodolnost, která uvádí hladinu psychické bytnosti do trvalého pohybu jako povrch mořské vody. Tento pohyb působí i na orientaci vědomí, která nedovoluje vnímat absolutno, nýbrž jenom svět předmětna. A čím je hladina psychické bytnosti rozbouřenější, tím spíš je možné vnímat jenom povrch strukturálních jevů. Duševní roztržštěnost je v přímé souvislosti s neznalostí pravdy, čili s nevědomostí, stejně jako je duševní klid předpokladem pro postřehnutí procesů dění i kvality absolutna.

Zájem o vlastní osobní bytí je prvotní příčinou spontánní duševní činnosti, jejíž tendence je zřejmě světská. Světské tendence duševní činnosti orientují vědomí do oblasti smyslů, proto člověk s výhradně světskými zájmy nemá z vlastních postřehů pravé vědění o skutečnosti. Jeho vědomí se může pohybovat

od povrchu jedné věci k povrchu věci druhé asi tak, jako může přeletovat motýl z květiny na květinu.

Psychická kázeň je tedy nezbytný předpoklad pro získání vědění a pro rozvoj duchovnosti, jejíž růst je závislý na stoupání subtilního duševního potenciálu schopného aktivity. Jeho stoupání je zase závislé na dostředivém směru duševního napětí a sil, které jsou v pohybu. Přesněji řečeno: ať chceme, nebo nechceme, musíme věnovat pozornost všem psychickým změnám a celému obsahu své vlastní bytosti, a to záměrně, aby tím byla potlačena duševní roztržštěnost. Jenom tak zesílí dispozice pro vjemy, které jsou tím hlubší a obsáhlejší, čím je člověk duševně nepohyblivější na základě chtěné duševní orientace.

Vzhledem k tomu je duševní vratkost, podmíněná psychickou nekázní, pravou příčinou nevědomosti a zaostalosti.

25. Když smyslové věci na člověka nepůsobí, a přece si zachová nejvyšší duševní aktivitu, podává tím důkaz, že se ovládá.

Vysvětlení: Nikoli naprostá nečinnost a nehnutost, nýbrž ukročení smyslového chtění na jedné straně a duševní živost a schopnost smyslového vnímání na straně druhé představují permanentní sebeovládání, z něhož se vyvíjejí duchovní hodnoty jógina.

Ale skutečné sebeovládání má více forem. Např. člověk je fyzicky nehybný, ale přitom dovede vše ostře pozorovat. Nebo upíná pozornost na bod, který mu představuje duchovní vesmírnou Prázdnotu, ale současně si ve vědomí zpřítomňuje své vlastní tělo. Nebo je duševně nepohnutelný, ale fyzicky nejvyšší činný. Nebo zastaví veškerou duševní činnost a přitom střeží přesvědčení, že je duchovně fyzickým centrem vesmíru.

Všechny tyto projevy sebevlády dokazují, že je jednotkou, která je současně činnou i klidnou, a tím na úrovni sebevědomí zastupuje duchovní, psychické a hmotné faktory vesmíru. To je předpoklad pro dosažení nejvyšší formy vrcholného stupně duchovního vývoje, spásy.

26. Přejichodnými ztrátami uvědomění (ve sféře smyslových jevů) je postižen ten, kdo nedbá o uvědomování si těla v době soustřeďování.

Vysvětlení čtenář najde v předchozích kapitolách.

27. Je třeba se udržovat při ostře bdělém vědomí až do okamžiku duchovního probuzení a varovat se před upadáním do duševní nehybnosti, která snadno zachvacuje cvičícího, jemuž je prázdnota opěrným bodem nebo stavem pro soustřeďení.

Vysvětlení: Prázdnota je nejvyšší kosmický stav, který člověk musí realizovat na úrovni vědomí, máme-li ho považovat za toho, kdo dosáhl stavu dokonalosti. Přesto musí jejímu přijetí odolávat až do okamžiku, kdy její kvality uskuteční na úrovni celého svého bytí. Neboť přijme-li ji dříve, projeví se tato Prázdnota jako *tamas*, který ho strhne do duševní nehybnosti.

Příroda i struktura bytosti dovolí realizaci Prázdnoty bez zlych následků jen za předpokladu, že k ní člověk dospěje jako k přirozenému výsledku až po vyčerpání se v aktivitě, při níž byl jeho zřetel obrácen výhradně k ní. To proto, že bytostná struktura představuje řadu psychických „zatvrdlin“, které budou změkčeny a posléze rozpuštěny nejvyšš vypjatou duševní i fyzickou činností.

Hledající člověk si tedy nesmí dopřát pokoje. Musí být činný pozorováním, rozjímáním, vytvářením psychického napětí, dvojitými koncentracemi a činnostmi těla i rukou, dokud sám sebe tímto způsobem nepřekoná a neupadne do nejvyššího stavu, do stavu dokonalosti jako bytost zoufale volající buď k Bohu, nebo k jinému nejvyššímu aspektu přírody, nebo k svému nevyššímu ideálu.

28. Pak mystická cvičení přinesou reálné duchovní výsledky.

Vysvětlení: Protože jsou sbírány na cestě činnosti a kázně.

29. Nepozornost (všeho druhu) je nutno odstraňovat

30. udržováním jednoho předmětu v mysli (ve vědomí).

Vysvětlení: To je nejpřirozenější prostředek, jehož pomocí lze odstranit duševní neklid a posílit postřehovací schopnost.

31. Tím se člověk svým uvědomováním usadí v sobě samém.

Vysvětlení: To je ovšem soustředění, k němuž lze přidružit osvěcující moc analyzujícími procesy pozorující mysli.

Stane-li se toto zvnitřnění hlubokým a silným, je třeba je pokládat za přirozené samovolné soustředění, za přirozené ponoření do sebe, které se za jistých okolností stává mystickou cestou vedoucí oblastí zázraků, poznání, vnuknutí atd.

32. Nesprávné názory se odstraní

33. tím, že člověk netvoří závěry o věcech pro něho abstraktních a nepochopitelných, které se mu vnucují do mysli k úvahám.

Vysvětlení: Z psychologického hlediska je každý závěr, který nevznikl z dokonalého pochopení posuzovaného případu nebo věci, činitelem duševně omezujícím a zužujícím vědomí. Proto se má správně usilující člověk podrobit kázni, vyjádřené slovy: vidět a nesoudit.

Máme vidět všechno, co se kolem nás děje, ale nemáme k tomu zaujmout žádné stanovisko, jímž bychom si vytvořili určitý názor. Tím se staneme duševně nevinnými. Ctností nevinnosti se naše vědomí ocitne v takovém jasu, že se jednou probudíme jako mudrci, kteří všechno chápou. Proto kolem sebe rozšiřují vůni lásky a dobroty a tak ve skutečnosti pomáhají sobě i jiným bytostem.

S úsudkem o všem jsou nejrychleji hotovi lidé mravně nejšpatnější. Jsou přesvědčeni, že vždy vědí nejlépe o velikém PROČ, jímž je podmíněn každý skutek všech lidí. Přitom však sami též jednají pod tlakem hnacích psychických momentů, aniž se nad tím v nejmenší míře pozastaví. A přece je objektivní pravdou, že jsou tyto hnací momenty pouze spontánní a nikoli rozumové. I když jsou třeba ve shodě s všeobecnými morálními

názory, tento fakt neznamena nic proti tomu, že jsou bezděčné. Stačí jen málo a už by se muselo soudit, že je člověk zlý nebo alespoň není odpovědný za své počínání.

Vědomí, že jistý čin přivádí člověka do konfliktu se zákonem, je jen stínovitá mravní zábrana. Když policejní moc bdí příliš dlouho nad jistým všeobecně neschvalovaným počínáním, může u mravně závadné povahy dojít k přepětí, které již této moci nebude dbát. Proto je nutné dělat pořádek v sobě a mimo povinnost konat dobro má člověk přijmout kázeň neposuzovat dění, které může vidět kolem sebe a jemuž většinou stejně dobře nerozumí.

34. Duševní chaos se přemůže

35. přemýšlením o tom, co je příjemné a uspokojující.

Vysvětlení: Člověka vždy duševně uklidňuje to, co je příjemné a neprobouzí chtění. A jelikož usilující člověk nezbytně potřebuje duševní klid, musí setrvávat v úvahách o věcech příjemných, jestliže nemůže myšlení zcela zastavit. Neboť propadne-li úvahám o nepříjemných věcech, jejichž ozvy doznívají ještě v době, kdy již zase usiluje o duševní spoutání sebe v soustředění, psychicky se nepříznivě rozechvěje. Výsledkem budou nepříznivé duševní stavy, které zatemňují vědomí a vytvářejí astrální prostředí, které Indové připisují sféře rákšasů. Rákšasové jsou démoni, jejichž přítomnost čistého člověka bolí a mravně nečistého pobuřuje.

36. Tím se člověk duševně povznese do čistých sfér.

Vysvětlení: Nerozněcují-li příjemně působící objekty, na něž člověk myslí, vášeň a chtíč, jsou to činitelé duševně očišťující. A duševně čistý člověk díky svým duševním kvalitám zcela samovolně přechází do čistých sfér jako do svého zevního prostředí. To proto, že do nich vnitřně náleží, i když jej na fyzické úrovni jeho karma dosud drží v podmínkách méně příznivých.

37. Jsa vnitřně přenesen do čisté sféry, musí se snažit dobře se uvědomovat ve sféře své hmotné bytosti,

38. poněvadž to vede ke spojení obou podstat nebo přirozenosti jeho bytí.

Vysvětlení: Dokud je člověk ve hmotném těle, musí se ve velké míře odříkat blažených stavů a pocitů, které se v něm případně chtějí rozvinout. Neboť kdyby byl zralý na to, aby mohl v těchto stavech a pocitech trvale žít a podmínky k tomu na zemi neexistovaly, vemřel by se do nich. Dosažení stavu dokonalosti – a tím spíš nižších stavů, projevujících se blažeností – bez současné ztráty těla je proto karmickým určením, které člověku přikazuje, aby žil v prozaičtějších podmínkách.

Žije-li tedy člověk i po dosažení stavu dokonalosti v lidském těle, musí abstrahovat od neúnosných prožitků blaženosti, neboť je povolán k dožití karmy lidství. Tu může prožít jenom jako člověk, pokud jde o stav jeho mysli a vědomí. Ale pozor! Mluvím o skutečnostech podmíněných. Kdo bude poctivě plnit povinnosti svého stavu jako prominentní mystik, jistě se dožije toho, že ze samé skutečnosti pozná, že jeho lidské povinnosti končí. Proto se bude moci opět ponořit do bezbřehého moře Ducha a nechat se jím absorbovat tak, že v něm psychicky utone, zapomenuv přitom na tělo. To je stav, označovaný slovy: žádný návrat (po tomto životě) na zemi.

39. Vnímání jedné sféry je znakem duchovní nedokonalosti.

Vysvětlení: To proto, že se s tímto druhem vnímání setkáváme od nejnižších organismů až po člověka zahaleného do nejhlubší nevědomosti. Je to stav závislý na psychických podmínkách, na psychickém vybavení tvora, který se nechává vést impulsy z obsahů své pocitové přirozenosti, skryté pod úrovní denního vědomí. Pocitové žití je totiž provázeno pouze takovým druhem intelektu, jaký tvor nezbytně potřebuje k uhájení fyzické existence. Elementární tvor nepotřebuje víc intelektuální

a postřehovací síly a schopností než tu, kterou potřebuje k řešení rozšířeného problému výživy.

40. Když zničíte to, co lze nazvat omezujícími činiteli, budeme spaseni.

Vysvětlení: Prvotním omezujícím činitelem ve sféře fyzického žití je právě vnímání. O ně se opírají názory, úsudky, pojmy a přesvědčení, které člověku dokážou vymodelovat subjektivní svět, na jehož absolutní hodnotu by chtěl přísahat. Proto musí v úsilí o duchovní zdokonalení rozbít tuto síť, utkanou z jemných psychických substancí, aby se mohl ve světě uplatňovat jako bytost nepředpojatá. Neboť jenom nepředpojatá bytost uzří skutečnost v její pravé tvářnosti a to je předpoklad pro její duchovní osvobození, případně spasení.

41. Tím je vysvětlena cesta k dokonalosti.

HLAVA V

PRŮVODNÍ JEVY A VÝSLEDKY DUCHOVNÍHO ÚSILÍ

1. Mysl může být pozorností vedena ke skutečnostem fyzickým, psychickým nebo i k prázdnotě absolutna.

Vysvětlení: Do fyzických skutečností se zahrnuje jak tělo, tak všechny jevy hmotné přírody. Psychickou skutečností je duševní přirozenost člověka se všemi projevy, především pocity, myšlením a duševními stavy. Práznotou absolutna je prvopočáteční, ale činný nebo světelný stav vesmíru, onen prostor, jehož potenciální energie je podmínkou vzniku stvoření, k němuž ovšem dochází jen za jistých podmínek.

2. Vzhledem k různorodé povaze objektů, k nimž se může vést soustředění, dochází též k různorodým průvodním jevům v duchovním úsilí.

Vysvětlení: Samo logické myšlení nás vede k závěru, že musí dojít k jiné reakci, když je předmětem soustředění tělo, a zase k jiné, když je tímto předmětem psychická přirozenost, a opět jiné, když jím je klid za činností. A tento závěr vede k myšlence, že je mezi různými mentálními oporami pro soustředění třeba volit.

Mystikové tuto okolnost vždycky nepochopili, proto volili jako pomocné prostředky k urychlení svého duchovního vývoje opory jednotné – např. tzv. písmenkové cvičení, které je nutno zařadit do kategorie opor astrálních. Mystikové, kteří je volili, proto podle okolností dospívali i k přemíře domněle mystických zážitků. Jejich zážitky se ve skutečnosti týkaly pouze pocitových pochodů, ale poznání z nich nevytěžili.

Při tzv. bezpředmětném soustředění se však většinou opírali o tupou duševní nehybnost a tak se uvedli jen do pasivity. V tomto stavu pak vzhledem k jejich mravní nedokonalosti vznikaly rozličné stavy posedlosti, stupňované někdy až k šílenství. To buď připomínkou, že volba prostředků k vyvolání duchovního vývoje je vážná záležitost a má se opírat o psychické dispozice bytosti.

3. Nejvýtečnější reakce vznikají soustředěním myslí nebo pozornosti na čisté Prázdno.

Vysvětlení: Jelikož tato Prázdnota symbolizuje původní vesmírný stav, který je vyšší než nejvyšší pocitový a který je proto „nepohnutelným duchovnem“ nad všemi protiklady, je přirozené, že stane-li se jediným významným objektem pro vědomí, musí se to ve vědomí hledajícího člověka ohlašovat jako nejvyšší duševní stav, jaký se vyskytuje ve vesmíru. Ostatně každý jiný objekt pro soustředění, který může náležet jen do kategorie objektů ze sféry předmětna, může uspokojovat jen dočasně. Avšak Prázdnota jakožto prvotní a jediná existující vesmírná skutečnost bude při správném postoji vystupovat před duchovním zrakem jako kvalita hodná uskutečnění.

Kromě nejvyšší kosmické Prázdnoty je všechno nestálé, pomíjivé, tvárlivé a může pocitově uspokojovat jen dočasně. Ale člověk, který se denním vědomím dostal nad pocitování, již po tomto uspokojování netouží a začne chápat pouze tuto Prázdnotu jako nejvyšší ideál, hodný uskutečnění.

4. Ať jsou síly utvářející smyslový svět projevené (to je smyslově nebo fyzikálně zjiřitelné a vstupující proto do vědomí) nebo neprojevené (ty, které jsou za hranicí možného zjišťování, a proto unikají vědomí), vždy zabraňují získání čistého pohledu do skutečnosti.

Vysvětlení: Účinek působivých psychicko-fyzikálních sil se u bytostí projevuje duševním napětím, které je podmíněno

vztahem k něčemu vnějšímu. Toto napětí se projevuje zatemňující mocí, ač v menší míře než chtivost smyslových vjemů. Proto je třeba před ním varovat, i když se projevuje normálními funkcemi, totiž změnami psychických stavů a napětí.

Prostřednictvím duševního klidu, jehož je možno dosáhnout mravní a duševní, neboli mystickou kázní, se člověk musí dopracovat až do klidu vědomí. Musí rušit diferenciatní moc samovolných psychických funkcí. Tím v sobě vybuduje duševní klid, který se touto metodou stane tak dokonalým, že dovolí, aby člověk setrval ve stavu psychické nevzrušitelnosti za nejvyšších dispozic pro vnímání a postřehování.

Toto psychické uspořádání vytváří z člověka zřece, před jehož zraky se nejen rozvíjí tvůrčí dění, ale jako zřejmé vystupují i jeho příčiny. V jiném smyslu jsou tyto příčiny závislé na působení karmického zákona, vytvářejícího na bytostné úrovni všechny mravní hodnoty bytostí i jejich společenský život a řád. Kdo toto poznal, stal se moudrým a schopným zastavit pro sebe kolo karmy. Tím ve skutečnosti dosáhne spásy, která je neúchopným obláčkem pro ty, kdo se neovládají a chtivě se ženou za chimérami.

5. Mystická cvičení (totiž soustředění mysli a pozornosti) mají vývojovou linii.

6. Nejdříve se týkají hrubého materiálu (hmotného těla), později všech psychických složek a nejpozději nejčistších a nehmatatelných kvalit, které jsou v konkrétním pojetí vědomím.

Vysvětlení: Kdo se domnívá, že v úsilí o duchovní vývoj postačí jediný předmět nebo kvalita jako opora pro soustředění, nechápe pravý stav věcí a jejich přirozenou vývojovou linii. Je přece samozřejmé, že světský člověk, který z nějakých důvodů vstoupil na mystickou cestu, hledí na svět a skutečno docela jinak než ten, kdo dlouhodobým psychickým úsilím zdokonalil a pročistil vnímání.

Ať se světský člověk namáhá, jak chce, vždy se mu bude svět jevit pouze jako svět tvarů, takže nebude moci pochopit nic z fyzikální podstaty jevů, nýbrž pouze jevy samy. Jeho mystické soustředění proto zůstane hrubé a bude se vztahovat ke hmotě. To potrvá tak dlouho, dokud se jeho vědomí a vnímání nepřesune do oblasti psychických jevů. Pak bude vnímat a chápat svět a přírodu jako stav fyzikálních jevů, jejichž souhra v konečném výsledku znamená stvoření světa.

Když konečně pozná, že síly a napětí znamenají dočasné stavy a že jejich existence je možná jen ve vztahu k univerzální Prázdnosti, na jejichž zdech se promítají jejich dočasné formace, pochopí, že musí usměrnit pozornost právě do této Prázdnosti. Pochopí-li tuto Prázdnost jako živou skutečnost, která se na bytostné úrovni jeví jako životnost nebo vědomí, pak najde ve vesmíru základního činitele, který na své periferii vytváří přírodu. Teprve potom lze o něm předpokládat, že pochopil osvobozující pravdu.

7. Tento postup závisí na stavu myslí, již člověk, který ne-cvičí, neovládá, takže je roztržena, a proto disponována jen pro činnost na úrovni diferenciací.

8. Nebo je též způsobilá upínat se na hrubý objekt, na tělo.

Vysvětlení: V duchovním vývoji je tělo startem. Kdo v mystice nezačíná svůj vývoj od těla, vstupuje na pochybné cesty. Kdo nepracuje s tělem a ve vztahu k němu, „cvičí“ vlastně bloudění myslí. Když však začne tím, že bude usilovat o zpřítomnění si těla ve vědomí, podrobí je rozboru a napojí stále udržovanými kvalitami vědomí. To je spásné, jestliže touto náplní je kvalita nediferencovaná, čili nejvyšší potenciálně tvůrčí skutečnost.

Duchovní dokonalost se určuje podle trvalé náplně vědomí. Ale nejvyšší stav duchovní dokonalosti se určuje podle toho, jak dalece byla přenesena do těla. Aby do něho mohla být

přenesena, musí usilující člověk tuto trvalou náplň především vytvořit a zpřítomňováním těla ve vědomí ji prožít duševně i fyzicky. Pokud to neprovede, bude (snad) dokonalým v duchu, ale jinak zůstane člověkem s mravními nedostatky. Důsledkem toho pak je, že mystik, který na své vědomí nechá trvale působit mravní nedostatky, zakalí stav duchovní dokonalosti. Tak se může stát, že se po určité době zase stane světským člověkem. Potom velmi pravděpodobně upadne do vnitřních rozporů pro poznání a prožívání své zdánlivě tak rozdílné skutečnosti, jako je duchovnost a světský život a skutečnost.

Proto je tedy nezbytné přebývat vědomím stále v oblastech nadsvětských a přitom ani na chvíli neztrácet z patrnosti těla. Dokonce je třeba neztrácet z patrnosti nic z celé vnitřní přirozenosti i s jejími mravními nedostatky, které se musí odstraňovat pomocí pocitů, vyvolávaných mravními ctnostmi. Tímto způsobem vtekou nadsvětské stavy prostřednictvím vědomí do těla a to je předpoklad, že je člověk pozná fyzicky zrovna tak, jako nyní poznává stavy a věci světské.

9. Povaha reakce na tento druh soustředění je v přímém vztahu k povaze náplně mysli.

Vysvětlení: Při mystickém úsilí ovšem proměny pozornosti působí na kvalitativní změny stavů mysli. To je patrné tím více, čím správněji člověk usiluje a postupuje.

Podřídí-li se člověk např. obecné tendenci myšlení, může začít mystický vývoj, který se zakládá na duševním úsilí, pouze usměřováním mysli na fyzikální objekty, které jsou symbolizovány jeho tělem. Pozoruje-li však tyto objekty po určitou dobu, zjistí, že nezachovávají též charakter, jaký měly původně. Po určité době pozorování těla lze totiž zjišťovat, že tělo není hmota, nýbrž napětí, síly nebo jiné formace fyzikálních faktorů. Potom již mysl nesetrvává v oblasti hmotných jevů, nýbrž na úrovni psychické; po delším pozorování

napětí a sil, které symbolizují psychickou bytnost, se mysl postupně propracovává až k „čisté Prázdnotě“, symbolizující vědomí.

Proto ti, kdo chtějí jít správnou mystickou cestou, musí začít mysticky pracovat tak, že budou pozorovat tělo a nebudou se odchylovat od jeho pozorování, dokud je nezačnou chápat jako síly, které se stálým pozorováním musí projevit jako jiný projev nebo stav nejvyšší Prázdnoty.

Nenechme se mást poučkami, které nás nabádají k tomu, abychom se soustřeďovali na jiné věci než na tělo a jeho symboly. Soustředování na jiné objekty vede vědomí do sféry abstrakt, v nichž se obzor spíš zatemňuje, než osvětluje. Takové soustředění je závadné i tehdy, když prožitky jím zprostředkované budí dojem, že vede vpřed k mystickému cíli.

Nejvyšší realizace neznámá převod vědomí do sféry zcela cizí našemu světu, nýbrž do světa, který je vyšší formou hmotné sféry. Proto je nutné spět k ní právě pozorováním těla jako symbolu hmotných skutečností. Toto pozorování se cvičením vyvine v psychologickou analyzující sílu a schopnost, která objeví i ten nejvyšší svět, kosmickou Prázdnotu, v samém hmotném objektu pro pozorování, v těle. Tak pozorováním těla jako objektivní skutečnosti projde pozornost proměnou zvyšující její intenzitu až do té míry, že se i nejvyšší skutečnost bude moci stát jejím objektem.

Když však bude člověk podle některých pouček usměrňovat pozornost jenom do abstrakt pomocí různých představ a vjemů, nikdy nebude mít jistotu, že to, co bude někdy moci pozorovat jako symboly nebo projevy vyššího světa, nejsou pouze stínové obrazy jeho rozbujelé a nekontrolovatelné fantazie.

10. Mysl, která v tomto stavu snahy již nežádá dojmy ze smyslového světa, naplní usilujícího silami vnitřního povznesení, duchovního nadšení a radostmi až blažeností.

Vysvětlení: Radostmi se myslí stavy nálady, které nejsou podmíněny vnějšími činiteli a trvají, protože jsou živeny snahami o vnitřní odpoutání od světa, vírou, zbožností, vroucností a jinými druhy náboženského zanícení, případně zanícení pro duchovní svobodu. Tím se tyto radosti liší od radostí, které jsou výrazem citového vzrušení, podmíněného vnějšími činiteli, a zanikají přirozeným dozněním.

Kdyby hledající člověk dospěl až k rozvinutí bezpříčinné radosti a lpěl ještě na světě, pak by se nedočkal stavů, které slibuje tento aforismus, nýbrž dostal by se do niterných konfliktů, které jsou očištným procesem, vyplavujícím strusky světskosti.

11. Proto rychle vede k soustředění, které má očištnou povahu.

Vysvětlení: Uvažujeme-li o přírodě z hlediska kvalit, je na nejspodnějším stupni temnotou, na středním vibracemi a na horním světlem nebo jasem. Tyto kvality se projevují ve všem stvořeném. U člověka se projevují takto: temnota předně jako samo jeho tělo, za druhé jako pud a podvědomé impulsy na nejnížší úrovni a jako cit na úrovni nejvyšší; vibrace jako tělesné funkce na nejnížší úrovni a jako osobní denní vědomí na úrovni nejvyšší; světlo jako uvědomování na nejnížší úrovni, kdežto na nejvyšší jako prožitek jednoty individua s absolutnem.

Relativní pobyt denního vědomí v jedné z těchto tří kvalit je podmíněn mravními kvalitami jedince.

Nauka o duchovním zdokonalení se nespokojuje s přirozeným začleněním člověka. Proto mu ukazuje, jak se má chovat, aby se jeho vědomí přesunulo na úroveň Světla. Když se to podaří, pak psychické úsilí podle Nauky vyústí do soustřeďování ve světle bdělosti a uvědomění a tím ovšem i do kladných kvalit, pokud jde o stav nálad a ducha člověka.

12. Zprostředkuje-li však radostnou náladu na základě vnějších příčin, projeví se to později upadnutím do tamasické prázdnoty, z níž pramení duševní skleslost, nepoznání a zesílení pudů.

Vysvětlení: Mentální psychická úsilí, která doporučuje nauka o duchovním zdokonalení, někdy usilujícího člověka vedou k duševnímu uvolnění. To se může projevit tím, že začnou samovolně vystupovat radostné stavy. Tato radostnost je však, jak již bylo řečeno, přirozeným následkem momentálního duševního postoje. Proto je její rozvinutí důkazem, že se člověk docela neovládá. Vzhledem k tomu lze její vznik označit za podmíněný vnějšími činiteli. Člověk podléhá napětí sil, které neovládá, a proto u něho dochází k uvedené pozdější reakci: k duševní skleslosti, nepoznání a pudovosti.

Jestliže se již člověku pomocí soustředění podařilo propracovat se k sjednocení sil vnitřní přirozenosti, musí překonávat spontánní stavy nálady a tím k soustředění přidružit ještě ovládnutí. Potom bude jeho soustředění čisté a bude ho vyvádět ze světa konkrétních jevů do oblasti nediferencované, to jest k prapůvodnímu kosmickému stavu na úrovni jeho vědomí. Až v něm zakotví, získá přehled, sílu postřehů až k prozření a poznání. Díky poznání bude schopen vést celou bytost do stavu, v němž bude zrušena moc, která vytvořila její strukturu, totiž karma a všechny tvůrčí síly, jejichž činností se karma uplatňuje.

13. Je-li však (mysl) rozrušena vnějšími událostmi, může to být příčinou onemocnění.

Vysvětlení: Mezi duševními a fyzickými stavy je tak úzký vztah, že jedno druhé neustále ovlivňuje. Zatím se poznalo, že „ve zdravém těle zdravý duch“, ale to je pouze půl pravdy. Stejně totiž může zdravý duch léčit a harmonizovat tělo, alespoň ve funkčním smyslu. Ježto však funkční stavy předcházejí stavům organickým, je zřejmé, že se všechny bytostné složky navzájem ovlivňují.

Je snadné říkat, že „duch“ člověka je svěží nebo malátný, protože je jeho tělo v takovém stavu. Má-li však do této záležitosti co mluvit karma, pak stav těla a ducha člověka může

být vytvořen přenosem momentálního stavu mysli a ducha rodičů při plození. To proto, že karma si razí cestu do života tím způsobem, že tělesné spojení, vůle k plození (i nevědomá) a vyšší činitel, totiž stav nálady, vytvoří podmínky pro bytostnou strukturu počatého tvora. A jestliže stav nálady ploditele a rodičky vznikl z karmických předpokladů tvora usilujícího o zrození, pak počátek otáčení kola karmy tohoto tvora nutno hledat v dispozicích, které on sám vytvořil již ve své minulé konkrétní existenci.

Vysvětlím to na příkladu: jistý právě žijící člověk vytváří duševními stavy, myšlením a činností určitý druh karmy, která na psychické úrovni vytváří náladu odpovídající jeho veškeré činnosti. Vlny karmy z prosté činnosti jsou však velmi dlouhé a „obíhají“ prostorem velmi zvolna. Tento člověk se v nynějším životě už nedočká kritických okamžiků, které způsobují, že se jeho nálada uplatní jako karma. Proto hledá své nové uplatnění v bytostném životě jenom jeho vůle k životu, která sdružuje určité duševní síly – síly, které v poslední fázi vytvoří novou bytost.

Aby se však mohl psychický svazek, zvaný vůle k životu, uplatnit na světě jako vtělený tvor, psychicky působí na žijící tvory tak, že budí náklonnost k určitému jednání. Tak je některý člověk puzen k plození pouze v určité náladě. Vyskytnou-li se k tomu podmínky, stane se jeho nálada primárním duchovním činitelem, který vtiskne ráz bytosti, narozené později jako jeho potomek.

Proto můžeme za primárního činitele fyzických dispozic žijícího člověka označit duševní stav. Jde-li o duševní stav rodičů při plození, je bytost, která se zrodí, výslednicí dojrálé karmy určitého druhu. Zrozený člověk je zdravý nebo nemocný, moudrý nebo zaostalý, dobrý nebo zlý atd. A tento stav, protože je výsledný, je relativně přirozený, a proto jej lze změnit

pouze s velikými obtížemi. Dokonce lze říci, že přímými osobními akcemi tento stav změnit nelze.

Jenom myšlenkovou kázní, dobrými náladami, které nejsou podmíněny vnějšími příčinami a jsou trvale udržované vůlí, vytvoří se ozdravující fyzikálně psychické proudy energie, které změni původní stav člověka více či méně, podle toho, kolik měl na to času a kolik síly tomu věnoval. Věnuje-li tomu dost síly a času, dočká se dobrého výsledku a pak pozná činnost karmy z vlastní zkušenosti.

14. Jestliže se soustředění prohloubí a zjemní tak, že bude působit na úrovni psychických dispozic, kde zasáhne potenciální tvůrčí síly a elementy, přivedí reakce astrálního světa.

Vysvětlení: Soustředění je nosnou silou vědomí. Člověk je běžně soustředěn do světa, a proto si ho je vědom a může ho poznávat. Přenesení soustředění na úroveň psychické bytnosti, bude se jeho vědomí pohybovat v této sféře a bude tím moci získat poznání. A jelikož oblast psychických jevů znamená konkrétní promítnutí světa sil, poznávaného jinak fyzikálními prostředky, pozná člověk tento svět, který je na projevy bohatší a barvitější než svět hmotný. V něm tkví to, co nazýváme zákonitostí jevů a dění, a proto ten, kdo se v něm dovede správně pohybovat, pozná tuto zákonitost.

15. Povaha reakcí odpovídá povaze prostředí, které bylo zařazeno, a jeho povaha je v přímém vztahu k povaze myšlení, cítění a konání.

Vysvětlení: Tento aforismus vyjadřuje hluboký význam morálních hodnot v duchovních snahách, pokud se tyto snahy opírají o mentální činnost. Soustředění samo nemůže vést k přesunu vědomí do vysokých duchovních oblastí, ba ani do sféry bohů, i když je soustřeďující se člověk nadán chytrostí a smyslem pro využívání situací. Jsou to jenom mravní hodnoty, co ho povznese; soustředění mu jen opatří vhléd, jehož pomocí

může určit místo svého pobytu v nesčetných sférách psychické oblasti.

Vzhledem k významu mravních hodnot musí je člověk vytvářet a priori. Mravním zkvalitněním přirozenosti (a tím i bytosti) začne na poli přirozeného prožívání postupovat ze sféry do sféry, vždy od nižší k vyšší. Až dospěje k vrcholu prožívání, pozná, že dospěl do světa Brahmy, k Bohu Stvořiteli, k tvůrčímu původu projeveného i neprojeveného světa. Přičlení-li potom k mravnímu úsilí soustředění podle pouček mystických nauk, stane se mu Brahmův svět východiskem k novému způsobu života, nezávislého na pocitovém prožívání, ale na uvažování ve stavu indiferentismu. To je počátek cesty k absolutnímu vykoupení.

Prožitkový život je možno rozdělit do tří kvalitativních kategorií. Nejnižší je rozprostřen v oblasti pudů, střední v oblasti citů a nejvyšší v oblasti vědomí a všech duševních schopností, které jsou vědomí kvalitativně blízké. V makrokosmu představuje oblast pudů sféru bytostí elementárních, jako jsou ďáblové, bludní duchové, strašidla a všichni primitivní a nízcí tvorové hmotné oblasti. Oblast citů, uvažováno od nejnižších, představuje sféru polo-božských a polo-démonických bytostí, které mají velikou duševní moc, protože odporová síla obecného člověka je malá. Dále pak je oblast citů sférou andělů a dobrých bohů a na nejvyšší úrovni sférou Brahmy.

Všechny tyto rozdílné charaktery souhlasí se všemi druhy psychických dispozic, jimiž jsou vybaveni lidé. Nejnižší projevy citu jsou spjaty se sobectvím, kdežto nejvyšší představují neosobní lásku, již snad ani Brahma není schopen. Právě neosobní láskou počíná sféra parapsychologická; jejím projevem v osobním smyslu je odosobnění, v neosobním čiré vědomí a v pojetí vesmírném Prázdnota vybavená tvůrčím potenciálem.

Pocitový charakter neosobní lásky se v kosmu manifestuje nezosobněnými vlastnostmi, které náleží do sféry bohů bez

formy, tzv. arúpadékové. Nad oblastí „vlastností“ (totiž bohů bez formy) existuje toliko velebné ticho netvoření, prapůvod všeho bytí. Říkám prapůvod všeho bytí, i když jsem si vědom toho, že silou běžného postřehování nelze vystopovat ono „primum mobile“, jímž se bezmezná Prázdnota dostává do tvůrčího dění. Mohou se pouze tušit její vztahy ke stvoření, neboť pozoruje-li člověk sebe, nachází tu a tam přechod nepohybnosti do pohybu. A tento pohyb se rozvíjí dál a dál, aby na stěnách vesmírné Prázdnoty vykouznil rozličné obrazy, lidi, anděly, bohy, duchy, zvířata a přírodu vůbec.

Nebo snad nemáme připustit, že je možné, aby se nepohybnost změnila v pohyb? K této kvalitativní změně dochází z dřívějších předpokladů, skrytých v nepohybnosti. Ale člověk duchovně již vykoupený zanechává tvůrčího dění jako jevu nezajímavého. Když potlačí žízeň po životě, získá záruku, že bude moci realizovat stav, zvaný celobytná spása.

16. Trvalé soustředění, které se poutá na psychickou oblast, poskytuje možnost postřehovat prvotní změny v nitru, což se projevuje jako schopnost, již nazýváme předvídavostí.

Vysvětlení: Pocitová hnutí jsou počátkem nekonečné řady psychických stavů a změn, které zprostředkují duševní kontakty se zevními skutečnostmi. Tím se formuje osud. Neboť připustí-li člověk, aby v něm vznikly pocitové pohnutky, dovolí též řadě vzruchů, aby se ho zmocnily. Ostatně pocitové pohnutky jsou psychické jevy, které je též možno ovládat. Za nimi následuje řada neuvědomělých duševních stavů, které se projevují jako hnací síly při konání a jednání vůbec. Jinými slovy: pocitové pohnutky uvádějí do chodu celý duševní mechanismus, do něhož člověk může zasahovat opravdu jen podmíněně.

17. Je-li opěrným bodem pro soustředění psychická přirozenost, je jeho výsledkem probuzení zvláštních duševních sil, schopností a vědění.

Vysvětlení: Je tomu tak proto, že se tím psychická přirozenost stane pro vědomí cvičícího člověka objektem, nikoli místem jeho duševního pobytu. Právě proto, že je psychická přirozenost objektem, stane se člověk jejím pozorovatelem, takže se poučí o zákonech, které jí vládnu. Pozná-li její zákony, má i možnost jich využít. To se jeví jako psychické síly a schopnosti.

18. Upevnění vědomí v mysli a v oblasti duševní poskytuje možnost vystupovat vědomě z těla do astrálního světa.

Vysvětlení: Z psychologického hlediska je mysl volná síla duševního světa, kterou je možné uvádět do pohybu jen vztahy vědomí k něčemu. Proto stane-li se mysl nosnou vlnou vědomí, může toho využít ten, kdo zná způsob jak vědomí přenášet. Může procházet oblastmi jako bytost, která si sama sebe dobře uvědomuje na každém místě, kde právě je.

19. Protože psychická přirozenost není ohraničena zdmi tělesnosti.

Vysvětlení: To je nejlépe patrné v možnosti vzpomínat. Člověk může svými vzpomínkami dlít u věcí vzdálených bez ohledu na místo svého fyzického pobytu. Dá-li tomuto zpřítomnění hlubší výraz dokonalým sebeuvědoměním, může se stát, že se tam ocitne jako psychická, sebe si uvědomující skutečnost nebo bytost.

20. Soustředění na Světlo a sílu provázené uvědomováním v psychické bytnosti a usměrňované do fiktivní oblasti v místě pupečního psychického nervového centra (manipura), vede k rozvinutí schopnosti vědomě se stýkat s bytostmi astrálního a nižšího nebeského světa.

Vysvětlení: Pupeční psychické nervové centrum odpovídá astrální sféře obývané titany a duchy vyšších kategorií. Lze s nimi jednat jako s vědomými bytostmi, jimiž skutečně jsou. Je-li člověk mravně očištěn a má vztah k pupečnímu centru, může se mu projevit i to, co nazýváme Bohem – Otcem.

21. Pozorování změn v duševní sféře vlastního bytí při dobrém sebeuvědomění a v povznesené náladě se považuje za soustředění vysokého stupně.

Vysvětlení: Tímto způsobem vzrůstá extenzita soustředění, která se upíná jednak do psychické bytnosti, jednak na kvalitu samého vědomí. Tím jsou do soustřeďování pojati dva nejzávažnější činitele v bytostném životě. Vede to ke kontrole a ke srovnávání toho, co je lidskému uvědomění tak vzdálené a co konečně určuje všechny stavy v životě lidí se vyskytující.

22. Z toho důvodu je toto nejžádoucnější.

23. Ostatní způsoby soustřeďování zprostředkují pouze prožitky ze vztahů s útvary astrálního světa, které jsou personifikovanými duševními stavy nebo činnostmi lidí.

Vysvětlení: Jestliže člověk pozoruje vše, co se odehrává v jeho vlastní psychické přirozenosti a přitom si je dobře vědom sebe, získává poznání a dosahuje rozvoje vyšších duševních kvalit. Soustřeďuje-li se však tím způsobem, že myslí na určité místo v těle a případně k němu vysílá představy nebo myšlenky, aniž dbá o vypjaté sebeuvědomění a bdělost, dává do pohybu síly, které vědomím nezjišťuje a také neovládá. Proto u něho vznikají samovolné reakce, jimiž je strháván k akcím neprozářeným uvědoměním. To zase je příčinou, že v něm vystupují samovolná pocitová vzduť, která se též mohou odehrávat mimo dosah jeho uvědomování. Tím je uvedeno do pohybu kolo spontánních životních projevů, takže člověk trpí nevědomostí a všemi komplexy na nevědomosti závislými.

24. Tyto prožitky se nepoznávajícím svou povahou zdají kvalitní a významné, ale ve skutečnosti neznamení postupující pro duchovní.

Vysvětlení: Dosáhne-li člověk mystickým úsilím toho, že se zvýrazňují jisté pocitové stavy, které za normálních okolností vědomím nebývají zaznamenávány, dospívá někdy k závěru, že

dosáhl vyššího stupně života. Ale není tomu tak. Tyto pocity vystupují zpravidla proto, že se stává činnějším podvědomí, kde se jinak skrývají. Proto jsou to pocity běžné, i když je zjišťuje teprve nyní.

Když člověk začne na tyto pocity dbát, stane se místo pozorujícím pouze prožívajícím a tím ztrácí možnost získat poznání. Neboť duchovně může růst jen člověk pozorující, nikoli prožívající. Člověk pozorující se poučuje ze skutečnosti a nabývá zkušenost, že je každý prožitek konec konců bezpředmětný, protože je pomíjivý.

25. Protože náležejí do sféry diferenciací.

Vysvětlení: Lpění na prožitcích člověka poutá na svět jevů a dění, které jsou pomíjivé. Stane-li se však bytostí pozorující, odpoutává se od dění a může se absorbovat do nediferencovaného bezmezna.

26. Soustředění na Prázdno, které obsahuje kladný potenciál fyzikálních sil, vede k pochopení povahy absolutna.

27. Je-li absolutno pochopeno, může se do něho duchovně rostoucí člověk vstřebat.

Vysvětlení: Kdo pochopí, že je vesmír obsažen v absolutnu, vytváří podmínky pro absorpci v ně. Realizováno nemůže být nic, co nebylo pochopeno. Na pozemské úrovni znamená pochopení poloviční realizaci, na duchovní je realizací celou.

28. Výsledkem vstřebání do absolutna je síla a schopnost, která umožňuje vyhnout se sférám reakcí.

Vysvětlení: Jelikož je absolutno skutečnost existující až za sférou veškerého dění, je tento výsledek samozřejmý. Zvláště když člověk před jeho uskutečněním vyzvedne na úroveň vědomí všechny psychické faktory, stavy a procesy, které jsou v běžném případě v podvědomí. Pak je totiž možné uskutečnit absolutno právě ve vědomí, které obsahuje i jevy z podvědomí. Tím celý komplex procesů, jež nazýváme žitím a bytím, utone

v bezbřehé Prázdnotě, obkličující a prostupující všechno stvoření.

29. Setrvání v této Prázdnotě zdokonalí ducha jedince, který se do ní vstřebal.

30. Protože je sférou nediferencovaného klidu, z něhož je možno postřehnout všechny změny, k nimž dochází ve sféře stvoření.

Vysvětlení: Z individuálního a psychologického hlediska je možné považovat Prázdnotu za oblast, která se na psychické úrovni manifestuje nevzrušitelností; nevzrušitelnost umožňuje pozorovat dění a nezúčastňovat se na něm. Pak se postřehy a uvědomování přenesou z úrovně citové na úroveň mentální a člověk žije více pozorováním než citem, ve vyšším stavu pak pouze pozorováním.

31. Postřehnutí je předpokladem pochopení a pochopení poskytuje možnost ovládnutí.

Vysvětlení: Kdo se dívá na všechno dění jako nezúčastněný divák, může pochopit jeho příčiny. Pochopit příčiny dění znamená vlastně získat nad ním moc. To je zákon, který se uplatňuje vždy a všude. Moc člověka, ať se projeví na poli duchovním, nebo světském, je vždy založena na sebevládě, která je nezbytnou podmínkou pochopení. Avšak duchovní moc vzniká z toho, že se člověk současně rozzařuje city nezištné lásky.

Světská moc je výrazem toho, že bylo poznání zneužito. Zejména člověk, který zneužívá světské moci, použil sebevlády, již získal jako výsledek dřívějších činů, jen k tomu, aby těžil z větší nevědomosti svých bližních. Podobá se kočce, která je schopna číhat ve fyzické nehnutosti jen proto, aby chytila myš.

Z duchovního hlediska má člověk používat sebevlády k tomu, aby pochopil smysl a příčiny dění a aby s její pomocí rozeznal abysolutní klid od dění a pak se do tohoto klidu vstřebal. Vstřebat se do tohoto klidu je větší dobro než získat největší

pomyslitelnou světskou moc a bohatství. Majetek, ať již se týká duševních kvalit, jako je např. sebevědomí a pocit svobody, nebo věcí hmotných, vždy přechází do rukou těch, kdo jsou mocnější, takže ostatní lidé musí trpět. Utrpení pak vede ke vzpouře, která vrcholí ve vzájemném boji; tak se jen rozmnožuje zlo, ať hesla hlásají cokoli.

32. Směřuje-li tok sil, zmohutnělých soustředěním, do sfér dění, neumožňuje to poznat jeho příčiny, nýbrž vyvolává reakce docela jiného typu.

Vysvětlení: Soustředění vždy symbolizuje zmohutnění toku mentální energie, s níž se musí dobře hospodařit, aby se nedostavily nechtěné výsledky. Nejlepším východiskem je klid za děním, Prázdnota.

Není-li člověk intelektuálně tak vyvinut, aby pochopil povahu Prázdnoty a její význam, zpravidla najde jiné východisko. Vždy to bývá určitá sféra dění, úzký výsek celkového dění; proto může být tímto východiskem i sféra nevědomosti, neuskutečnitelných ideálů a snů všeho druhu.

Právě podle kvalit obsahově vymezeného dění, k němuž se hledající člověk upíná, dochází též ke kvalitativně vymezeným reakcím. Tupý člověk, který by byl zcela ve vleku vlastních pudů, by koncentračním úsilím dospěl k zatěžujícím reakcím, které by mohl pokládat za útok zlých neviditelných sil a bytostí. Naproti tomu zbožný člověk, idealista, který sní o existenci dobrého Boha, zpravidla koncentračním úsilím dospívá k vizím, které ho mohou oblažit a potěšit. Ale k poznání to všechno nevede. Je to řada prožitků, které se vyčerpají a budou zakončeny strastí.

Osvěcující poznání je jen pro ty, kdo se pomocí duševní od-poutanosti povznesli nad sféru dění.

33. Sféry dění náležejí do různých stupňů tělesnosti a odpovídají obalům (tělům), zakrývajícím monádu lidskosti.

Vysvětlení: Mystikové a především jóginové rozdělují tyto obaly (těla) do šesti tříd; v jejich centru je sedmý, kosmický princip, který je monádou, nazývanou jinak Já.

Jsou to tyto obaly:

hmotné tělo	tělo mentální
tělo pudů a vášní	tělo rozumu
tělo životních sil	božské tělo

Já

1. **Hmotné tělo** je silueta, která je vytvořena stavy fyzikálních nábojů na periferii emanací centrální kvality nebo bytnosti zvané Já. Jeví se tedy jako seskupení hmotných částic v poslední fázi degenerace těchto emanací. To je potvrzeno dosažitelnou jógickou zkušeností, že příslušnou kázní uvědomování a vnímání tělo ztrácí charakter hotového (hmotného) útvaru a nabývá charakteru útvaru vibračního. Tento vibrační útvar přechází před zrskem člověka ve stínovitý jev bez skutečného jádra, které by bylo trvalé a vzdorovalo času.

2. **Tělo pudů a vášní** se do vizuální oblasti promítá jako stínová silueta, postřehnutelná očím vidců, které jsou následkem snížené frekvence procesu vidění uzpůsobeny k vnímání tzv. astrálních skutečností. Přirozeností tohoto těla je kumulovat chťiče, takže se na hmotné úrovni manifestuje všemi formami citu, jehož projevy jsou egoistické. Do této sféry náležejí rovněž stavy přichylnosti a odporu.

3. **Tělo životních sil.** Jóginové je rozčleňují především do čtrnácti vājů, čili dechů. Jsou to: prána, apána, vajána, samána, udána; nága, kúrma, krikára, dévadatta, dhanandžaja; variambhána, sthánamukhja, pradióta a prákrta.

Skupina prvních pěti je ve spojení s hmotným tělem, neboť upravuje činnost jeho sil, kterými je zjemňuje a přetváří. Skupina druhých pěti je vlastně duší těla životních sil a představuje jeho (možno říci duševní) schopnosti, jako např. instinkt. Skupina posledních čtyř je vyšší jednotkou a představuje tudíž jeho ducha nebo vyšší Já. Tak jsou v těle životních sil spojeny tělesné kvality s božskými.

4. **Mentální tělo** v sobě zahrnuje deset smyslových schopností, totiž pět poznávajících smyslů a pět vykonávajících orgánů. Kromě toho: schopnost představivosti (obrazotvornosti a fantazie); určující schopnost, totiž rozum; vyhraněné jáství; schopnost čistého názoru (myšlení).

Jejich činnost umožňuje, aby člověk vědomě žil na úrovni empirických existencí v určitém karmickém stavu.

Mentálním tělem se opouští tzv. nižší čtveřice složek lidské bytosti, na níž závisí karmou (činností) udržovaný svět. Ten se v lidských bytostech manifestuje neuvědomělou činností a popudy, jejichž sídlo je v podvědomí a které ze života vytvářejí pole mechanických jevů a dění.

Následující dvě složky, totiž tělo rozumu a božské tělo, nepřesahují do oblasti podvědomí.

5. **Tělo rozumu**, buddhi, symbolizuje také bytnost, která je inkarnací rozeznávací schopnosti. Je vlastně jástvím stojícím nad světem smyslovým a na prahu světa nadsmyslového. Proto je také sídlem možného rozlišení obou světů, totiž v běžném smyslu poznávaného a poznávajícího. V tomto těle se také promítají nebo se v něm zrcadlí náladové hodnoty následujícího božského světa a případně i jas Já.

6. **Božské tělo** je první formující se emanací absolutna a je tedy nejvyšším projevem utvářecích sil. Tak se jeví z vyšší polohy pozorování. Z nižší symbolizuje seskupení vznikající z nejvyššího stupně umravnění a z očištěného vědomí, které však

není prosto diferencovaného pojetí sebe sama i vnějšího světa, vesmíru. Jeho realizací na úrovni vědomí se člověk prožitkově i poznáváním stane rovným nejvyšším bohům, snad samému Brahmovi.

7. **Já**, které je výrazem pro nediferencovaný a neurčitelný prvek kosmické Prázdnoty, je odleskem absolutna v člověku, je v něm absolutnem samým. Z jiného hlediska je toto absolutno v člověku v zárodečném stavu (átman) a jeho identifikace mu poskytuje možnost, aby absolutno realizoval. V pojetí empirické psychologie je závěrečným stavem každého vjemu.

34. Jejich reakce jsou vyvolány kvalitou soustředění.

Vysvětlení: Tím jsou míněny bytostné složky, jejichž reakce budou právě popisovány.

35. Soustředění na tělo (jeho tvar) vyvolává pocit chvění.

Vysvětlení: Soustřeďuje-li se někdo na chodidla, případně na nohy vůbec, brzy začne pociťovat mravenčení, alespoň pokud se soustřeďuje správně. Ale v trupu jsou jiné vibrace. Např. soustředění na spodek trupu vyvolává dojem, že se zvyšuje stav energie, což souvisí s posílením vitality. Soustředění do prsou může vyvolat pocity příjemného tepla nebo i fenomen klepání, které je předzvěstí duchovního probuzení. Ale jinak, pokud se člověk soustřeďuje na masité části těla, vždycky vyvolá pocit mravenčení.

36. Soustředěním na životní síly se vyvolává poznání a možnost řídit je.

37. Soustředění na klid, který se objevuje po potlačení vnímání, myšlení, obrazotvornosti a popudů k jakékoli činnosti, poskytuje možnost povznést se vědomím nad samovolně činnou psychickou přirozenost.

Vysvětlení: To proto, že klidem není v tomto případě vzdání se činnosti v okamžitém stavu, ale stav za činností. Realizuje-li člověk tento stav (klid) ve vědomí, zažije stav ticha.

Tomuto tichu však předchází jóga zvuků, lája jóga. Zatím co se člověk propracovává do stavu ticha, prochází „zpětnou cestou utváření“, což se projevuje zvukovými fenomény od jemného znění přes znění silné a ostré a dále přes hučení, praskot a strašné rány až k pomalému utichání zvuků. Pak se objeví ticho předtvořícího stavu, ticho netvoření, klid s božským charakterem a znaky.

38. Soustředění na předmět zvláštní povahy přináší poznání odlišných povah.

Vysvětlení: Tímto předmětem může být např. charakteristický rys druhého člověka, značka na jeho těle atd. Předpokládá se totiž naprosto správně, že tyto znaky souvisí s charakterem, takže uvedený výsledek je samozřejmý.

Nekontrolující se jedinec každého vždy posuzuje podle sebe. To je přirozený následek egocentrismu. Když se odpoutá od zahledění do sebe a začne se na sebe dívat jako na takového, jaký vskutku je, a nikoli, jak tomu běžně bývá, jako na nejlepšího z nejlepších, dosáhl hlediska nezaujatého pozorovatele. Pak, pozoruje-li vše kolem sebe, poznává povahu a příčinu všeho.

39. Soustředění na jiné lidi, které jógin pokládá za představu nebo siluetu jejich vlastní skutečné bytosti, přinese poznání jejich duchovního stupně.

Vysvětlení: Kdo si představí jiného člověka jako objekt, vystihuje vlastně jeho psychickou bytnost. Proto je možné vnímat vnitřní bytost lidí, na něž myslíme. Ale i toto úsilí vyžaduje, aby pozorující dodržoval mravní kázeň. Jinak se do jeho vjemů vměšují vlastnosti, které u jiných lidí předpokládá ze stanoviska své vlastní mravnosti.

I úsudky neovládajících se lidí vyplývají z mechanických psychických stavů a procesů, takže omyly jsou vždycky možné. Je třeba, aby člověk dodržoval kázeň nelpění nebo odosobnění.

40. Soustředění na prostorové nekonečno poskytuje pocit svobody a především pak volnosti.

Vysvětlení: Jelikož nekonečný prostor budí dojem, jako by byl protějškem těla, vyhraněných představ, myšlenek a závěrů, je tento výsledek přirozený. Omezení, které tu potom ještě zůstává, pochází z toho, že i pojem „nekonečný prostor“ má ve vědomí člověka určité ohraničení. Proto se pocit volnosti týká jen podmíněné nezávislosti vědomí na těle. Prožitek je ovšem stejně mocný a očišťující, takže podpoří duchovní růst.

41. Soustředění na bod barvy slonové kosti mezi obočím přináší postřehnutí bytostí vyšších sfér a styk s nimi.

Vysvětlení: V lebce, v místě mezi obočím, je psychické nervové centrum odpovídající sféře tzv. bílých bohů. Barva kosti nejlépe vystihuje barvu tohoto světa, a proto je pojítkem mezi touto sférou a takto se soustřeďujícím člověkem jakožto bytostí, která je fyzicky i psychicky vyhraněna. Mravní očištění je prostředím, v němž se tito bohové mohou projevit.

42. Soustředěním na vnitřní (světelné) Já dosáhneme poznání nejvnitřnější přírody.

Vysvětlení: Já je symbolem vymezené skutečnosti. Soustředění zaměřené k tomuto Já odhaluje proto vnitřní přírodu, která se projevuje jako typ náležející do kategorie představitosti, odkud se vyvíjí až k typu hmotnému. Ale ve sféře, která z lidského hlediska náleží do oblasti představ, trvají jevy nepoměrně delší dobu než na úrovni hmotné, jestliže je představa do prostoru skutečně vtisknuta. A poznání vnitřní přírody uděluje moudrost, která v poslední fázi člověka duchovně zcela vysvobodí.

43. Soustředění na Nic, z něhož všechno vzniklo, přinese duchovní osvobození.

Vysvětlení: Považujeme-li soustředění za linii stanovenou rozvojem psychické přirozenosti a Nic za původ všeho jsoucího, jsou tím vytvořeny vztahy, jejichž konečným cílem musí být osvobození.

44. Soustředění na orgány (tělesné nástroje) a psychická (nervová) centra uvolní jejich energii.

Vysvětlení: Jedna část životní síly vyzařuje z těla formou úkonů, druhá je vázána v určitých místech, především v gangliích a v místech ohybů údů.

Tato druhá část životní síly představuje potenciál, který se projevuje impulsy, především ovšem živočišnými. Mravní zkvalitnění bytosti je možné, když člověk tuto sílu uvolní podle předpisů jógy. Pak již pro něho neexistují podvědomé komplexy, nýbrž pouze vědomím kontrolované popudy a na vyšších stupních chtěná rozhodnutí a z nich vyplývající akce. Životní síla vázaná v tělesných centrech tedy musí být uvolněna, aby se člověk mohl duševně přepodstatnit. To je možné jen tak, že obrátí tok mentální energie z vnějšku do nitra. Nesmí věnovat všechnu pozornost vnějšímu světu, ale své vlastní bytosti. Tím se jeho mentální síla stane účinným faktorem, který uvolní životní sílu upoutanou v gangliích.

Uvolnění této síly se za jistých okolností manifestuje zvláštěními, až zázračnými prožitky, silami a schopnostmi. A konečně někteří lidé získali zkušenost, že její uvolnění prodlužuje život. Neboť člověk fyzicky nehynie jen prostým vyčerpáváním, nýbrž také tvořením zplodin, jejichž množství je úměrné síle, která je upoutána ve fyzických centrech.

To znamená, že člověk, který silou trvalého soustředění donutí psychická nervová centra, která vážou životní energii, aby ji vydala, se fyzicky pročistí tím, že se zbaví zplodin, a proto se stává zdravějším.

Soustředění mysli s popisovaným účinkem však vede ke dvěma výsledkům. Jednak k prostému vyzařování uvolněné životní síly, jednak k jejímu ovládnutí. To záleží na stavu vědomí při mystickém úsilí. Neupevní-li člověk vědomí ve své vlastní fyzické bytnosti, pak bude uvolněná životní síla stupňovat

především intenzitu jeho mentální činnosti. To je nežádoucí stav. Proto se vědomí má upevnit v hranicích těla pomocí pozorování, nemyšlení, necítění atd. Tímto způsobem je možno tuto energii ovládat a to se projevuje stoupáním energetického napětí v těle. Až bude nahromaděno dost energie, bude se sama sebou transformovat v účinné magické síly.

Má-li dostředivé vedení mysli přinést pozitivní výsledky, vyžaduje to, aby člověk od samého začátku postupoval správně. Nesmí si dovolit žít v obecném životě jako všichni ostatní, nýbrž musí se ve všem ovládat, aby dosáhl přesvědčujících výsledků, které ho podpoří na dlouho trvající mystické cestě. Neboť mnoho hledajících odpadlo na této cestě proto, že po určité době nedosáhli pozitivních výsledků. Tím však byli sami vinni.

Kdo hledá obrození na cestě introvertní kázně, ten tuto kázeň musí uskutečňovat i v běžném životě. A oddán cele Nauce jistě včas dospěje k posilujícím pozitivním výsledkům. To bude zárukou, že na této cestě vydrží a pozná z vlastních zkušeností, že to, co Nauka slíbila, také plní.

45. Soustředění na následující vyšší duchovní stav, který je v linii vlastního duchovního vývoje, přináší možnost jej uskutečnit.

Vysvětlení: Je to nesnadné, protože člověk prostě nezná následující vyšší duchovní stav, který má před sebou. Všeobecně však platí toto: člověk, jehož východiskem k pojetí světa jsou smyslově postřehnutelné skutečnosti, má před sebou skutečnost psychickou. Proto se jeho vědomí soustředěním na vnitřní stavy a projevy přesune do této oblasti, čímž se přiblíží k svému nejvyššímu cíli. Kdežto člověk, který už žije v příznivé psychické sféře, by se měl soustřeďovat na Prázdno, které je symbolizováno naprostým psychickým nebo bytostným ustálením, na něž se za jistých okolností pojí nejvyšší mystický cíl.

46. Soustředění na psychické nervové centrum v krajině při východu pánevním a na vyšší psychická nervová centra přináší evidentní prožívání jednotlivých fází duchovního vývoje.

Vysvětlení: Centra se nazývají čakry, čili kruhy, a je jich v těle nejdůležitějších sedm. První pod genitáliemi, druhé nad genitáliemi, třetí proti pupku, čtvrté ve středu hrudníku, páté v hrdle, šesté mezi obočím a sedmé na temeni hlavy.

Každé toto centrum symbolizuje příslušnou sféru v mikrokosmu, a proto jeho rozvíjení znamená přenos vědomí do sféry jemu odpovídající.

První dvě centra odpovídají podvědomí a tím i sférám, kde se uplatňuje uchopující pocitová moc. Ježto však člověk při soustředění vniká do těchto sfér jako bytost, která do nich přímo nepřísluší, vyznačují se jejich počáteční reakce v bytosti příznivými pocity.

Ve třetí sféře, resp. v psychickém nervovém centru pupečním, se rozvíjí pocit moci, která dokonce člověku dává možnost uplatnit se ve světě. Tato sféra odpovídá světu titanů a její ryze psychické reakce se projevují rozličnými mystickými pocity, sluchovými efekty a někdy bezprostředními kontakty s bytostmi zvanými dévové.

Rozvoj srdečního centra souvisí s rozvíjením různých extatických pocitů a při hluboké zbožnosti též s rozvinutím citů silné křesťanské lásky. Kdo otevře toto centrum na počátku duchovního vývoje, vytvoří podmínky, aby se v něm mohlo zrodit božské dítě, v němž se pak může sám znovuzrodit.

Hrdelní centrum je tajemné. Kdo k němu dorostl vysokým umravněním, které se v něm transformuje jako světelná, subtilnímu fluidu podobná substance, získává mnohé mystické síly a stává se moudrým. Proto jen až po srdeční centrum člověk zůstává bytostí z lidu. Když doroste do krčního centra, stává se nadčlověkem. Jeho cítění je jiné, jeho duchovní odpovědnost

vysoká; jeho vědomosti mu dávají moc a duchovně je tak silný, že je oprávněn zasvěcovat jiné lidi. Ale negativní stránka duchovní a mystické nedokonalosti ještě nezmizela. Ačkoli jsou výsledky duchovního růstu v tomto středisku již konkrétní, přece tu ještě existuje možnost návratu do lidského stavu, dokonce návratu snadného. To znamená, že moc i vědění jsou zde skutečné, ale jsou v sázce. Z toho pramení požadavek, aby člověk dále duchovně rostl. Nezbytně totiž musí dospět ke středisku mezi obočím. Tam vzniká osvícení. Tam je zničeno osobité, živočišné vědomí. Tam může zřít jas. Zůstává pouze dualita. Tam mizí teprve ve středisku na temeni hlavy. Doroste-li člověk až do tohoto střediska, není již on ani vesmír, nýbrž obé se sjednotilo. Ve vědomí již neexistují žádné hranice. A to je stav nejvyššího Uskutečnění.

Mluvil jsem o duchovním růstu pomocí substance naplňující tělo a vznikající z umravnění. To platí o duchovním růstu s reálným podkladem. Ale existují též jiné způsoby, resp. cesty. Například soustředěním.

Analytické, respektive nazíravé soustředění, může být použito jako bezpečný prostředek k rozvíjení těchto center a k uvolnění jejich esenciálních substancí. Potom záleží na rozeznávací schopnosti. Neboť rozvine-li člověk některé z uvedených center pouze silou koncentrace, musí (aby setrval v duchovním bezpečí) poznat ony jemné substance v podobě subtilních fluid, která se tím uvolňují a rozzařují. Pak bude schopen dosáhnout stejných výsledků jako ten, kdo tato centra otevřel substancemi z umravnění. Jinak promrhá tyto jemné energie, které jsou pro zachování záslužné karmy stejně důležité jako hormony pro tělo.

Pro jas vědomí, kvalitní temperament a náladu získává člověk fondy právě z jemných a duchovních fluid psychických center svého bytí. A je jeho osudem, že jich získává právě tolik, kolik jich z nich lze od hodiny k hodině ubrat podle karmických

zásluh získaných v minulosti. Je to proto velmi odpovědný úkol nutit tato centra násilím, aby vydávala těchto esenciálních sil víc pouze pro určitý okamžik. Pak totiž záleží na tom, zda člověk těchto esenciálních energií, nositelů účinných magických sil, správně použije. Nedovede-li to, musí se smířit s tím, že bude na psychické úrovni postižen ztrátami, které se projevují jako nervozita, ba až jako psychopatologické stavy.

Moderní společenské zřízení člověka vede k tomu, aby na tato centra činil veliký tlak právě intelektuálním napětím, jaké je dnes tak běžné. Ani v nejmenším mu však neposkytuje poučení jak s těmito uvolněnými energiemi nakládat. Proto se zvyšuje nervozita a stále roste počet psychóz.

Jen proto musíš, člověče, který ctíš svět, platit za svou přichylnost ke světu daň, již ti ukládá. Nebo ji platit nechceš? Volej tedy zoufale k Bohu! – Proč zoufale? Psychické vydražďování je příliš velké, proto je uvolněných sil příliš mnoho. Jen nanejvýš prudké upnutí na Boha může vytvořit dobrý odrazový můstek pro duchovní potenciál a přivodit reakci, která se projeví v podobě duchovního růstu. Jinak bude tvým cílem šílenství.

Svět nutí člověka k soustředění – lhostejno, že na věci vnější – z něhož se vyvíjí duševní napětí. Duševní napětí je tlak na psychická centra, která se tím otevírají a uvolňují nejjemnější psychickou substanci, jejíž zvýšené množství smí být užito výhradně k duchovnímu růstu. To znamená, že tato emanace musí být stočena ve směru centripetálním; pak člověka oživuje a povznáší jako nějaký hormon duchovního původu.

Není-li tomu tak, projeví se vyzáření této substance jako duševní vyčerpání, jejíž stupně mohou určovat psychiatři. Ale jak dokázat, že to, co říkám, je pravda? Trochou logiky ve tvzení na jedné straně a vlastními zkušenostmi těch, kdo chtějí soudit, na straně druhé. Jinak je obtížné pohybovat se v oblasti neuchopitelných složek bytosti bezpečně.

Řekl jsem však v aforismu, že soustředění na tato centra může vést k prožití jednotlivých fází duchovního vývoje. A v komentáři čtenář možná žádný duchovní vývoj nenašel. To však jen tehdy, když duchovnímu vývoji nerozumí. Snad bude na základě informací získaných odjinud předpokládat, že duchovní vývoj znamená průchod sférami a styk s bytostmi v nich sídlícími, trochu magických sil a že se konečně zbaví strasti, aniž se zřekne světa.

Ale to je omyl.

Duchovní vývoj znamená rychlení tavicích procesů bytosti ve smyslu tělesném, duševním i duchovním. Začne-li toto rychlení z mravních předpokladů, pak se jeho počátky ohlašují především tím, že zesilují pokušení. Svedeme-li tento jev pouze na psychická nervová centra, pak pokušení vzniká jenom proto, že se rozvila centra v okolí pohlaví. Člověk roste břichem, které symbolizuje svět s celou jeho dravostí a bojem o ženy a peníze. A je-li člověk ukázněný a v tomto boji nepropadne? Vidí titany, bude bojovat s bohy a s pokušeními ne přímo fyzickými . . .

Pak bude procházet hrudí. Zde ho bude hřát cit lásky, který si však plete ideál Boha s ideálem člověka. Proto je to nebezpečné místo. Ale předpokládejme, že bude obrněn proti pokušení velikou a upřímnou zbožností a vědomím vlastní bezcennosti. Pak uvidí Boha, nebo jím bude potěšen, nebo se dostane do spojení s božskými bytostmi. Ale člověka to jen potěší a on se již nespokojí s dotyky budícími cit lásky. Proto poroste dále.

V dalším vývoji pozná, že k maximu odporu mezi prvky osobními a neosobními dochází, když duchovně dorůstá do výše v trupu mezi lopatkami. V té době se bude mít co držet. Bude jako obr na rozcestí a jen touha po vyšším poznání a uskutečnění mu uvolní cestu dále. Bude růst k hrdlu a projde neobydlenou prázdnotou, která působí nepříjemně.

Konečně se mu začne obzor osvětlovat a pak dosáhne hrdla. Tu se ocitne v novém světě, jaký nemůže poznat na zemi. Ale moci, jichž dosáhne, jsou plny léček. Proč bych však o nich mluvil?

Považuj se za tvora nejmenšího z nejmenších, dospěješ mezi obočí. Tam poznáš átmana. Ale bude to on, kdežto ty budeš ty.

Odstraň však pojem já a ponoř se do oceánu absolutna. Pak jemná substance prorazí temenem hlavy a ty se náhle staneš vesmírem a vesmír bude tebou.

Tam bude ukončen duchovní vývoj . . .

47. Setrvávat vědomím mimo oblast činnosti vede k vystoupení z vesmíru karmy.

Vysvětlení: Tento úkol je nesnadný proto, že i uvědomování je činnost. Člověk proto musí smazat okamžiky vzplanutí vědomí (uvědomění) a stát se trvale vědomým, ale nad veškerou činností, ať se projevuje prací, fyziologickými funkcemi nebo jinými projevy, které se počínají a končí. Pak pocítí, že se vyprostil ze sféry karmy, která vládne všemu poznatelnému i pomyslnému vesmíru.

Je však nutno dávat pozor na to, aby úsilí setrvávat mimo oblast činnosti nebylo výrazem bezduché nečinnosti. V takovém případě setrvává člověk ve vesmíru karmy ve stavu temnoty; to je vlastně celkové zhoršení jeho stavu a současně též duchovní úpadek.

48. Potlačováním činnosti smyslů se jednak probudí schopnost vnímat neviditelný svět, jednak se rozšíří běžné vnímání.

Vysvětlení: Potlačováním smyslového vnímání se schopnost postřehů tak prohloubí, že přesáhne hranice, v nichž se pohybuje vnímání člověka, který se této kázni nevěnuje. Neboť každá kázeň vede ke zvyšování moci funkce nástrojů, jichž se kázeň dotýká. Z toho hlediska není neviditelný svět od hmotného

odlišný, ale pouze přesahuje hmotný svět sféricky na základě vibrací a frekvencí částic, z nichž je složen svět fyzikální.

Stav lidského bytí představuje určité dispozice pro vnímání. To však jenom potud, pokud se člověk neoddá správné psychické kázni. Oddá-li se jí, pak se jeho vnímání rozšíří, jestliže se kázeň týká smyslového vnímání. Když se týká poměru k pocitovému prožívání, pak se na poli prožívání jeho možnosti rozšiřují do vývoje jasnocitu; ze cvičení se v žádoucí duševní nepohybnosti roste jeho duševní moc.

Duchovní vývoj tedy představuje postupné rozšiřování životní základny individua a nikoli jeho přechod z jedné sféry do druhé. Ostatně jde o technický problém. Kdo pochopí, že kázeň, k níž je nabádán duchovními naukami, znamená jednak umravenění, jednak zachování původního stavu uvědomování, může také pochopit, že to je proces usebrání na duševní úrovni; podobá se zvyšování napětí páry v parním kotli. Pak záleží na tom, který ventil člověk rozvážně otevře. Jsou-li to smysly, zvýší se schopnost postřehu; je-li to prožívání, pak se dostavují neobvyklé prožitky a stavy vytržení; je-li to duševní činnost vcelku, je výsledkem zvyšování moci.

49. Potlačování životaschopnosti pudové přirozenosti způsobí, že se projeví vyšší přirozenost.

Vysvětlení: Člověk může žít pudově, citově, ale též jako bytost rozumová, to je dobře si všeho vědomá a uvažující. Zpravidla nemívá dost energie, aby žil tímto trojím způsobem najednou. Proto se jeví buď jako tvor pudový, nebo citový, nebo tzv. rozumový.

Jenom duchovní výchova poskytuje možnost rozšířit žití ve všech třech formách. Ale toho jsou schopni jen duchovní giganti. Průměrný člověk se musí smířit s omezenějšími možnostmi. Když však touží po vyšším způsobu života, musí potlačovat životaschopnost nebo energii pudové přirozenosti. Pak

se ocitne na citové úrovni. Potlačuje-li rozvázně i funkce citové přirozenosti, aniž zamítne mravnost, vystoupí na nejvyšší stupeň žebříku bytostného žití.

50. Potlačení sklonů (příchylnosti, odporu, lásky, nenávisti, soucitu, ukrutnosti atd.) přivodí osamocení a vědění.

Vysvětlení: Osamocení tohoto druhu ovšem není provázeno pesimistickým názorem na svět. Pesimismus totiž jen dokumentuje duševní úpadek a zatemnění. A to je opačný konec cesty, po níž jde ten, kdo hledá ve sférách duchovního života.

Osamocení na cestě duchovního vývoje znamená, že bylo dosaženo vysokého stupně produchovnění. Kdo k němu dospěje, získá nesmírnou čistotu. Stojí totiž jako jedinec proti univerzu a neznečistí se jinými vztahy a z nich vznikajícími nečistými citovými vzduťmi.

Duševní čistota není ovšem vždy jen mravnost. Jsou to i prosté energetické vibrace, které určují vědomí a ostatním duševním silám směr k uplatnění. Nečistý (neosvícený) tedy může být i ten, kdo je občansky mravně bezúhonný, ale lne ke světu hmotných jevů a k fyzickému bytí. Na jeho nejvnitřnější Já se kupí světskost, která ho přemáhá, a to jej činí nečistým jako toho, kdo světa užívá. Potlačení sklonů, které se chtějí projevit činy, se z těchto vibrací vyprostí a tím se jeho duch (Já) octne v čistotě a Světle, z čehož mu vzejde moudrost a osvícení.

Vzhledem k tomu, co jsem právě řekl, se mravní problém stává delikátním. Znečišťujícím činitelem jsou podle tohoto názoru především sklony a nikoli skutky. Skutky jsou pouze výsledkem sklonů; kdo se chce zcela mravně očistit, ten musí zničit vliv sklonů i skutků.

Na povaze skutků však tím přestává záležet. Jsou konkrétním vyjádřením vnitřních hodnot; kdo tedy chce žít mravně tak, jak musí žít člověk toužící po duchovním uskutečnění, musí se přetvořit vnitřně. Skutky prokáží, jak dalece v umravnění

pokročil. Až bude mravně zcela čist, bude prost sklonů. Až zničí sklony, dospěje k osamocení, které je čistotou, a proto i osvícením a věděním.

51. Analytické soustředění na určité jednotlivě vystupující duševní stavy vede k poznání různých karmických sfér.

Vysvětlení: Člověk je mikrokosmos, a proto stavy, které v něm vystupují, jsou vlastně odleskem světa nebo sfér obydlých bytostí, vyznačujícími se určitým charakteristickým prožíváním. Analytické soustředění na jednotlivé stavy vlastního pociťování a uvědomování proto přináší poznání sfér vnějšího světa.

52. Potlačení sebeuvědomění ve smyslu určitého (vyhraněného) já přivodí všudypřítomnost.

Vysvětlení: To se týká uvědomění. Pokud je vědomí upouřádáno na síť, jíž je tělo a jeho struktura, je vyhraněné a má omezené možnosti ve smyslu fyzikálních rozsahů. Jakmile se však z této sítě vymaní, projevuje se jako skutečnost nemající hranic.

Jenom diferenciací ničím nespoutaných psychických sil a napětí na samostatná já je příčinou toho, že se uvědomujeme v určitém časově prostorovém prostředí. Když zůstáváme v tomto stavu diferenciací a kromě toho dosáhneme realizace uvědomění, že všechny útvary světa jsou jen kapkami nekonečného oceánu kosmického Vědomí, vytvoříme pro své osobní vědomí nové sítě, třeba i jen abstraktní. Díky tomu, že se jakožto uvědomovací možnost můžeme manifestovat ve vymezeném stavu, ať je vzdálený, nebo blízký, jemný, nebo hrubý. Tím jsou konečně zbořeny hradby, jež nutí osobní vědomí setrvat v jedné formě a v jednom místě.

Přesvědčující moc bytosti jakožto soustavy sil zevního světa nedovolí vědomí, aby projevilo svou přirozenou kosmickou povahu. To vyplývá z hmotného základu bytosti, to jest z jejího

těla. Právě její fyzická struktura vytváří gravitační fenomen pro vědomí jako země pro vzduch. Ale pomocí rozeznávací schopnosti může člověk pochopit, že jeho vědomí je částí vědomí vesmírného a toto pochopení stačí k tomu, aby se na úrovni vědomí přepodstatnil ve vesmírnou, případně univerzální jednotku.

53. Soustředění na vlastní bytost jako na objekt, který je prostupován nazíravým soustředěním, vede k poznání průchodů vůle, vědomí a jáství.

54. Jejich poznání člověku umožní vstoupit do těla jiných lidí.

Vysvětlení: Tyto průchody nejsou fyzické, nýbrž psychické. Člověk musí dokonale znát povahu jím vyvoleného člověka a potom to bude moci učinit. Samo by to však ještě nestačilo. Je též třeba znát metodu jak přenášet vědomí, aby síly sdružené uvědoměním já zprostředkovaly uvědomění si tohoto činu. Technické podmínky uvedené v aforismu č. 53 pro tuto možnost jen připravují půdu.

55. A rozřešit též otázku nesmrtelnosti pomocí vědomého převtělování.

Vysvětlení: Nesmrtelnost se netýká jednoho způsobu. Člověk se zprvu domnívá, že je tím míněn nekonečný život v jeho vlastním (fyzickém) těle; to se však svým uzpůsobením pro časově neomezené bytí zřejmě nehodí. Tělo musí být přepodstatněno a zkvalitněno vysokými mravními hodnotami a pak bude jeho subjektivní (biologický) čas jiný než dosud.

Fyzické přepodstatnění pomocí mravních kvalit je akt, k němuž je třeba tak dlouhé doby, že k němu dnešní běžní lidé nemohou dospět v jediné existenci. Proto ti, kdo tento problém znají, prodlužují svou existenci přenosy vědomí. Aby se toto prodlužování existence stalo evidentním, musí se člověku podařit především sdružit osobní vědomí, vůli a jáství a pak

jejich správným sepětím uskutečnit jejich přenos do nové, fyzicky způsobilejší existence.

Tato věc teoreticky není obtížná. Ve skutečnosti se však do tohoto procesu vměšují nepřátelské síly v podobě fyzických indispozic, jež znemožňují učinit to, co je nezbytné pro zdařilý přenos. Ale mnohým ze snažících se lidí se to může podařit. Někteří lidé jsou karmicky dobře vybaveni a nemají překážky pocházející ze vměšování se nepřátelských fyzikálně psychických (astrálních) sil; u nich pak záleží pouze na tom, aby se s problémem přenosu dobře seznámili. V každém případě to musejí být jóginí, neboť pouze jóginové se naučí sdružovat jmenované tři psychické činitele a udržet žádoucí soustředění po nezbytnou dobu. Jinak budou svou existenci prodlužovat jen nevědomými přenosy (vytvářením sansárových existencí), při nichž se trhá vzpomínková nit procházející existencemi.

Můžeme tedy předpokládat, že každý člověk, který má vůli k životu, se jistě převtělí. Tuto skutečnost obstará právě jeho vůle k životu. Je to slepá hnací síla, která si podle karmických dispozic sama vyhledává příslušný objekt, a člověk sám se stane pouhou obětí tohoto procesu. A je snad možno tvrdit, že mnozí z lidí vůli k životu nemají? Na tuto otázku nejlépe odpovídá existence pudu sebezáchovy. Vzhledem k tomu, že jistě existuje a je silně vyvinutý, spěje téměř každý člověk k novým převtělením, ale jeho převtělení jsou jen nevědomá. Zůstává proto na bytostné úrovni nedokonalý a kromě toho je stále vybaven podvědomými komplexy, které zatěžují a komplikují jeho život. Ten, kdo pozná tento způsob prodlužování vlastní existence, je tedy vlastně šťastný. Vědomými životními zkušenostmi, na něž se již jako dítě v nové existenci upamatuje, krátí své karmické zrání ke stavu dokonalosti. Proto se mnohem rychleji dostane ke stavu pravého vykoupení, které je spojeno s vyhasnutím pudů, vášní a bludů.

Je však ještě jeden druh nesmrtelnosti, na který se zpravidla pomýšlí při mystickém úsilí. Je to zachování bytosti, kterou právě máme. Ale zachovat ji v současném stavu skutečně není možné. Závisí to proto na dosažení stavu nirmánakája, značího bytí přepodstatněné. Ke stavu nirmánakája se dospívá výhradně dlouhodobým úsilím o sublimaci fyzické bytnosti; tato sublimace závisí na nepřerušném kontaktu vědomí a těla, přičemž se vědomí uděluje tendence k vyšším fyzikálním kvalitám.

Jinými slovy: tato nesmrtelnost je projevem zachování souvislé řady uvědomovacích aktů v postupně se přepodstatňujícím těle; toto přepodstatnění je závislé na soustředění, jehož povaha je vzhledem k tělu absorpční.

Tělo se přitom stále více zpřítomňuje ve vědomí, které je konečně pochopí jako podmíněný vibrační typ. V tomto stadiu přestává tělo být fyziologickým (námarúpa) a stává se typem vibračním, podmíněným subjektivní mocí uvědomování, jehož projev je ve smyslové oblasti zcela závislý na uvědomění jakožto já (určité vnímání). Když neexistuje tato podmínka, ztrácí se tělo z oblasti smyslového vnímání asi tak jako vyslovený zvuk.

To znamená, že tělo, jímž je obdařen stav nirmánakája, bylo přepodstatněno do té míry, že to již není hmotný útvar, nýbrž silové skupenství. Toto silové skupenství se působením uvědomění v jáství objevuje jako mráček na čisté obloze, který hned zase mizí, když uvědomění v jáství mizí, stejně jako mizí symbol – mráček, když do něho zaduje vítr, který jej vytvořil. A to je ono nesmrtelné tělo, nirmánakája, fyzikálně duchovní jev plně reagující na mentální stavy svého majitele. Není jiného nesmrtelného těla, po němž by plni naděje na jeho získání mohli toužit smyslovostí zatěžkaní snílkové.

56. Jelikož jsou všechny tyto zvláštní druhy soustředění v přímé mystické vývojové linii, dochází k uvedeným výsledkům i při obyčejném mystickém úsilí.

Vysvětlení: Člověk, který se necítí disponován k provádění zvláštních pozorování a koncentrací, a přece touží po duchovním poznání a případně po vykoupení z nedokonalosti, dospěje k těmto výsledkům mystickým úsilím, jehož směr vyjádří touhou po nejvyšším výsledku, vykoupení. Vykoupení je cílem na vrcholu všech životních zkušeností a duchovního vývoje pomocí mravnosti a psychického úsilí. Proto člověk, který si k němu razí cestu žhavou touhou, prochází vlastně jednak všemi stupni koncentrace, jednak i jejich výsledky.

Jde jen o to, aby šel vždy jen k nejvyššímu cíli a neohlížel se po žádné ze sil, i když už nějaké vlastní; pak jistě pozná vše, co bylo řečeno, a snad ještě více. Neboť tavením bytostné struktury dochází k velkolepým úkazům, ke kouzelným jevům – snad jen proto, aby přetváření a přeskupování složek ukázalo, jak zázračným seskupením je to, co nazýváme tvor nebo bytost.

57. Protože na této linii musí být koncentrace prohloubena a zjemněna, neboť je to přirozený následek stálého cvičení (duchovního úsilí).

58. A tak i bez filozofických znalostí může usilující člověk při stálé snaze dosáhnout všech uvedených výsledků.

Vysvětlení: To však neznamená, že úspěchu na cestě, která je rychlením duchovního růstu, může dosáhnout i člověk obdařený jenom podprůměrnou inteligencí. Smysl a cíl duchovního úsilí je třeba pochopit a pak se dostaví i dobré výsledky. Jinak vzniká nebezpečí, že hledající člověk zbloudí v pralesích samovolných psychických vzduchů, totiž mystických stavů a jevů, které ho vábí, jestliže jsou pro něho zcela nové. Snadno opouští přímou stezku a hnán pudem za prožitky se dá na šikmé vedlejší cesty, které končí v bídě a ve zklamání.

Pokud však jde o požadovanou inteligenci: ta se vždycky rychle rozvíjí, jestliže člověk chápe mystické školení jako systém pozorování a nikoli prožívání. Pozorováním se člověk učí,

nikoli prožíváním; leda by mystický vývoj chápal jako záležitost nekonečného času. Pak bolestné zkušenosti přičiní člověku také inteligenci. Jenže my myslíme na rychlý mystický vývoj. Při něm musí člověk žít pozorováním a nikoli prožíváním.

59. Nauka o cestě k dokonalosti je velmi jednoduchá.

60. Lidé ji však komplikují, protože nemají sílu uskutečnit především všechny její základní články.

61. Proto si chtějí pomoci bezživotnými nebo i škodlivými filozofickými konstrukcemi.

Vysvětlení: Mnozí mystikové, kteří původně zaujali kladný postoj k praktickému mystickému úsilí, se z nedostatku mravní síly od tohoto úsilí odvrátili a místo toho začali o mystice jen spekulovat. Pak si vymýšleli různé názorové konstrukce, jimiž se v očích jiných lidí stali domnělými odborníky, ale ve skutečnosti zůstávali v hlubinách nepoznání. Proto je třeba varovat každého jedince, který přijme tuto nauku jako průvodce na cestě k dokonalosti, aby usiloval mravně i technicky tak dlouho, dokud nedosáhne evidentního zjištění, že dospěl až na konec všech životních zkušeností.

Dospěje-li tak daleko, stane se moudrým a nezranitelným každým filozofickým výplodem nereálné nauky, která do světa vysílá velice hlučné vábné volání, ale šíří jen bludy. Poznává a pochopí, že mystický ideál trůní až tam, kde je člověk přímo a pouze svými zkušenostmi přesvědčován, že není dalšího a nepoznaného prožitku. To mu dá takovou sílu, která ho sama přesvědčí, že je spasen.

Lidé, kteří tak daleko nedospěli a pomáhají si již jenom filozofickým zájmem o mystiku a její problémy, definitivně sešli z pravé mystické cesty. Proto nejsou schopni slyšet hlas Nauky vyjadřující požadavek, aby mystické úsilí mělo odezvu především v dobré mravní proměně a potom v podrobení si celé bytosti a jejích funkcí. Pozoruhodné také je, pokud někteří lidé

již dlouho nebo i jen krátce mysticky pracují a zůstávají takovými, jakými byli, když na cestu vstoupili. To se stane varováním, aby člověk, jenž nauku pochopil, usiloval o to, aby se stal jiným, než jakým se stal z moci karmy svého zrození. Má usilovat o naprostou vládu nad sebou, neboť mu má být jasné, že jenom v tom je klíč k moci nad osudem, jemuž se nemoudří žáci mystiky snaží uniknout jiným způsobem.

Teprve za dokonalým ovládnutím sebe sama bude nalezena možnost vnímat duchovní kvality a schopnost rozvinout je ve vlastní bytosti jako činitele, kteří budou moci absorbovat lidskost žáka mystiky a uskutečnit v jeho bytosti božskost buď v nižší, nebo ve vyšší formě. Na nejvyšším stupni bude člověk moci realizovat **stav** absolutna.

62. *Jestliže však odmítnou všechny tyto konstrukce*
 63. *a začnou uskutečňovat návody Nauky podle předpisů,*
 64. *dosáhnou pozitivních výsledků zcela přirozeně,*
 65. *chráněni pravou snahou před strhujícími překážkami.*
- To buď velmi dobrou předzvěstí.*

HLAVA VI

VSTUP DO MYSTIKY VŠEOBECNĚ

Na cestu technického mystického úsilí je duševně a karmicky vybaven, kdo umravněním, které získal buď zrozením vybaveným záslužnou karmou, nebo dlouhotrvající mravní kázní, nebo definitivním zřeknutím se světa, dosáhl takového stupně duchovního očištění, že jím nepohne žádná věc ze smyslového světa, takže bude moci zcela nerušeně setrvávat ve stavu čirého uvědomění a sebeuvědomění. Dokud tyto podmínky trvají, může v technickém mystickém úsilí pokračovat bez přerušování.

Když však zaniknou, musí obnovit mravní kázeň a setrvávat v ní, dokud znovu nedosáhne čistoty svého vědomí. Kromě toho po celou dobu, kdy opakuje mravní úsilí, musí žádat nejvyšší moc (Boha) o ochranu na další cestě za mystickými zkušenostmi v praktické mystice.

Nechť se tedy zbaví posledních amorálních strusek znečišťujících jeho zřece tím, že neustále dbá o mravní a duševní čistotu. Musí se jich zbavit tím, že začne považovat za svou denní potřebu přát dobro všem bytostem jak na zemi, tak i v duchovních (astrálních) oblastech. Pak bude moci přistoupit ke svatému konání, jehož pravidla zní:

I.

1. Vyhlazovat světské myšlenky, spontánní (živočišné) pocity a depresivní duševní stavy.

2. Vyhladit zájem o všechny světské věci a dění, které se ho přímo nedotýkají.

3. Cvičit pozice a fyzický i duševní klid za účelem zharmozování nitra a celé bytosti vůbec.

4. Cvičit se v bdělosti, vnímavosti, zevní svěžesti a živosti.

Výsledkem této kázně bude zharmonizování nitra a sjednocení duševních sil pod kontrolou vůle a uvědomění a tento stav se přemění ve dháranu.

II.

1. Pozorovat vlastní bytost, především tělo, a zpřítomňovat si ji ve vědomí.

2. Modlit se nebo odříkávat duchovní průpovědi nebo se duševně povznášet k tomu, co se vyznačuje božskými kvalitami, za něž se považuje např. nadšení, pocity štěstí a touha po dobru.

3. Nepřetržitě zachovávat vyšší zřetele, upínající se k nejvyššímu cíli, totiž k duchovnímu osvobození.

4. Setrvávat v duševní kázni, která má zajistit, aby mystická snaha nebyla nikdy opuštěna pro pochybnosti nebo kolísavost.

Výsledkem tohoto úsilí musí být to, že vyvstane žádoucí duševní orientace (k duchovnímu světu nebo ideálu) a budou získány podmínky pro rozvoj mystických kvalit; kromě toho bude získána kontrola nad duševní činností a tendencemi.

III.

1. Vyvolat pohodu prostřednictvím dobře kontrolovaného duševního unesení (extáze).

2. Zpřítomňovat si ve vědomí sebe sama, především však své tělo a tímto způsobem sdílet se svou bytostí tuto pohodu, která se musí projevit v nadsvětských stavech nálady.

3. Usilovat o to, aby celá bytost byla trvale prostoupena dobrými (duševními) stavy, odrážejícími se v blažených pocitech.

4. Věnovat pozornost pouze těmto blaženým pocitům za nepřetržité kontroly stavů denního vědomí, aby byla ovládnuta všechna vytržení.

Výsledkem těchto úsilí je rozvoj božského prožívání a tím stavu dhjány, jejíž tendence je k božskému vytržení, k samádhi.

IV.

1. Myslet na sebe v božském, ale dobře kontrolovaném unesení (vytržení), což je klasickým mystickým soustředěním.

2. Setrvávat vědomím v úplném osamocení (nezávislosti) s tendencí k božskosti.

3. Chránit postřehy, vnímání, vědomí a dýchání přede vším, co není absolutnem, případně nediferencovaným transcendentem.

4. Zprostit vědomí sebe sama závislosti na času a prostoru a vzhledem k tomu nereagovat na nic, co může být viděno, slyšeno, cítěno, zjištěno, uvědomováno, čili setrvávat v naprosté duševní nepohnutelnosti, v čirém světle dokonalé volnosti vztahující se k vlastní bytosti, již člověk normálně pociťuje a již si může normálně uvědomovat.

Výsledkem bude duchovní ztotožnění s božstvím nebo absolutnem, čili samádhi jakožto stav vykoupení za živa.

DOSLOV

Vyslovuji přání, aby ten, kdo přečetl tuto knihu, pochopil, že popisuje Nauku z psychologického hlediska, nikoli abstraktně. Přál bych mu, aby pochopil, že nejvyšší duchovní uskutečnění neleží kdesi v měkkých poduškách, jež člověku podložila na tomto světě božská milost, nýbrž jen a jen ve stavu, který se může projevit až potom, když bytost byla ovládnuta a tím připravena k přijetí těch psychických kvalit, které je možno označit za božské, nadsmyslové nebo transcendentní.

Přeji čtenáři, aby pochopil, že spása není ovocem boží milosti, nýbrž výsledkem úsilí, které bylo střeženo pochopením a psychickým upoutáním transcendentních kvalit. Neboť jenom tímto způsobem zůstane člověk pánem svých věcí a osudů ode dna sansáry až do oblasti nirvány.

Toto sdělení může být považováno za radostné poselství, neboť ukazuje na to, že na karmické osudy člověka nemá vliv žádná vnější moc, nýbrž pouze on sám. Musí vzít v úvahu to, že jeho nynější stav je výsledkem hnacích impulsů zlé karmy, která musí být změněna pomocí úsilí, jehož výsledkem budou lepší hnací impulsy.

Je tedy zřejmé, že se mystická nauka opírá o princip zachování energie, který platí stejně v oblasti fyzikální jako psychické. Proto je nutné, aby každý především zasel semeno spásy (vykoupení), aby ji pak mohl klidit, jako dříve zasel a nyní klidí otroctví.

Staň se proto tato kniha ukazatelem správné cesty k dokonalosti.

OBSAH

CHARAKTERISTIKA CESTY K DOKONALOSTI	5
PŘEDMLUVA	7

Hlava I

POUKAZY K PRAXI	14
---------------------------	----

Hlava II

O KÁZNI	53
-------------------	----

Hlava III

O SOUSTŘEĐOVÁNÍ	85
---------------------------	----

Hlava IV

KONEČNÉ POUČKY	107
--------------------------	-----

Hlava V

PRŮVODNÍ JEVY A VÝSLEDKY DUCHOVNÍHO ÚSILÍ	130
--	-----

Hlava VI

VSTUP DO MYSTIKY VŠEOBECNĚ	168
DOSLOV	171